

Over Unentse soldaten overzee

“Den Vaderlant Ghetrouwe”
in Nederlands-Indië, 1945-1950

ISBN 978-90-78933-06-9
Uitgever Heemcentrum 't Schoor Udenhout – Biezenmortel
Drukkerij ELKA Tilburg
27 december 2009

© Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, elektronisch, mechanische, door fotokopie, opname of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Verantwoording

Als schrijversteam van Heemcentrum 't Schoor Udenhout-Biezenmortel mochten we sinds 1992 in het grote A4-formaat al dertien thematische boeken over de geschiedenis van Udenhout en Biezenmortel maken. Thema's als parochie, school en boerenstand, maar ook de geschiedenis van verenigingen en bedrijven.

Twee jaar geleden kregen we een manuscript aangeboden, geschreven door vier oud-Indiëgangsters uit Udenhout en Biezenmortel, met hun herinneringen aan de gebeurtenissen in Nederlands-Indië in de periode 1945-1950. Het schrijversteam was in eerste instantie terughoudend. Het manuscript bevatte geen politiek verhaal, geen militair verhaal, geen verhaal van de lokale bevolking, maar het was de herinnering van vier oud-militairen, de herinnering van vandaag aan gebeurtenissen zestig jaar geleden. We hebben daarom contact gezocht met het Veteraneninstituut. De heer Elands van deze organisatie heeft het manuscript gelezen en berichtte ons als volgt: "Het manuscript bevat tal van lezenswaardige passages en geeft een aardige inkijk in de wijze waarop de Udenhoutse Indiëgangsters hun uitzending hebben ervaren. De verhalen hoe de contacten met het thuisfront werden onderhouden, hoe zij de terugkeer in Udenhout hebben beleefd en met welke gevoelens zij op deze turbulente periode terugkijken zijn authentiek. Hoewel diverse algemene beschouwingen over het dekolonisatieconflict en de militaire ervaringen af en toe wel wat eenzijdig worden belicht (zonder overigens tot ernstige historische uitglijders te leiden), hoeft dit publicatie niet in de weg te staan. Het is immers geen wetenschappelijke verhandeling, maar een afspiegeling van de ervaringen en visies van de betrokken Indiëgangsters. Al met al luidt mijn antwoord dat het inhoudelijk verantwoord is het manuscript te publiceren."

Dat doen we dan ook. Als een eresaluut aan 68 jongens uit Udenhout en Biezenmortel die werden uitgezonden naar Nederlands-Indië. Wij danken de vier schrijvers: Jan van den Bersselaar, Piet Naalden, Peter van Oene en Adri van de Pas. Wij danken Annie van Roessel-Kolen voor de coördinatie bij het opstellen van de lijst van oud-Indiëgangsters uit Udenhout en Biezenmortel. Wij danken alle anderen die hebben bijgedragen aan de realisatie van dit boek.

Schrijversteam
Heemcentrum 't Schoor Udenhout-Biezenmortel

Voorwoord

In de periode van 1945 tot 1950 zagen 50 jongens uit Udenhout en Biezenmortel zich door militaire dienstplicht gedwongen naar de voormalige kolonie Nederlands-Indië te vertrekken. Samen met een aantal vrijwilligers en KNIL-militairen waren ze 68 in getal. Dit boek gaat over de impact die de militaire operatie had op de militairen zelf, op de gezinnen en op de dorpsgemeenschap. Met beschikbare gegevens, foto's, kranten van het Udenhoutse Katholiek Thuisfront en gesprekken met de nog levende oudgedienden, is het mogelijk de belevenissen van 60 jaren geleden op papier te zetten.

In de veertiger jaren van de 20^e eeuw was de bevolking van Udenhout en Biezenmortel "trouw aan kerk en vaderland". Dat was een vanzelfsprekendheid. De militairen, geboren in de twintiger jaren van de vorige eeuw, behoorden nog tot de stille en trouwe generatie van kerk en maatschappij. Anno 2009 komt het misschien wat ongeloofwaardig over, maar het was de realiteit van toen. Je kreeg als militair bericht over uitzending naar Nederlands-Indië en dus ging je.

Voor de militairen luidde de opdracht om met politionele acties het extremisme te voorkomen, dat in Nederlands-Indië dreigde te ontstaan. In redelijk overleg zou dan de voormalige kolonie als een volwaardige partner deel kunnen worden van het Koninkrijk der Nederlanden. Maar de Indonesische vrijheidsstrijders, Soekarno voorop, kozen voor volledige onafhankelijkheid, los van Nederland. Hun leuze was "Merdèka", Vrijheid, en zij vochten voor een nieuw Indonesië met een eigen vlag met de kleuren merah putih, rood wit. De koloniale naam Nederlands-Indië met de Nederlandse vlag van rood, wit en blauw was voor hen verleden tijd. De bevolking van Nederlands-Indië voelde zich gesterkt door een nieuwe wereldvisie, namelijk dat er een eind moest komen aan alle kolonialisme. De Verenigde Naties en vooral de Verenigde Staten zetten de Nederlandse regering onder druk om afstand te doen van de kolonie Nederlands-Indië, terwijl de Nederlandse militairen daar aan het vechten waren. Een onmogelijke situatie.

In de ogen van de uitgezonden militairen waren de resultaten teleurstellend. Indonesië werd onafhankelijk. Het voelde voor de militairen na de onafhankelijkheid van Indonesië en na hun thuiskomst, gewild of ongewild, of het stille verwijt bij hen lag. Het gevolg was dat teveel werd gezwegen en verzwegen.

Ondertussen was het Nederlandse volk in die na-oorlogse jaren druk met de wederopbouw van het door de Tweede Wereldoorlog verwoeste en economisch ingestorte vaderland. Men verwachtte dat de teruggekeerde militairen gemakkelijk een baan zouden vinden en weer aan de slag konden gaan. Er stonden geen rijen therapeuten en psychologen klaar. Dus, jongens... beginnen maar... er is werk genoeg. Maar de militairen waren niet meer dezelfde zonen, familieleden en kameraden van weleer die zich zomaar in de geijkte gezinspatronen of gemeenschapsstructuren lieten voegen. Vooral de oudste lichten hadden in ruim drie jaren teveel gezien en meegemaakt en waren het meest vervreemd. Velen probeerden snel zelfstandig te worden. Anderen verhuisden voor een baan in een andere plaats, weer anderen kozen voor emigratie. De wereld was voor hen veel groter dan Udenhout en Biezenmortel aan de randen van bossen en duinen, waar rond 1950 maar 5.366 inwoners woonden. Degenen die in Udenhout bleven hadden aanpassingsmoeilijkheden en zochten steun bij elkaar. De terugkeer in de gesloten dorpsamenleving viel niet mee.

De "trappen na" uit de Nederlandse samenleving kwamen ongeveer vijftientig jaar later. Pers en politiek lieten niet na te schrijven en te debatteren over wat er toen militair gezien, allemaal mis zou zijn gegaan. Het meest schrijnende voorbeeld in de ogen van de oud-militairen was het feit dat Hans van Mierlo, toen Minister van Defensie, toestond dat de Nederlandse deserteur Poncke Princen Nederland mocht bezoeken. Hij liep op Java over naar de vijand en vocht tegen zijn oude kameraden. Deserteren was in de veertiger jaren al

meer dan erg, maar dat een Minister van Defensie dertig jaar later het bezoek van deze landverrader toestond, heeft vele oud-militairen slapeloze nachten bezorgd.

In de negentiger jaren vond de toenmalige regering, dat die oud-militairen alsnog recht hadden op een vergoeding van f1000,- per persoon. Een soort rehabilitatie in geld uitgedrukt? Het kon niet, maar het liep zo...!

Wij, samenstellers van dit boek, hadden er na 60 jaar behoefte aan om het een en ander over die tropentijd op papier te zetten. Vele jongens uit Udenhout en Biezenmortel hebben daar als dienstplichtigen twee à drie jaren doorgebracht en veel meegemaakt. We hebben het afgelopen jaar de kans gekregen om met oud-militairen uit den Unent over die periode te praten. We kregen brieven en een dagboek ter beschikking en correspondentie van het Udenhouts Katholiek Thuisfront. Niet alle bronnen willen met naam genoemd worden. Dat respecteren we. Dat is nu eenmaal eigen aan een oorlogsboek.

Van alle militairen uit Udenhout en Biezenmortel zijn in dit boek de gegevens en een foto opgenomen. Sommigen zijn afgebeeld in het Nederlands uniform, waarmee ze de boot op gingen, anderen in hun groenkleurige tropenuniform, in hun pakkie-an-deftig (het tropisch kakikleurige uitgaansuniform) of in hun nonchalante thuisleding (slippers, korte broek, onderhemd of blote bast).

Nog een woord van dank aan hen die in die jaren hebben bijgedragen aan het tijdschrift Katholiek Thuisfront. Een citaat van een oud-Indiëganger: *Hierbij dank ik u voor het kerstpakket, dat ik van u mocht ontvangen. Tevens dank ik alle bewoners van Udenhout, die hun onmisbare hulp hebben gegeven. U moet weten dat ik hier tussen 60 jongens zit en het zijn bijna allemaal Brabanders, maar er is er geen één, die zó goed door het thuisfront bedacht wordt zoals ik. Dus ben ik u wel zeer grote dank verschuldigd*. Korporaal J. de Jong Cheribon, Palimanan, 16 januari 1949.

Namens alle oud-militairen dank aan het schrijversteam van Heemcentrum 't Schoor Udenhout-Biezenmortel en aan allen die hebben meegewerkt aan de totstandkoming van deze publicatie. Moge dit boek, officieel gepresenteerd precies 60 jaar na de soevereiniteitsoverdracht in Amsterdam, in een behoefte voorzien.

Udenhout, 27 december 2009

De samenstellers,

Jan van den Bersselaar, Piet Naalden, Peter van Oene en Adri van de Pas

Inhoudsopgave

	Hoofdstuk	Pagina
1	Een kolonie voor specerijen, koffie, thee en rubber Nederlands-Indië	7
2	Een zeereis van vier weken Soldaten op weg naar Batavia	12
3	Vechten tegen vier gewapende inlandse groeperingen Levensgevaarlijke patrouilles	21
4	Geestelijke en morele steun van thuis Het Katholiek Thuisfront	29
5	Internationale opinie in het voordeel van Soekarno Oorlog en vredesbesprekingen	38
6	27 december 1949 Soevereiniteitsoverdracht Indonesië	46
7	Vertrek uit Nederlands-Indië Geen brok in de keel, geen traan, maar een zucht van verlichting	55
8	De draad weer oppakken Herinneringen in je rugzak	63
	Overzicht Indiëgangers uit Udenhout en Biezenmortel	71
	Verklarende woordenlijst	87
	Onderdelen en rangen in het leger anno 1950	89
	Bronnen	90
	Colofon	91

Een kolonie voor specerijen, koffie, thee en rubber

Nederlands-Indië

13.777 eilanden

De oude kolonie Nederlands-Indië ligt in de Indische Oceaan, heet nu Indonesië en bestaat uit 13.777 tropische eilanden waaronder vele zeer kleine en onbewoonde eilandjes. Sumatra is het grootste. Java met de toenmalige hoofdstad Batavia was voor Nederland economisch gezien het belangrijkste eiland. Het eilandenrijk telde begin 21^e eeuw ruim 207 miljoen inwoners, 13 keer zoveel als Nederland, en heeft een oppervlakte van 1.919.317 km², 56 keer zo groot als Nederland. Toch heeft dat kleine Nederland ongeveer drieëneenhalve eeuw lang het gebied beheerst en economisch gezien geëxploiteerd.

Vroeger leerden de kinderen dat Indië van Nederland was. Zij leerden ook de voornaamste eilanden van Nederlands-Indië en konden die opnoemen in steeds dezelfde volgorde: Java, Sumatra, Borneo, Celebes, Bali, Lombok, Soemba, Soembawa, Flores, Timor, Almahera, Ternate, Boeroe, Ceram, Ambon, Banda eilanden, Kei eilanden, Aroe eilanden en Nieuw Guinea. Veel ouderen zullen het rijtje nog wel kennen. Nederland deed daar pionierswerk, bouwde scholen en kerken, bekeerde heidenen en deed daar veel goed werk voor de arme bevolking. Ook missionarissen, broeders, fraters en zusters uit Udenhout hebben bijgedragen aan het goede werk in gezondheidszorg en onderwijs. Kinderen spaarden zilverpapier voor de missie om de arme bevolking daar te kunnen helpen.

De Verenigde Oost-Indische Compagnie

In de late Middeleeuwen was de lucratieve handel in Indische specerijen vooral in handen van Arabieren. Ze haalden deze producten uit het Verre Oosten, uit Indië, om ze daarna door te verkopen aan handelaren in Zuid-Europa, vooral in de havens van Venetië en Genua. Van daar uit werden ze tegen woekerprijzen in andere Europese landen verkocht. De Europese landen namen initiatieven om zelf te ontdekken waar dat Indië met die gewilde kruiden lag met de bedoeling om zelf schepen naar Indië te sturen en kruiden te importeren. Zo probeerde Columbus Indië te vinden via een westelijke vaarroute, maar Columbus kwam in 1492 in Amerika terecht. Een Portugees, Vasco da Gama, kwam 6 jaren later als eerste via Kaap de Goede Hoop, de zuidelijke punt van Afrika, op de zuidwestkust van India terecht en later ook in Indië. Omdat de Portugezen jarenlang hun verworven kennis, kaarten en navigatiegegevens geheim hielden, konden ze daarmee een eeuw lang het gebied domineren. In 1596 probeerde de Nederlander Willem Barentz via de noordelijke route het Verre Oosten te bereiken en kwam met zijn bemanning boven Rusland vast te zitten in het ijs en moest daar noodgedwongen overwinteren.

Een andere Nederlander, Cornelis Houtman, vertrok met vier schepen van de handelsmaatschappij "Compagnie van Verre" vanuit Amsterdam via Kaap de Goede Hoop naar Indië en zette in 1595 voet aan wal op Java. Hij keerde met drie schepen terug naar Nederland, volgeladen met kruiden. Andere Nederlandse kooplieden zagen dat succes en richtten eveneens compagnieën op. De compagnieën concurreerden met elkaar in plaats van met de buitenlandse concurrenten. De Staten-Generaal grepen in en dwongen de compagnieën samen te gaan. Zo ontstond in 1602 de Verenigde Oost-Indische Compagnie, de VOC, naar het voorbeeld van de in 1600 gestichte Britse *East Indies Compagny*. De VOC kreeg in Nederland het alleenrecht op de handel met Azië en met vergaande bevoegdheden. Dat ging zelfs zover, dat ze als handelsonderneming gebieden in bezit mocht nemen en besturen, oorlog voeren en verdragen afsluiten. Geleidelijk aan werden er in het gebied handelsposten gevestigd. Om voldoende invloed te verwerven speelde men inheemse vorsten tegen elkaar uit. Het ging niet altijd even fraai. Lukte het niet goedschiks, dan maar

kwaadschiks. Portugese, Engelse en Spaanse schepen en handelsposten werden door de VOC zwaar aangepakt en zo bouwde Nederland in het Verre Oosten een monopoliepositie op. De VOC kreeg vaste grond onder de voeten en stelde een gouverneur-generaal aan, die bijgestaan door de Raad van Indië de bezittingen moest besturen. De handel in specerijen speelde zich vooral af op de Molukse eilanden. Het ging om producten als peper, kaneel, nootmuskaat, foelie en kruidnagelen. Die specerijen werden gebruikt in de keuken, voor geneesmiddelen en cosmetica. En de VOC verdiende kapitalen. Alles stond in het teken van handel. Winst was het doel.

De eerste gouverneur-generaal vestigde zich om strategische reden niet op de Molukken maar op Java, dicht bij de stad Jacatra, later Djakarta genoemd. Jan Pieterszoon Coen, die zes jaar later al de vierde gouverneur-generaal was, veroverde en verwoestte in 1616 Djakarta en bouwde daar een nieuwe stad met de Nederlandse naam Batavia.

De tijd van Max Havelaar

Andere Europese landen namen geen genoegen met het monopolie van Nederland en bleven in het gebied opereren. De VOC had slechts enkele gebieden en strategische punten bezet en kon zich in de enorm omvangrijke eilandengroep amper verdedigen. De kosten om de eigen positie te verdedigen waren erg hoog en daardoor was de handel minder renderend. Rond 1750 startte de Nederlandse regering de "pacificatie van de buitengebieden" met het doel vrede en rust in het gebied te krijgen. Dat was echter minder eenvoudig dan gedacht. Pas begin 20^e eeuw bereikte Nederland dat doel na veel moeizame strijd. Intussen was het al lang gedaan met de voorspoed van de VOC en er werden veel verliezen geleden. In 1798 nam de Staat de failliete boedel van de VOC over, die tot dan toe het alleenrecht had op Indische producten en die ook koffie-, thee- en rubberplantages had opgezet. Tussen 1830 en 1870 voerde Nederland op Java een verplicht cultuurstelsel in. Javaanse boeren verbouwden op last van de regering bepaalde gewassen, vooral koffie, rietsuiker en indigo (plant waaruit een kleurstof werd gewonnen om weefsels te verven), die zij tegen lage prijzen aan de regering moesten afstaan. Daarnaast hadden de boeren nog verplichtingen tegenover hun eigen districtshoofden. De lasten voor de boeren waren ondraaglijk zwaar. Maar het stelsel was voor de Nederlandse overheid een goudmijn. Andere bronnen van inkomsten kwamen van de delfstoffen tin, zilver, goud (Banka en Billiton) en aardolie (Borneo). Zo rond 1870 zorgden die Indische opbrengsten voor eenderde deel van alle overheidsinkomsten in Nederland.

In 1860 schreef de toenmalige assistent-resident Eduard Douwes Dekker onder het pseudoniem Multatuli een boek getiteld "Max Havelaar of de koffieveilingen der Nederlandse Handelsmaatschappij". Hij stelde daar allerlei zaken aan de kaak. Het ging hierbij om de misstanden onder de Indische bevolking. Maar de bevolking zelf dacht eerder aan de zware verplichtingen die Nederland aan de Indiërs oplegde.

Er waren in die tijd regelmatig conflicten op Sumatra in het gebied van Atjeh, die het Koninklijk Nederlands Indisch Leger (het KNIL) in een bloedige strijd neersloeg. Het KNIL organiseerde regelmatig expeditie naar Celebes en Bali en enkele verkennende expeditie naar Borneo en Nieuw-Guinea.

In 1870 trad de overheid onder invloed van het liberalisme terug en vervielen de gouvernementculturen. Onder het liberalisme kwam het particuliere stelsel tot stand en werden daar door Nederlanders en andere Europeanen veel particuliere ondernemingen gesticht. De planters, mensen van allerlei pluimage, hielden zich op plantages vooral bezig met het telen van rubber, koffie, thee, tabak, kina en rietsuiker en deels ook met de fabrieksmatige verwerking daarvan. Al het lagere personeel bestond uit inlanders. Het aantal Nederlanders en andere Europeanen was in vergelijking met de Indonesische bevolking maar klein, in 1905 één op 370.

Scholing leidt tot mondigheid

Begin 20e eeuw ontstond de Ethische Politiek. Nederland had volgens de algemene opinie een ereschuld in te lossen. Het lot van de inheemse bevolking moest verbeterd worden door de economie van de kolonie te stimuleren en ook de gezondheidszorg, het onderwijs en de landbouw. De bevolking moest zelfstandiger worden. Maar dat ging sneller dan men ooit had durven denken. Het hoogste gezag over Indië lag bij de Nederlandse regering, die zich liet vertegenwoordigen door een gouverneur-generaal. Aan hem waren de Europese en binnenlandse ambtenaren met bestuursfuncties als (assistent-)resident of controleur verantwoording verschuldigd. Zij hadden tot taak toezicht te houden op het door inlandse ambtenaren uitgeoefende bestuur. Dat waren inlandse invloedrijke districtshoofden, meestal personen van vorstelijke of adellijke afkomst. Ten opzichte van de inlandse hoofden diende de Nederlandse ambtenaar vooral soepelheid te betrachten, want zijn superieuren stelden conflicten niet op prijs. Al heel snel bleek dat door verbetering van het onderwijs de Indische bevolking mondiger werd en samen met andere ontwikkelingen leidde dit er toe dat snel nationalistische groeperingen of partijen ontstonden. Al in 1907 moest een eerste opstand in Oost-Java in de kiem worden gesmoord. Een jaar later is in Djokja een vereniging ter behartiging van Javaanse belangen opgericht met de naam *Boedi-Oetoma (het schone streven)*. Daar werden vooral de ontwikkelde Javanen en studenten lid van. Het bleek een politiek feit van de eerste orde te zijn. In 1912 werd een eerder opgerichte beweging van Javaanse ondernemers en kooplieden heropgericht en konden ook Chinezen die zich met de handel bezig hielden lid worden. Deze vereniging droeg de naam *Sarekat Islam*. Binnen vier jaar groeide de vereniging uit tot een massale uiting van het Indonesisch nationalisme. In hetzelfde jaar volgde de oprichting van nog een derde partij, *de Indische partij*. De oprichter was een achterneef van Eduard Douwes Dekker, de schrijver van Max Havelaar. Deze geboren Indo-Europeaan vond dat de inlanders, in Indië wonende Chinezen en Indo-Europeanen zich moesten verenigen tegen de koloniale overheersing. Deze Indische partij was de eerste die de leuze verkondigde "Los van Holland" en kreeg vrij snel een grote aanhang. Het gouvernement weigerde tot twee keer toe de statuten goed te keuren. Nog geen jaar na de oprichting van de partij werden de drie belangrijkste voormannen verbannen of opgesloten.

Eindeloze steeds heftiger strijd

Met de jaren kwamen er meer en meer partijen, zoals de *Indische Sociaal Democratisch Partij*, de centrale vereniging voor Chinezen *Tjong hoa Tjong Hwe* en de communistische *Perserikatan Kommunist India (PKI)*. In 1926 bleek op een nationale bijeenkomst van verschillende partijen, dat volgens velen er een eind moest komen aan de Nederlandse bevoogding. In datzelfde jaar waren er communistische opstanden in Bandoeng en Bantam en ook in Soerabaja. Er moesten maatregelen getroffen worden om verdere onrust op Java te voorkomen. De Nederlandse gezagdragers negeerden aanvankelijk de ontwikkelingen en reageerden met politieel optreden, arrestaties en huiszoekingen. In 1927 was er een opstand op Sumatra. De gezagdragers pakte 13.000 Indonesiërs op, veroordeelden er 4.500 tot gevangenisstraf en 1.300 tot internering in het in 1926 opgerichte kamp op Nieuw-Guinea. Maar de trein was niet meer te stoppen. In 1927 werd de *Perserikatan National Indonesia (PNI)* opgericht, bedoeld voor allen die zich niet thuis voelden bij de Boedi Oetomo en de Sarekat Islam. De PNI streefde expliciet naar een onafhankelijk Indonesië. De PNI trok volle zalen. De gezagsdragers bleven reageren in hun oude patroon van politieel optreden en huiszoekingen. Men daagde bestuurders van het PNI voor het gerecht en zette hen 15 maanden tot 4 jaar gevangen wegens lidmaatschap van een misdadige vereniging. Onder hen ook Soekarno.

In 1928 schreef de toenmalige gouverneur-generaal De Graeff aan een van zijn voorgangers: "Wij staan voor een eindeloze steeds heftiger wordende strijd, waarin wij het op den duur zullen moeten afleggen".

De *Perserikatan National Indonesia* bleef maar groeien en in 1933 telde de partij al 20.000 leden. Soekarno werd opnieuw gearresteerd en naar het eiland Flores gebracht. In 1934

werden Mohammed Hatta en Soetan Sjarhir eveneens gearresteerd. Deze drie mensen zullen later, tussen 1946 en 1950, het overleg voeren met Nederlandse vertegenwoordigers over de onafhankelijkheid van Indonesië.

De slag in de Javazee

Op 10 mei 1940 vielen Duitse troepen Nederland binnen. Nederland was plots betrokken bij de Tweede Wereldoorlog. Het Nederlandse leger moest na 5 dagen voor de Duitse overmacht capituleren. De Regering, koningin Wilhelmina en prinses Juliana met haar gezin en gevolg weken uit naar Engeland. Het economisch verkeer tussen Nederland en de kolonie Nederlands-Indië was onmogelijk geworden. Wel zette de Regering vanuit Londen de contacten met de bestuursambtenaren in Nederlands-Indië voort.

In het Verre Oosten was het Japan dat aan zijn uitbreidingsdrift gestalte gaf in en rondom de Indische Oceaan en diverse landen en eilanden veroverde. Op 10 en 11 januari 1942 was Nederlands-Indië aan de beurt. Japanse troepen landden op Noord-Celebes en Oost-Borneo. Het Koninklijk Nederlands-Indisch leger, het KNIL, was geen partij voor de Jappen die in twee maanden het eilandenrijk veroverden. Op 27 februari was een Japanse oorlogsvloot op weg naar Java. Een geallieerd eskader van Nederlandse, Britse, Amerikaanse en Australische marineschepen onder commando van schout bij nacht Karel Doorman probeerde de Japanse aanval op Java te verhinderen. Dit mondde uit in wat bekend staat als de slag in de Javazee. Een groot deel van de vloot werd tot zinken gebracht waaronder Doormans kruiser Admiraal De Ruyter. Karel Doorman is met veel van zijn bemanningsleden in de Javazee verdrinken. Op 9 februari 1942 capituleerde het KNIL. De Japanners lieten veel KNIL-militairen gaan, maar 30.000 Ambonezen en Menadonezen werden als krijgsgevangenen aangemerkt. De reden was dat deze bevolkingsgroepen in hoofdzaak christenen waren en dicht bij de Nederlanders stonden dan hun Indonesische landgenoten die hoofdzakelijk moslims waren. De Japanners namen ook gouverneur-generaal Tjarda van Starckenborgh gevangen. Hij heeft de hele oorlog in Japanse krijgsgevangenschap doorgebracht. Hij had zijn plaatsvervanger, luitenant-gouverneur-generaal Van Mook, nog net op tijd gelast met een selecte groep ambtenaren en militairen naar Australië uit te wijken. Daaronder was ook majoor Spoor, de latere legercommandant in Nederlands-Indië. Van Mook kwam in 1944 aan het hoofd te staan van de Nederlands-Indische regering in ballingschap, dat in het Australisch Brisbane was gevestigd. Daarnaast was hij Minister van Koloniën in de Nederlandse regering in ballingschap in Londen. Op 7 december 1942 had koningin Wilhelmina namens de Nederlandse regering in ballingschap in een radiorede toegezegd dat na de bevrijding van Nederland en Nederlands-Indië *“een nieuw Koninkrijk zou worden gevormd bestaande uit drie gelijkwaardige delen, Nederland, Indonesië en West-Indië met Curaçao.”*

Onafhankelijk Indonesië

Op 15 augustus 1945 kwam er een “onvoorwaardelijke capitulatie” van Japan tot stand, nadat Amerika voor het eerst in de geschiedenis gebruik maakte van atoombommen op Japanse steden. Twee dagen later, op 17 augustus 1945, grepen Soekarno en Hatta in Indië de kans om in de bestuurlijke leemte de onafhankelijkheid van Indonesië uit te roepen. Op Java kwamen nationalistische Indonesische jongeren en religieuze groeperingen in opstand tegen al wat blank en niet-Indonesisch was en er vonden grote slachtpartijen plaats. Dit staat bekend als de Bersiap-periode. Het waren de Britten die namens de geallieerde bevelhebbers het gezag in enkele grote steden op Java en Sumatra herstelden. In februari 1946 namen de eerste Nederlandse troepen op Java en Sumatra de macht van de Britten over. In mei daaropvolgend verlieten de Britten de eilanden. In september 1946 vertrokken de eerste Nederlandse dienstplichtigen naar Nederlands-Indië, daaronder tientallen Udenhoutse jongens.

Voor de militairen luidde de opdracht om met politionele acties extremisme te voorkomen. In redelijk overleg zou dan de voormalige kolonie als een volwaardige partner deel kunnen worden van het Koninkrijk der Nederlanden. Maar de Indonesische vrijheidsstrijders, Soekarno voorop, kozen voor volledige onafhankelijkheid. Hun leuze was: "Merdèka", Vrijheid, en zij vochten voor een nieuw Indonesië met een eigen vlag met de kleuren merah putih, rood wit. De Nederlandse regering voerde onder druk van de internationale opinie het ene na het andere vredesoverleg. In juli 1946 was er overleg tussen Nederland en vertegenwoordigers van de deelstaten op de Conferentie van Malino. In november 1946 vond er overleg plaats tussen Nederland en de Republiek Indonesië op de Conferentie van Linggadjati, dat op 25 maart 1947 leidde tot het akkoord van Linggadjati. Op 22 oktober 1947 arriveerde de Commissie van Goede Diensten van de Verenigde Naties in Batavia. In december 1947 begonnen de onderhandelingen tussen een Nederlandse delegatie en een afvaardiging van de Republiek Indonesië op de USS Renville onder leiding van voornoemde Commissie van Goede Diensten. Op 17 januari 1948 vond de ondertekening plaats van de Renville-Overeenkomst. In april 1949 begonnen onderhandelingen tussen Nederland en de Republiek Indonesië onder leiding van de United Nations Commission for Indonesia (UNCI). Op 7 mei 1949 vond de ondertekening plaats van de Van Roijen-Roem-overeenkomst. Vanaf 23 augustus tot 2 november 1949 vond er een Ronde Tafelconferentie plaats in Den Haag tussen Nederland en de Republiek Indonesië, opnieuw onder leiding van de UNCI. Op 27 december 1949 volgde te Amsterdam in het Paleis op de Dam de soevereiniteitsoverdracht aan de "Verenigde Staten van Indonesië" plaats. Op 26 juli 1950 volgde het opheffen van het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (het KNIL). Op 7 april 1951 verlieten de laatste Nederlandse militairen Indonesië.

Er was vier jaar politiek overleg nodig, terwijl "onze jongens overzee" aan het vechten waren. Een onmogelijke situatie. Het verhaal van "onze jongens overzee" begon in 1946 met een oproep voor uitzending naar Nederlands-Indië.

Een zeereis van vier weken

Soldaten op weg naar Batavia

Een nieuw leger van vrijwilligers en dienstplichtigen

De Nederlandse regering in ballingschap in Londen was tijdens de oorlogsjaren 1940/1945 al begonnen om met vrijwilligers een nieuw leger op te bouwen. Op 11 januari 1941 werd de Prinses-Irene-brigade opgericht, die drie jaren later meehielp bij de bevrijding van Tilburg. Direct na de bevrijding van Nederland werden er maatregelen getroffen om weer een groter leger te formeren. Het begon al in 1945 met het werven van vrijwilligers die deels in Engeland hun opleiding kregen. In het voorjaar van 1946 werd de eerste lichte dienstplichtigen, geboortjaar 1925, ongeveer 20.000 man, opgeroepen om hun dienstplicht te vervullen.

De dienstplichtigen die waren opgeroepen, en ook hun ouders, hadden het wel verwacht. Ze hadden tijdens de oorlogsjaren Nederlandse, Duitse en geallieerde soldaten zien vechten. Na de Duitse inval in mei 1940 en de capitulatie van ons leger, was vier jaar lang het Duitse leger de bezettende macht. In de zomer van 1944 landde een overmacht van het geallieerde leger (Engelsen, Amerikanen, Canadezen, Polen, Australiërs etc.) aan de Franse kust. Al vechtende baanden zij zich een weg door West-Europa en versloegen binnen een jaar, samen met het Russische leger dat vanuit het oosten optrok, het Duitse leger. Zo kwamen zij ook Nederland bevrijden, terwijl de jonge mannen van rond de twintig toekeken.

Toen dan begin 1946 de oproepen voor keuring en daarna voor opkomst in militaire dienst via de postbode op de keukentafel terecht kwamen, werden die door de ouders gelaten ontvangen, het moest nu eenmaal. De zonen vonden het minder erg, het zou hen wellicht spanning en avontuur brengen, maar ze wisten nauwelijks wat hen te wachten stond. Hoe was voor de twintigjarige dienstplichtigen van 1946 de situatie? Ze hadden thuis in de veelal kinderrijke gezinnen een sober leven. Tijdens hun lagere-schoolperiode was er een economische wereldcrisis uitgebroken en daarna de Tweede Wereldoorlog. In die periode van 20 jaren was er door de grote werkloosheid, het schrale inkomen en gebrek aan grondstoffen nauwelijks geld voor de dagelijkse behoeften, laat staan voor veel vertier. Veel gezinnen beschikten niet over een krant. Die was eenvoudig te duur. Toen in 1940 de oorlog uitbrak hadden vele gezinnen, in het dorp maar vooral in het buitengebied, nog geen elektriciteit, telefoon of radio. Door een verordening van de bezetter moesten radiobezitters hun toestel inleveren. Het wereldnieuws kon men alleen volgen via de door de bezetter gecontroleerde dagbladen. Televisie bestond nog niet. In die tijd was het de gewoonte dat de kinderen na de lagere school al snel aan het werk gingen. In de avonden volgden jongens vakgerichte lessen op ambachtsscholen, men ging naar een landbouwcursus of probeerde een middenstandsdiploma te halen. Studeren was maar voor een enkeling weggelegd. Meestal ging het dan om jongens die priester of frater-onderwijzer wilden worden. Vakantie, vakantiegeld en reizen over de hele wereld waren onbekend. Werk vinden en houden was het belangrijkste in het leven en de sociale kant van het leven kwam er amper aan te pas.

De Nederlandse regering vond, kort na het beëindigen van de Tweede Wereldoorlog, dat naast het heropgerichte voormalige KNIL-leger en vrijwilligerskorpsen in de periode 1945/1950 120.000 dienstplichtige militairen vanuit Nederland naar Nederlands-Indië uitgezonden dienden te worden. Weinige Nederlanders wisten of beseften welke wereldwijde ontwikkelingsprocessen zich afspeelden rond de koloniën en waarmee de Nederlandse soldaten in Indië te maken zouden krijgen. Ook had men geen weet van alle vooroorlogse binnenlandse maatschappelijke ontwikkelingen in Nederlands-Indië, de politieke partijen, de wens om onafhankelijk van Nederland te worden en de strijd die de plaatselijke bevolking om die reden bereid was te voeren.

Geestelijke bagage voor de komende strijd

De pastoor, gesteund door de ouders, spoorde de jonge mannen aan om via een meerdaagse retraite (dat is een periode van afzondering voor godsdienstige overdenkingen, gebeden en gewetensonderzoek) zich voor te bereiden op hun toekomstige taak. Jongens uit Udenhout en Biezenmortel gingen bijvoorbeeld naar Huize Loyola te Vught. Zij moesten wel zelf brood-, boter- en vleesbonnen meebrengen naar het retraitehuis. Een moeder gaf haar zoon naast de bonnen ook een gerookte worst uit de schouw mee, want de paters zouden het ook niet zo breed hebben. In het retraitehuis aangekomen zag de zoon dat die paters er nog best uitzagen en hij besloot de worst maar in zijn tas te laten zitten. De tweede dag nodigde hij 's avonds een paar kornuiten uit om op zijn kamer een stuk worst te komen eten. Toen de buit nagenoeg verorberd was, kwam een pater surveillant zijn eenpersoonskamertje binnenvallen. Het was streng verboden om met meerderen op een kamer te vertoeven, laat staan worst te eten. Hoe het de derde dag met de persoonlijke biecht van de zoon afliep, is onbekend. Dat was "zijn pakkie-an".

De eerste kennismaking met het kazerneleven

Na de verplichte keuring volgde na een paar maanden een oproep voor indiensttreding. De jongens vertrokken, meestal met trein of bus, naar de plaats van bestemming. Aan het station of aan de kazernepoort stond een onderofficier te wachten, die de nieuwelingen in rijen van drie meenam naar de kazerne. Na de nodige instructies over de indeling en legering konden jongens in de hun toegewezen barak of kamer, waarin aan de kanten rijen stapelbedden en bijbehorende kasten stonden, een krib (slaapplaats) kiezen. In het midden van de zaal stonden een paar tafels en banken, waaraan men kon zitten, eten, lezen of schrijven. Daar werden ook de theorielessen gegeven. Er waren geweerrekken om de wapens in te zetten. Bij het bezoek aan de foerier kregen de soldaten hun persoonlijke standaard uitrusting waaronder passende kleding en kistjes (schoenen) aangereikt evenals messtins (etensblikken), bestek, kroes, rugzakken etc. Soldaten leerden hun wolletje (bed) op te maken. Ze kregen te horen hoe de dagorde in de kazerne er uit zag en aan welke regels ze zich dienden te houden. Er was een avondappèl. De dienstdoende kamerwacht diende daarop bedacht te zijn. Als om 10 uur 's avonds de officier van de wacht kwam controleren of iedereen binnen was, riep de kamerwacht "avondappèl". Iedereen hoorde dan gekleed in de houding naast zijn krib te staan of men lag al op de strozak onder de dekens. Het was dan "gekleed vóór de bedden of naakt eronder", zoals men dit noemde. De jongens waren nog wel groentjes, maar geen doetjes meer. Men zou soldaten van hen maken. Het werd strijden voor Koningin en Vaderland. De navelstreng met thuis werd als het ware doorgesneden. Tussen de bedrijven door leerden de jongens de lotgenoten, later kameraden geheten, beter kennen. In de discussies, die vooral 's avonds plaatsvonden, kwamen de hardste roepers het eerst aan bod. Die brachten meningen en standpunten naar voren die hen soms rauw op het lijf vielen, vooral als het over vrouwen ging. Ze hadden daar thuis andere normen en waarden, soms zelfs geen. Het was andere praat dan die de jongens in hun jeugd thuis in Udenhout of Biezenmortel van hun ouders hadden geleerd of van de fraters en van de pastoors Van Eijl, Van der Meijden of Van Welie of op de retraite in Vught. Toch moest men met die knullen samenwerken en hen ook laten zien waar je voor stond. Protestantse kornuiten waren daarin beter dan de katholieken. Zij bezaten meer Bijbelkennis en waren beter tot een weerwoord in staat. Katholieken hadden op school de vragen en antwoorden uit de catechismus goed geleerd, maar te weinig leren interpreteren. In die snuffelperiode kwamen ook vragen aan de orde zoals: "Waar kom jij vandaan?" "Uit Udenhout", was het antwoord. "Van dat gat heb ik nog nooit gehoord, waar ligt dat ergens?". "In Midden-Brabant tegen de Drunense Duinen aan". "Duinen in Brabant, laat me niet lachen man, duinen liggen vlak bij zee". Dat gaf de kans om wat te vertellen over de stuifzanden van de Loonse- en Drunense duinen. De Siem, een Tilburger, kon het bevestigen want hij was pas nog met een meisje met de fiets naar die duinen geweest. Dergelijke hulp hielp niet echt. De wedervraag kwam ook. "Waar kom jij eigenlijk vandaan?". "Ik? Ja, ik ben geboren in

Purmerend maar we wonen al lang in Oss”. “Is dat niet het land van Toon de Soep (een leider van een groepje mensen uit Oss dat voor de oorlog regelmatig de krant haalde met misdaden, diefstallen etc)?”. “Dat klopt maat, maar die naam wil ik hier niet meer horen, wij praten in Oss over Antoine de Bouillon. En bij ons staat de grootste margarinefabriek van Nederland en de grootste varkensslachterij van Europa”. Kortom, het was kennismaken met een mannenwereld die veel jongens nog niet kenden en waarin ze moesten zien te overleven. Gelukkig lukte dat aardig, de harde roepers waren niet altijd helden, zo bleek later.

De eerste maanden werden de jongens als rekruten gedrild. Ze moesten van alles leren, de wijze van groeten, in de houding staan, marcheren, wapenkennis en met wapens omgaan en in teamverband leren werken, vooral bij gevechtsoefeningen. De leuze was: “je geweer is je meisje, die moet je binnen handbereik houden en er goed voor zorgen, zij kan je leven redden”. Afhankelijk van het onderdeel leerde men naast het omgaan met het geweer ook het gebruik van een revolver, sten- of brenmitrailleur en handgranaten. Een van de Udenhoutse jongens was ingedeeld bij het regiment anti-tank-artillerie. Hij leerde met vlakbaangeschut omgaan. Bij vlakbaangeschut moest je de vijand eerst zien en op korte afstand uitschakelen. Dit in tegenstelling tot de veldartillerie, die werkte met krombaangeschut en op veel grotere afstand schoot. De leiding vertelde dat hun legereenheid een zeer belangrijk onderdeel was. In gecamoufleerde staat moest de eenheid tanks tot op minder dan 1 kilometer laten naderen alvorens het vuur te openen. Het was dan “jij of ik”. In het Ardennenoffensief in 1944 was 70 % van het anti-tank-personeel gesneuveld, luidde de toevoeging. Dat was niet bemoedigend voor soldaten. Al snel volgde de opdracht dat het legeronderdeel zou worden uitgezonden naar Nederlands-Indië. Dat betekende taallessen Maleis volgen en wat leren over het volk en de zeden (adat) in het verre land. Na enkele maanden kregen de soldaten volgens een bepaald schema allerlei inentingingen. De laatste, tegen pokken, kwam juist vóór een weekje verlof, waarin de soldaten voor de laatste keer naar huis mochten. Dat was door de legerleiding handig bekeken. Tijdens het verblijf thuis konden ze van die inenting uitzweren, daarna terug naar de kazerne en gereedmaken voor inscheping.

Afscheid thuis

Het afscheid thuis in het gezin was niet gemakkelijk. Alle oud-Indiëgangsters zeggen dat als emotioneel ervaren te hebben, ook voor de achterblijvers in de familie. Er werd menige traan weggepinkt. Thuisblijvers dachten hun zonen en broers nooit meer terug te zien! Velen van de eerste lichterding, 21 jaren oud, hadden al verkering. In veel gevallen beloofden ze elkaar nog eens eeuwige trouw en dat ze elkaar per luchtpost op de hoogte zouden houden van het wel en wee, hier thuis en in het verre land.

7-Decemberdivisie

De eerste divisie soldaten die naar Nederlands-Indië werd uitgezonden was de 7-Decemberdivisie. De naam verwijst naar de datum van de toespraak die Koningin Wilhelmina hield over de toekomst van het koninkrijk. Dat was op 7 december 1942. De koningin zei: “Ik stel mij voor, zonder vooruit te lopen op de adviezen van de rijksconferentie, dat zij zich richten zullen op een Rijksverband, waarin Nederland, Indonesië, Suriname en Curaçao samen deel zullen hebben, terwijl zij ieder op zichzelf, de eigen inwendige aangelegenheden in zelfstandigheid en steunend op eigen kracht, doch met de wil elkaar bij te staan, zullen behartigen.” De 7-Decemberdivisie in Nederlands-Indië bestond uit 18.544 personen waarvan 880 officieren, 1.300 onder-officieren en 16.364 korporeels en soldaten. De divisie bestond voor het merendeel uit dienstplichtigen die in 1925 waren geboren en die ruim 3 jaar in Indië verbleven. Generaal-majoor H.J.J.W. Dürst Britt was van 1 september 1946 tot 2 september 1949 de eerste commandant van de divisie. Op 1 september 1946 vertrokken de kwartiermakers naar Indië. De rest volgde kort daarna. Eind 1949 keerde het eerste troepenschip met leden van de 7-Decemberdivisie terug in Nederland. De volledige

terugkeer van de divisie werd begin 1950 afgerond. Volgens gegevens van Defensie sneuvelden in Indië 683 militairen van deze divisie. Op 1 januari 2004 werd de 7-Decemberdivisie opgeheven, maar de naam leeft voort in de 11e Luchtmobiele Brigade "7 december". Het zwaard en de lauwerkrans uit het embleem van de 7-Decemberdivisie maken nu onderdeel uit van het embleem van de 101 Gevechtssteunbrigade welke is gelegerd op de Frank van Bijnenkazerne in Apeldoorn.

Het zeegat uit

In sommige kazernes mocht je na terugkeer en het tijdstip van inschepping niet meer buiten de kazerne komen. Wel mochten familieleden in de tussentijdse zondag op bezoek komen. In zijn toespraak tot de aanwezige familie zei een commandant: "Ik zal als een vader over jullie zonen waken". De soldaten grinnikten wat en dachten: "hij wel"! Na enkele dagen voorbereiding in de kazerne ging het gehele onderdeel, gezeten in legervrachtwagens of per speciale (goederen)trein naar de havens van Rotterdam of Amsterdam om ingescheept te worden voor de lange zeereis. Dat alles onder streng toezicht van de militaire politie. Dit om te voorkomen dat op het ultieme moment nog iemand de benen zou nemen of om een verstoring van de communisten te weerstaan. Een van de Udenhoutse soldaten vertrok met zijn onderdeel van het Garde Regiment vanuit Arnhem. Dat gebeurde vanwege te verwachten communistische rellen bewust vanaf het goederencomplex. Langs de spoorlijn stond bij stations en op bepaalde plaatsen militaire politie om de zaak in de gaten te houden. Op de boot kreeg iedereen een plek van een paar vierkante meter toegewezen, in het ruim op de vloer of in 'n hangmat. Daarna snel naar boven om de haven, de dokken, de zee en de drukte rondom te bekijken. In het gunstigste geval stond er nog familie op de kade om de soldaten uit te zwaaien. Er verscheen een jeep van de militaire politie om een kameraad, die niet van verlof was teruggekeerd, geboeid en wel aan boord te brengen. Later mocht hij aan boord weer vrij rondlopen. Bij het vertrek speelde een militaire kapel het "Wilhelmus". Na drie stoten op de stoomfluit werden de trossen losgegooid en via een loods werd het schip naar volle zee gesleept. Zwaaiende familieleden, haven en kust verdwenen langzaam.

De jongens gingen een nieuw avontuur tegemoet. De kapitein van het schip en de militaire leiding beseften terdege, dat de stemming op zo'n moment beneden peil was. Om die spanning te breken schalden door de microfoons vaderlandse liederen, zoals "Waar de blanke top der duinen schittert in de zonnegloed", "Verlaat uw dierbaar vaderland, lief vaderland vaarwel", "Ferme jongens, stoere knapen, foei hoe suffend sta je daar" en "In een blauw geruite kiel draaide hij aan het grote wiel, den ganse dag" en Piet Hein met zijn zilvervloot kwam voorbij. Iedereen zong mee. Ook het lied van de 7-Decemberdivisie kwam aan bod. Een van de Udenhoutse jongens kent het tweede couplet nog: *Wij werken voor vrede, voor veiligheid en recht, en helpen een volk uit zijn nood. Begrippen waar iedere jongen voor vecht, en waar Neerlands kracht uit ontsproot.* De meereizende aalmoezeniers en veldpredikers aan boord spraken bemoedigende woorden: "Als jongeling kwam je in militaire dienst, als jonge man ga je nu naar Indië, als man zul je terugkeren". De regie was vanaf de Nederlandse kust tot aan de lichtjes van Dover in stevige handen. Er kwamen enkele bevelen door: soldaten mochten zich alleen in het benedenschip en op de laagste dekken bevinden. Officieren en burgers konden zich vrij bewegen op de bovendekken. De tweede dag waren er alarmoefeningen, een boot kon immers op een uit de oorlog vergeten zeemijn stoten en zinken. Bij het proefalarm moest men op een vastgestelde plek in recordtijd met zwemvest aan naast de toegewezen reddingsboot klaar staan. De reddingsboten, voorzien van noodvoorraden, hingen in davits (draaibare gebogen ijzeren stangen) aan de verschansing boven het dek, zodat ze, wanneer het schip dreigde te zinken, gemakkelijk buiten boord gedraaid en neergelaten konden worden.

De lange zeereis leek een praktische aardrijkskundeles van de lagere school. De Engelse kust met in de verte de lichtjes van Dover, later in de verte de haven van Brest. Sommige soldaten leerden in de Golf van Biskaje wat zeeziekte was. Op afstand zwommen groepen

dolfijnen en scholen vliegende vissen. De boot voer door de Straat van Gibraltar met links Zuid-Europa en rechts de woestijnachtige kust van Noord-Afrika. In de Middellandse zee konden de soldaten de zwaardere battledress-uniformen inleveren voor het veel lichtere alledaagse tropenkostuum.

Een van de Udenhoutse soldaten hield een dagboek bij. Hier volgt een citaat.

Om zes uur in de namiddag kwam Port Saïd in zicht en om zeven uur voeren we de haven binnen. Bij de ingang van de haven stond een groot standbeeld (Ferdinand de Lesseps) in het water. Verder zag je gebouwen van de KLM, ESSO en tal van andere gebouwen en mooie wegen met aan weerszijden palmbomen. We lagen nog maar net stil of de Arabieren waren er al met hun koopwaar. Ons schip lag minstens 50 meter van de wal en rond het hele schip lagen de bootjes van waaruit de Arabieren hun handel lieten zien. De afstand van het water naar het dek was vrij ver, maar toch wisten ze hun waar aan te prijzen met alle mogelijke gebaren. Na onderhandelingen over de prijs door gebaren te maken met je vingers werd een touw naar boven gegooid en kon je een mandje naar boven trekken. Hier dan eerst het geld in doen, weer laten zakken en hopen dat ze de gekochte spullen ook echt in het mandje deden. Het gebeurde wel, dat bij het naar boven halen van het mandje er plots vanuit een lager gelegen patrijspoort een arm naar buiten kwam en het mandje leeg maakte, dan had je pech. De havenpolitie was aan boord gekomen en controleerde het hele schip. Het was twaalf uur 's nachts geworden. We konden de post afhalen. In een grote kring stonden we rond een stapel brieven en wachtten tot je naam afgelezen werd. Voor mij waren er zeven brieven bij. Tijdens het lezen ben je toch weer even thuis. Na het lezen nog even naar boven naar de verlichte stad kijken en daarna naar de hangmat. Bij het opstaan vanmorgen hoorden we dat het schip vannacht om één uur was vertrokken en ik zie dat we al een eindje in het Suezkanaal zitten. Het lijkt wel of je door een woestijn vaart, aan weerszijden van het kanaal is het zand en nog eens zand. Verderop aan de kant van Port Saïd loopt een weg, hier en daar staan hutten waar Arabieren met hun kamelen overnachten. Het Suezkanaal is niet zó breed dat schepen elkaar kunnen passeren, dit gebeurt dan in de meren die tussen Port Saïd en Suez liggen, ze varen dan in konvooi door het Suezkanaal en dan wordt er in de meren gewacht en gepasseerd. Om vijf uur in de namiddag passeerden we de stad Suez en voeren we de Rode Zee op. De vaart door het Suezkanaal is bijzonder mooi, echt om nooit meer te vergeten. Je ziet in de verte de berg Sinaï, de Karavaansweg, de Arabieren in hun lange kleding met een touw over hun schouder en zo lopen ze voor de kamelen. Dan zie je ze weer op de knieën vallen en buigend op en neer naar de grond gaan. Je ziet in gedachte Mozes door de Rode Zee gaan, de hele Bijbelse geschiedenis passeert in je gedachten de revue. Midden in de Rode Zee is het bloedheet, de wind komt over de woestijn geblazen, brengt zand en hitte mee en het bovendeck met zijn ijzeren vloer is gloeiend heet. Om zeven uur is het al donker en steeds moeten we de tijd bijstellen. De volgende dag is er nog niets anders te zien dan de Rode Zee met zijn verschrikkelijke hitte, je weet gewoon niet waar je het moet zoeken. Beneden in de ruimte is het 55° C. en boven veel wind en brandende zon.

Varen door de eindeloze Indische Oceaan

De bootreis gaat verder door de Golf van Aden naar de Indische Oceaan. Vanaf Aden naar Tandjong Priok op Java duurt die al gauw, afhankelijk van het type boot, tien tot vijftien dagen. Je ziet van de vroege ochtend tot de late avond, dagen lang niets dan water en water en het wordt saai. Het geeft een beetje een verlaten gevoel. Voor de meeste soldaten sloeg de verveling toe. Af en toe werd via de scheepsomroep meegedeeld dat bijvoorbeeld aan stuurboord op afstand een Nederlands vrachtschip of een Amerikaanse kruiser te zien was of zou passeren. Ook de nabijheid van een walvis of potvis was nieuws. De soldaten konden wat sporten aan dek, Maleise lessen volgen en kaarten, kaarten en nog eens kaarten. 's Avonds klonk dikwijls het stokoude zeurderige liedje "Ik heb 'n potje met vet". Ook de dagelijks verschijnende scheepskrant ging van hand tot hand. De echte lezers hadden geluk als er op het schip een bibliotheek was. Tweemaal daags, 's ochtends en in de late middag

konden boeken geruild worden. Sommigen verslonden twee boeken per dag, het brak de tijd. 's Zondags waren er goedbezochte kerkdiensten. Een van de dagelijks terugkerende corveetjes was het aardappelenschillen, in soldatentermen uitgedrukt "piepers jassen". Op een schip met bemanning, burgers en militairen waren dagelijks veel geschilde aardappelen nodig. Groepen soldaten zaten dan in lange rijen tegenover elkaar op hun zitvlak op het dek om met hun dienstzakmes verplicht aardappelen te schillen. Het ging dan al gauw over honderden kilo's per dag. De bezettingsgraad op troepentransportschepen was hoog. Er was eigenlijk geen privacy, maar dat waren de meeste soldaten uit de kinderrijke gezinnen ook niet gewend. Er was een ziekenboeg aan boord, maar omdat het allemaal jonge kerels waren, was die niet druk bezet. Op een dag ging het gerucht dat er iemand was gestorven en die had na het nodige ceremonieel 's morgens in alle vroegte een zeemansgraf gekregen met de woorden "een, twee, drie, in Godsnaam".

De zeevaart kent zo zijn gebruiken en zijn bijgeloof. Een ervan is dat bij het passeren van de evenaar Neptunus, de God van de Zee, aan boord komt.

Neptunus is een Godheid uit de Grieks-Romeinse mythologie. Bij de Oude Grieken werd hij Poseidon genoemd en aan hem, bijgestaan door zijn dochters, de Nereïden, was door de Oppergod Zeus het bestuur en de heerschappij over alle zeeën van de wereld opgedragen. Niemand mocht of kon dus een zeereis beginnen en het Rijk van Neptunus bevaren zonder aan hem te hebben geofferd of aan hem belasting te hebben betaald. Was Neptunus op de een of andere manier ontevreden, dan strafte hij de zeevaarders met tegenwind, storm of vernietigde hij hun schepen. Het was dus zaak om met hem goede vrienden te blijven en vooral te voorkomen, dat er zich aan boord mensen bevonden, die niet aan hem hadden geofferd. De zeeman is van nature bijgelovig. Het dagelijkse contact met de elementen en met de krachten van de natuur doen hem maar al te dikwijls zijn eigen menselijke nietigheid beseffen. Vanouds leek het hem dus niet kwaad om ook maar de heidense godheid Neptunus te vriend te houden en, opdat geen ongewilde er aan zou ontsnappen, het vereiste offer te brengen, werd daar een vaste plaats voor genomen. Neptunus kwam dan in eigen persoon aan boord en begaf zich naar de kapitein van het schip. Allen die nog nooit de evenaar gepasseerd waren, moesten voor zijne majesteit verschijnen en aan hem tol betalen. Meestal gebeurde dat door een nadere kennismaking met de elementen, waaruit het rijk van Neptunus bestaat: een goede onderdompeling in een bad waarbij met een flinke teerkwast je rug wordt geschrobd. De oude God is dan tevreden gesteld en na afscheid van de kapitein van het schip verdwijnt hij in de diepte der zeeën. Degenen, die zo aan Neptunus betaald hebben, krijgen een bewijs overhandigd dat zij van landrot tot zeeman zijn gepromoveerd.

Scheepskrant van Sibajak, 26 augustus 1948

Een nuchtere Udenhoutse soldaat vertelde bij het passeren van de evenaar Neptunus nooit gezien te hebben. Op de dag dat de boot de evenaar passeerde kwam 's morgens in alle vroegte de mededeling dat het ruim, waarin de soldaten gelegerd waren, afgesloten werd, want er was een partij sigaretten gestolen. Er zou een onderzoek in onze bagage plaatsvinden. De soldaten wachtten op dat onderzoek, maar er kwam niets van. De soldaten kwamen zonder onderzoek weer vrij "en toen was Neptunus alweer van boord af". Zo gaat het soms ook in het leger!

Land in zicht

Na vele nogal saaie dagen kwam er eindelijk land in zicht. De troepenschepen deden Sabang aan. Dat is de meest noordelijke haven van Sumatra, het voelde een beetje als thuis, "ons Indië". Militairen mochten volgens internationale wetten nergens van boord, maar hier kon dat wel, het was Nederlands grondgebied. Voor het eerst sinds het vertrek uit Nederland konden de militairen voor een paar uren van boord, vaste grond onder de voeten voelen. Terug aan boord ging de reis verder via de drukbevaren Straat van Malakka met aan de ene kant de lange kust van Sumatra en aan de andere kant Maleisië. Aan de zuidpunt lag

Singapore. De reis ging naar West-Java. Daar lag Batavia (nu Jakarta geheten) met buiten de stad, de grote zeehaven Tandjong Priok. De zeereis was voor de meeste soldaten ten einde, later gingen enkele onderdelen richting Semarang en Soerabaja. Vanuit zee was het eiland Java een machtig gezicht met zijn grote stranden en langzaam oplopend gebergte met palmbomen, kampongs, dessa's en trapsgewijs sawah's (rijstvelden). Zo te zien vond iedereen het een prachtig land met op de achtergrond een bergtop (puntjak) deels in wolken gehuld. Bij aankomst in de haven werd het beeld scherper. Vlak bij de kade, waar ze aanmeerden, werden op datzelfde moment Gurkha's ingescheept, Brits-Indische soldaten in dienst van het Britse leger, met de naam van vechtersbazen en qua roem te vergelijken met het Franse vreemdelingenlegioen. Zij hadden op Java in een aantal steden na de Japanse capitulatie tijdelijk het heft in handen gehad. Ze waren herkenbaar aan de zware gitzwarte baarden en ze droegen in plaats van baretten witte in vorm gedraaide tulbanden.

De halve wereldbol bekeken, wat staat ons te wachten?

De soldaten van de 7-Decemberdivisie hadden de halve wereldbol bevaren en zetten voet aan wal in Batavia. Ze waren niet de eersten, ongeveer 25.000 oorlogsvrijwilligers waren hen voorgegaan, maar die hadden op Malakka maanden moeten wachten voor ze van het geallieerde opperbevel in het Verre Oosten toestemming kregen om op Sumatra en Java voet aan wal te zetten. Ook het vooroorlogse Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL) was opnieuw geformeerd, inclusief veel inlandse soldaten, vooral Zuid-Molukkers. Na de 7-Decemberdivisie zouden nog vier lichteningen dienstplichtigen volgen, in totaal een leger van 120.000 man.

Bij het aanmeren in de haven keken de soldaten van boven af naar alle bedrijvigheid beneden. Honderden koelies (Indonesische arbeiders), voor onze begrippen sober gekleed, liepen in de hitte op bevel af en aan om schepen te lossen en te laden. Goederen lagen opgeslagen in grote goedangs (magazijnen). Binnen de kortste keren waren de koelies aan boord van het eigen schip en liepen ze over dekken en door gangen om hun taken te verrichten. En zoals overal in havens was het ook hier "boer pas op je kippen!". Ondertussen kregen de soldaten bevel om de plunjezakken en ander draagbaar materiaal aan dek te brengen. Daarna bij het eigen onderdeel opstellen en via de loopplank naar de kade. Ook de Prins-Bernhard-kapel ging van boord inclusief Kees, de mascotte van de kapel, een geitenbok die op enkele passen afstand achter de tamboer-maitre en vóór het korps spelende muzikanten uit liep, heel gedisciplineerd en zonder geleide. Dat was best een humoristisch gezicht en Kees kreeg altijd de volle aandacht en sympathie van alle toeschouwers.

Zo, daar stonden ze dan. Eindelijk vaste grond onder de voeten, maar wel aan de andere kant van de wereld. Het kwam voor dat een pas aangekomen soldaat door iemand op de kade met voor- en achternaam werd aangeropen. Opkijkende zag men dan een dorpsgenoot of kennis, die enkele weken eerder was aangekomen en in de buurt van de haven was gelegerd. Op dat moment, vrij van dienst, dacht hij: "Ik ga eens kijken of er met die schuit nog bekenden meegekomen zijn" en ja dus! Dan blijkt maar weer eens dat de wereld klein is. De soldaten hadden hun ogen uit te kijken, zeker als ze dat vergeleken met de toenmalige Udenhoutse industrie, de steenfabriek, de koekfabriek, de melkfabriek, het pakhuis van de boerenbond of de leerlooierij. Even later gingen de soldaten op open legervrachtwagens naar hun eerste verblijf. De weg liep tussen bossen met palmbomen en eenvoudige, soms al versleten bamboehutten waarin de bevolking huisde. In palmbomen, op telefoondraden en lantaarnpalen zaten kleine aapjes. Iemand merkte op: "O, de rest van de familie is er ook al".

Dienstplichtigen, vrijwilligers en KNIL-soldaten uit Udenhout en Biezenmortel op volgorde van datum van vertrek

Vertrokken vóór 1940, als KNIL militair

1	Wim van Kuijk	
2	Toon Paters (Van den Boer)	Winkelsehoek Biezenmortel
3	Pauw van den Hoven	Stationsstraat
4	Wim Hoezen	Stationsstraat

Vertrokken in 1945, als vrijwilliger

5	Ton van der Burg	Groenstraat
6	Kees Vriens	Slimstraat
7	Joke Liebregts	Stationsstraat
8	Frans van Rooij	Stationsstraat
9	Jo van der Velden	Stationsstraat

Vertrokken in 1946, als vrijwilliger

10	Ties Vermeulen	Slimstraat
11	Sjef Paaijms	Stationsstraat
12	Piet van den Oetelaar	't Winkel Biezenmortel
13	Jan Spijkers	Van Heeswijkstraat
14	Jo Verhagen	Van Heeswijkstraat
15	Kees de Kort	Stationsstraat
16	Marinus van de Wiel	Slimstraat
17	Gerrit van Drunen	Rijksweg

Vertrokken in 1946, als dienstplichtige

18	Pieter van Beerendonk	Berkel-Enschot
19	Piet van Kollenburg	Van Heeswijkstraat
20	Frans de Weijer	't Gommelen
21	Jac Remeijns	Den Duin
22	Wim Driessen	Stationsstraat
23	Kees Maas	Berkelseweg
24	Teun van Breugel	Kreitenheide
25	Toon Verspeek	Stationsstraat
26	Wim Verhallen	Rosmalen
27	Toon van den Brand	Schoorstraat
28	Adri van de Pas	't Winkel Biezenmortel
29	Sjaak Weijtmans	Berkel-Enschot

Vertrokken in 1947, als vrijwilliger

30	Ad Weijtmans	Stationsstraat
----	--------------	----------------

Vertrokken in 1947, als dienstplichtige

31	Marijn van Hommelen	Kuilpad
32	Mels Goutziers J.zn.	Van Heeswijkstraat
33	Kees Melis	Gijzelsestraat, Biezenmortel
34	Joop Aarts	Schoorstraat
35	Paul van Keep	Groenstraat
36	Kees Verschuuren	Slimstraat
37	Harrie van den Brand	Biezenmortel
38	Fons Brekermans	Stationsstraat
39	Gerrit Vorstenbosch	Houtsestraat
40	Wim van Roy	Van Heeswijkstraat
41	Joop Kaptein	Groenstraat
42	Jan van Pelt	Stationsstraat

Vertrokken in 1948, als dienstplichtige

43	Frans van Remunt	't Gommelen
44	Kees Schijven	Schoorstraat
45	Kees de Jong	Zandkant Biezenmortel
46	Peter van Oene	Groenstraat
47	Cor Weijtmans	Stationsstraat
48	Jo de Bakker	Groenstraat
49	Frans Brekelmans	Groenstraat
50	Jo Brekelmans	Biezenmortel
51	Joost Mutsaers	Stationsstraat
52	Christ Heerkens	Stationsstraat
53	Tijn Janssen	Groenstraat
54	Kees Hamers	Stationsstraat
55	Gerrit Hosli	Stationsstraat

Vertrokken in 1949, als dienstplichtige, nadat de tweede politionele actie al was beëindigd. Zij gingen ter aflossing van de vorige manschappen.

56	Wim Brekelmans	Schoorstraat
57	Frans de Jong	Zandkant Biezenmortel
58	Ries Schijven	Schoorstraat
59	André Korthout	Stationsstraat
60	Piet de Laat	Stationsstraat
61	Mels Goutziers M. Zn.	Stationsstraat
62	Piet Mallens	Gijzelsestraat Biezenmortel
63	Jan van den Bersselaar	Slijkhoef Biezenmortel
64	Antoon Boers	Slimstraat
65	Frans Maes	Oisterwijk
66	Kees Snoeren	Stationsstraat
67	Frans Kuijpers	Zandkant Biezenmortel
68	Jo Keuninx	Schoorstraat

Kees van Loon uit de Stationsstraat was juist ingescheept toen het bericht kwam dat verdere uitzending van militairen was gestopt.

N.B. In die tijd heette de Kreitenmolenstraat Stationsstraat en heette de tegenwoordige Zeshoevenstraat ook Van Heeswijkstraat.

Een laatste armada

De 68 jongens uit Udenhout en Biezenmortel waren niet alleen. Meer dan 45 grote schepen brachten 120.000 Nederlandse militairen met bijbehorend materieel naar de andere kant van de wereld. Hoofddoel: orde en rust herstellen in het tropische deel van het Nederlandse rijk. Een klein zeevarend volk, dat moeilijk afscheid kon nemen van een roemrijk verleden, balde nog één keer de nationale vuist. Ooit stuurde de wereldmacht Spanje Nederland, de afvallige "Grote Noord", een oorlogsvloot op het dak. Dat hielp niet. Nu, vele eeuwen later, deed Nederland hetzelfde en stuurde een laatste armada naar de "Grote Oost". Vergeefs. De Udenhoutse jongens hebben gevaren met de volgende schepen: Alcantare, Asturius, Atlantis, Baloeran, Bloemfontein, Boissevain, Cameronia, Dempo, Dorsetshire, Dundalk Bay, Fairsea, General C.C. Ballou, General A.W. Greely, General R.L. Howze, General W.C. Langfitt, General C.H. Muir, General Stuart Heintzelmann, General H. Taylor, General S.D. Sturgis, Groote Beer, Hellenic Prince, Indrapoera, Johan van Oldenbarnevelt, Johan de Witt, Klipfontein, Koningin der Nederlanden, Kota Baroe, Kota Inten, Nelly, New Australia, Nieuw

Amsterdam, Nieuw Holland, Ophir, Orontes, Pasteur, Rancy, Sibajak, Skaugum, Sloterdijk, Sterling Castle, Tabinta, Tegelberg, Volendam, Waterman en Zuiderkruis.

Vechten tegen vier gewapende inlandse groeperingen

Levensgevaarlijke patrouilles

Wennen aan het eten, licht en donker en de muskieten

Een van de onderdelen van de 7-Decemberdivisie, waartoe Udenhoutse jongens behoorden, kwam terecht in het eerste opvangkamp Doeri bij Tangaran, even buiten Batavia. Het kamp bestond uit een grote, met prikkeldraad omheinde, ruimte met veel vrij nieuwe lange barakken (bamboehutten). De soldaten kregen een barak (tangsi) toegewezen, ze kregen een opvouwbaar veldbed met opgerolde klamboe en met de plunjezak erbij was dit de tempat tidur (de slaapplaats). Er werden regels bekend gemaakt over appeltijden etc. Op het terrein waren ook douchegelegenheden. Dat betekende, dat er een mandihok (gemeenschappelijke doucheruimte van bamboepalen en bamboe vlechtwerk en gedekt met gedroogde atap-bladeren van de arenpalm) aanwezig was. Daarin stonden rijen grote drumvaten waarin geregeld schoon water werd bijgevuld. Soldaten wandelden in hun ondergoed daarheen met schone kleren onder de arm, handdoek, zeep en tandpasta evenals een etensblik. Dat blik was nodig om al scheppend uit een drum water over je heen te gieten en het doucheritueel kon beginnen. Afhankelijk van het soort werk in die hitte was dat soms meerdere keren per dag nodig. Men stond met meerdere personen in die ruimte. In de bergen was volop schoon water. In de laagvlakten en vooral in de steden was schoon water niet vanzelfsprekend. Het in de steden aanwezige waterleidingssysteem werkte nauwelijks door jarenlange achterstand in het onderhoud. Tankauto's voerden vanuit de bergen schoon water naar de kampen van het Nederlandse leger. Niet alleen voor de douches, ook voor de keuken en voor het dagelijkse wassen van de kleren. Voor dat laatste karwei kwamen elke morgen een aantal baboes (wasvrouwen) vanuit de kampongs. Zij wasten, droogden en streken elke dag de was van de militairen. Dat was nodig, want een soldaat had maar twee stel werkkleren. Evenals de uitrustingsstukken waren ook alle kleren vooraf met een anilinepotlood gekenmerkt met de laatste drie cijfers van het legernummer van een soldaat om te zorgen dat ieder zijn eigen wasgoed ook echt terugkreeg. Ook waren er enkele djongos, die de barak schoonhielden en desgewenst kleine klusjes opknaptten. Deze jonge inlanders rookten kreteksigaretten. Dat waren kruidnagelsigaretten die veel nicotine bevatten. Zij vonden dat die sigaretten een aangename geur verspreidden. De Nederlandse soldaten hebben nooit aan de geur kunnen wennen. Op vaste tijdstippen was er een etensappèl en voorzien van etensblikken, kroes en bestek gingen de soldaten in formatie naar de centrale keuken. De keuken was al een bezienswaardigheid op zich. Het speelde zich meest af in de open lucht. Inlands personeel verzorgde de open vuren en koks waren bezig met de voorbereidingen van een warme maaltijd. Dat ging natuurlijk in het groot. Ze bereidden in een grote ketel witte rijst, nasi of bami. Het omscheppen van de rijst gebeurde met een grote schop (spade). Dat kon moeilijk, zoals thuis, met een schuimspaan, houten lepel of vork gebeuren (als het keukengerei maar schoon was en goed gereinigd). Alles ging in het groot. De soldaten moesten wennen aan Indische maaltijden, aan soep van inlandse groenten die we nog niet kenden en aan de hoofdgerechten, rijst of bami, aangevuld met vis of vlees en inlandse groenten. Ook diverse kruiden zoals sambal, soja, en ketjap, maar ook kroepoek en inlandse vruchten leken aanvankelijk vreemd. Bij de broodmaaltijden was er brood met als beleg veelal geleï, jam, vis en Australische schapenkaas, met inlands fruit na. Je mocht vooral geen water uit de kraan drinken, maar wel thee. De gehele dag stond op een centrale plaats een teil verse thee klaar. Veel thee drinken moest men leren, maar dat was nodig om het lichaamsvocht op peil te houden. In het begin werd er dan ook mondjesmaat gegeten, sommigen meenden dat "het eten niet was te vreten". Geen nood, buiten het kampement stonden achter het prikkeldraad rijen inlanders, groot en klein, te wachten op overschotten. Had je eten over, dan liep je naar de prikkeldraadafrastering en schudde je het etensblik leeg in een conservenblikje of in een

gevouwen pisangblad dat je toegestoken werd. Eens was er een oudere man die een soldaat vroeg of hij de overgebleven soep mocht hebben. De soldaat kon de soep overgieten in zijn strooien hoed. Die was soepbestendig. Een in vorm gebogen stukje blik (in de rand van de hoed gestoken) was zijn lepel.

Zoals later bleek was en bleef het uitkijken met eten en drinken. In het kamp in de Benedenstad van Batavia beheerden een paar oude doorgewinterde KNIL-koks de keuken. Op een dag werd ruim driekwart van de groep getroffen door hevige buikkrampen. Een nader onderzoek wees uit dat fruit uit blik de oorzaak was. Het keukenpersoneel op de pasar had de pas binnengekomen blikken fruit verkocht en een partij te oude blikken teruggekocht en daaraan flink verdiend. Het personeel kreeg straf en werd van de keukendienst ontheven.

Een van de aanpassingsproblemen voor de Nederlandse soldaten was dat het 's morgens om zes uur licht en 's avonds om zes uur donker was. De avond was best lang. Vooral in de laagvlakte en kort bij het water gold 's avonds en 's nachts de malariadiscipline. Dat betekende 's avonds een lange broek en lange mouwen dragen om muskietenaanvallen af te weren. Soldaten die 's nachts op wacht stonden, moesten regelmatig gezicht en handen insmeren met muskietenolie. Maar er was ook veel verschil. In Batavia sliepen de soldaten nooit onder een deken, zelfs niet onder een laken, gewoon in een hemd of onderbroek onder de klamboe. Pas maanden later kwamen er pyjama's. In het veel hoger gelegen Bandoeng echter konden de soldaten wel twee of drie dekens hebben.

Ondanks het vele douchen en gebruik van zeep kregen veel soldaten na enkele maanden last van ringworm. Dat is een huidziekte, veroorzaakt door een schimmel, waarbij kleine of grotere blaasjes als een ring op de huid verschijnen, wat gepaard gaat met koorts of reumatische pijnen. Dat alles was het gevolg van het vele zweten en nam soms hardnekkige vormen aan. Na behandeling door legerarts of hospik verdween de kwaal weer.

Batavia

Nieuwsgierig naar de echte bewoonde wereld gingen de meeste soldaten al snel in groepjes een kijkje nemen in de stad Batavia. Met ongeveer 500.000 inwoners was het in 1946 honderd maal groter dan Udenhout. Het was een metropool met westerse maar vooral met vele oosterse culturen. Het meest noordelijke, laaggelegen deel was een vissershaven met vismarkt (Pasar Ikan). Dit was de zogenaamde Benedenstad. Vlak daarbij stonden uit de tijd van de VOC eeuwenoude twee-verdiepingen-hoge pakhuizen met een meter dikke muren en ruime erven vóór en loskades achter de gebouwen. Ze deden nu dienst als militaire depôts voor bevoorrading van het leger. In dit lage stadsgedeelte liepen ook alle open riolen vanuit de hoger gelegen stad naar zee, met alle gevolgen van dien. Daar waren eeuwenoude Hollandse ophaalbruggetjes en de bekende Amsterdamse Poort met vlak daarbij het heilig kanon. Iets hogerop naar het zuiden lagen grote kantoorcomplexen van Nederlandse en West-Europese handelsbedrijven. Daarna volgde een grote Chinese wijk met de bekende Pasar Glodok (Chinees marktplein). Verder naar boven in het centrum lag het paleis van de toenmalige gouverneur-generaal, de vertegenwoordiger van het Nederlandse gezag, Dr. Van Mook. Nu is het nog steeds het paleis van de Indonesische president. In die omgeving stonden veel grote hotels, zoals het bekende Des Indes met op de parkeerplaats een grote waringboom met meterslange lichtwortels, en andere statige gebouwen zoals ambassades etc. Ook de kathedraal, de hoofdkerk was daar te vinden. Het kerkplein zou, na de door militairen druk bezochte zondagsmissen, elke zondag een belangrijk trefpunt worden voor militairen, vooral voor die van de buitenposten. Pasar Baroe (Nieuwe markt) was voor toeristen en militairen de grote winkelstraat. De winkels waren veelal eigendom van Chinezen en Brits-Indiërs. Op de trottoirs, zo maar op de grond, of op losse klaptafeltjes boden venters hun waren aan, bijvoorbeeld de daar onmisbare slippers, schoenen, sigaretten, eenvoudig houtsnijwerk, batikdoeken en voorbehoedsmiddelen. De steeds terugkerende vraag van zwarthandelaren was: "Hollands geld menhir?" of "Sigaretten menhir?" Verder naar boven stonden in de Europese wijken stenen huizen en villa's. Daar

zetelden planters, administrateurs, ambtenaren, gegoede burgers, KNIL-officieren etc. Het lag 12 km van de haven, was hoger gelegen en dunner bevolkt. Het was daar veel aangenamer wonen. Overal in de stad, waar maar enige ruimte was, waren aan steegjes rijen bamboehuisjes gebouwd, soms letterlijk en figuurlijk aan elkaar geplakt, met weinig tussenruimte. Naast de inlandse bewoners liepen er nog kippen, ganzen, eenden, katten, straathonden en ongedierte (ratten) rond. Op straat liepen vrouwen met manden levensmiddelen op hun hoofd naar de markt of met aangekochte producten naar huis. Kippen werden met de poten samengebonden en ondersteboven meegedragen naar of van de markt. Was in Nederland de pruimtabak kauwende en spugende man verleden tijd aan het worden, hier zag je vooral sirihbladeren kauwende vrouwen met routinegebaren rode flatsen op straat uitspuwen. Sirihpruimtabak wordt gemaakt van betelbladeren, een peperachtige slingerplant. In smalle stegen stonden soms bordjes met de tekst: *dilarang keras masoek* (streng verboden naar binnen te gaan). Daar huisden vrouwen met minder eerbare bedoelingen die het juist op militairen ver van huis gemunt hadden.

Het linkse verkeer was een warwinkel. Naast voetgangers reden er ook wat fietsers, maar vooral betjah's. Dat waren driewielige taxifietsen, met voorop een open instap met overdekte tweezitsbank voor passagiers. Daarachter op het zadel zat een inlander die gutschend van het zweet ook tegen de hellingen op moest fietsen. Hij was veelal slechts huurder van zo'n betjah en werkte dagelijks voor een laag loon in de gloeiende hitte. Ook waren er koetsiers met paardenkarren voor passagiers, maar vooral voor vervoer van barang (goederen). Daarnaast reden er personen- en vrachtauto's van groot en klein formaat. Door de stad liepen er langs belangrijke wegen trams, ook langs de kali (rivier). Bij de deels met damwanden gekanaliseerde kali zag je mensen die gehurkt boven het water hangend hun behoefte deden en vrouwen die enkele meters verder, staande in de kali nabij de trappen, de dagelijkse was deden. Weer anderen stonden zich in te zepen en te wassen en kinderen, hoe klein ook, zwommen in hetzelfde water.

Veel mensen kwamen van het platteland naar de stad om werk te vinden en armoede te ontlopen. Bij gebrek aan onderkomen sliepen ze 's nachts op het trottoir, onder een krant of een stuk karton om ook de musketen van het lijf te houden. In het begin zagen we dat er 's morgens wel eens doden op het trottoir waren achtergebleven. Dan kwam er een vrachtwagen van de gemeente die zo'n lijk meenam. De Nederlandse soldaten reageerden verbaasd: "mensen, mensen wat een wereld, je zult zo moeten leven, dat kan toch niet!".

In grote lijnen gezien waren het daar de blanke Europeanen die er als planters, zakenlieden en overheidsvertegenwoordigers, al of niet met grote auto's met chauffeur, de baas waren. De handel was hoofdzakelijk in handen van Chinezen en Brits-Indiërs. Indo's behoorden veelal tot het administratieve personeel en de inlandse bevolking vormde veelal de arbeidende klasse. Een ander gegeven was dat bepaalde delen van de stad in handen waren van de al uitgeroepen, maar door Nederland nog niet erkende Republiek Indonesië. Terugkijkend hadden de Nederlandse soldaten de eerste weken vanaf de inscheeping in Nederland tot nu vol verbazing rondgekeken in een wereld die ze niet kenden en die heel anders was dan de zoete plaatjes van de missiekalenders die in Udenhout jaarlijks deur aan deur verkocht werden.

De beschrijving van Batavia geeft in grote lijnen ook de situatie aan in andere grote steden op Java en Sumatra.

De militairen kregen soldij. Een geoefend soldaat kreeg f1,40 per dag. Een korporaal ontving f2,10 per dag en een sergeant f2,45 per dag. Alle drie de groepen ontvingen bovendien nog een oorlogstoelage van f0,30 per dag. Via Welfare (Welzijnsverzorging) kregen de soldaten maandelijks Engelse sigaretten. In het legerrantsoen zaten ruime aantallen sigaretten en 5 flessen Amstel bier van de bierbrouwer uit Batavia. De niet-rokers konden hun sigaretten goed verkopen op de pasar en gingen van dat geld soms eens lekker

genieten van een overvloedige rijsttafel in een goed Chinees restaurantje of ze kochten cadeaus om later mee naar huis te nemen.

Het stadswapen van Batavia bestond uit een rood schild met een omhoog gericht zwaard en een lauwerkrans en was exact hetzelfde als het embleem op de mouwen van de 7-Decemberdivisie. Het bleek dat dit stadswapen met de toevoeging E.M. de basis was geweest voor divisie-embleem, waarbij E.M. stond voor Expeditionaire Macht. Duizenden dienstplichtigen hebben dus jarenlang op hun uniformen het wapen van Batavia meegedragen en daarmee een stuk koloniale geschiedenis.

De tweede lichte dienstplichtigen kreeg als wapen een palmboom op een strak blauwe achtergrond en werd daarom de Palmboomdivisie genoemd.

De onmogelijke opdracht

Koningin Wilhelmina had op 7 december 1942 namens de Nederlandse regering toegezegd dat na de bevrijding van Nederland en Nederlands-Indië een nieuw Koninkrijk zou worden gevormd, bestaande uit drie gelijkwaardige delen: Nederland, Indonesië en West-Indië met Curaçao. Met het doel de overgang van de periode van de Japanse bezetting naar de situatie van het nieuwe koninkrijk zo soepel mogelijk te laten verlopen, zou Nederland haar leger als een Expeditionaire Macht inzetten. Zo luidde de militaire opdracht. Maar het Nederlandse leger kwam te laat. Twee dagen na de capitulatie van Japan op 15 augustus 1945 hadden de door Nederland verbannen nationalisten met medewerking van de Japanse bezettingsautoriteiten de onafhankelijkheid uitgeroepen. Dat hield eenvoudigweg in dat zij niet wilden meewerken aan dat nieuw te vormen Koninkrijk. De "Geallieerde Opperbevelhebbers in het Verre Oosten" hadden na de capitulatie van het Japanse leger in Nederlands-Indië de Japanners als taak opgedragen om orde en rust te handhaven tot zij die taak zouden kunnen overnemen. Niettemin openden de Jappen na de capitulatie de deuren van gevangenis en tuchthuizen en gaven daarmee ook het schuim van de maatschappij de vrijheid en soms zelfs wapens. De eerste weken na de Japanse capitulatie konden de bevrijde Nederlanders nog ongehinderd rondreizen en de driekleur wapperde naast de rood witte vlag van de Indonesiërs. De stem van Indonesiërs die wilden onderhandelen met Nederland ging verloren omdat jongeren meenden dat ze alleen door strijd en geweld zelfstandig konden worden. Dat was in de periode 1945/1946, de beruchte Bersiap-periode. Bersiap betekent: "Wees bereid om de vrijheid te bewaren dan wel te sterven". Het doel was het opvoeren van het eigen geweld, gevolgd door roof en brandstichting waarvan Nederlanders, andere Europeanen, maar ook Chinezen en Indo's de dupe werden. Ze vermoordden honderden blanken op beestachtige wijze. De slachtpartijen gingen dag en nacht door. De Engelsen, die toen de leiding hadden, zagen geen kans het probleem goed aan te pakken. Op 28 oktober 1945 begonnen ongeveer 20.000 Indonesische militairen en 120.000 permoeda's (Indonesische jeugdbeweging) een aanval op Britse militairen. Vooral de razende Indonesische jongeren bleken buiten zinnen bij het vermoorden van Europeanen. De Britten hadden slechts tijdelijk de macht overgenomen, wat zich overigens beperkte tot enkele delen van Java, namelijk de sleutelposities zoals de hoofdstad Batavia met een corridor naar Bandoeng en voorts Semarang en Soerabaja. Op Sumatra betrof dit de plaatsen Palembang, Padang en Medan. De geallieerde militaire leiding dwong Nederlandse vrijwilligers, die in Engeland waren opgeleid, om op 11 en 13 november 1945 zich te ontschepen op het Britse Malakka en af te wachten wanneer ze mochten landen op Java en Sumatra. Pas 5 maanden later konden ze voet aan wal zetten op Java. De militaire opdracht voor de Nederlandse soldaten om onlusten van extremisten te voorkomen was in de beschreven situatie onbegonnen werk. De taak was het handhaven van orde en rust en het regelen van een overdracht aan een regering die binnen het koninkrijk zou samenwerken met Nederland.

De vraag was: Hoe pakken we dit aan, samen met de bevolking?

Maar een beperkt gebied onder Nederlands gezag

Al vrij snel kwamen in het Nederlandse leger de eerste reorganisaties. Sommige legeronderdelen kregen in de tropen andere functies. Er was bijvoorbeeld geen behoefte aan anti-tank-artillerie, bepaalde soorten tanks en groepen veldartillerie. Het belangrijkste was een goede bewaking van vitale zaken zoals regeringsgebouwen, havens, vliegvelden, pompstations, elektriciteit- en waterkrachtcentrales, militaire complexen, plantages enz. Op een van de eerste wachten die de soldaten moesten lopen in de haven in Tandjong Priok kwamen een paar legerwagens met Japanse krijgsgevangenen het haventerrein opgereden. Hun taak bestond die dag uit het lossen van een boot, een soort rijnaak, vol met zware artilleriegranaten. Deze Jappen, gekleed in een korte legerbroek met soldatenkistjes zonder veters, hadden een zakje Japanse grond aan een veter om de hals hangen, zodat ze bij overlijden in den vreemde ook in Japanse grond begraven konden worden. De Japanners verrichtten hun werk gedruild en fanatiek. De Nederlanders zeiden: Eén Jap is twee Moffen te erg. Vanaf de boot tot in het magazijn gingen de Japanners op een enkel bevel in een lange rij naast elkaar staan. Bij het volgende korte bevel gooiden ze de zware granaten hand over hand van boot naar magazijn. Dat gebeurde al zingend en met hoge snelheid. Na tien minuten werken was er vijf minuten rust.

Als gevolg van het steeds groeiende Nederlandse leger was er een groot gebrek aan militair personeel op legerkantoren en in bevoorradingsmagazijnen. Daar werkten veel oudere KNIL-militairen. Zij hadden allen in de periode vanaf 1942 tot 1945 in Japanse gevangenis doorgebracht. Hun vrouwen en kinderen zaten toen opgesloten in door Jappen bewaakte vrouwenkampen. Deze KNIL-militairen hadden recht op enkele maanden verlof in Nederland. Een voorbeeld daarvan is de Udenhouter Wim Hoezen, sergeant-majoor, die in de jaren dertig naar de Oost vertrok en met zijn gezin op 2 juli 1948 zijn vakantie kwam opnemen in Udenhout. Enkele maanden later vertrok hij opnieuw met zijn gezin naar Indië. Een tweede voorbeeld is Pauw van de Hoven, geboren te Udenhout in 1916 en voor de oorlog beroepsmilitair geworden bij het KNIL. Hij trouwde daar in 1947 en is na zijn verlof in Nederland in 1949 weer teruggekeerd naar Makassar.

Soekarno had al in 1945 met zijn pas gevormde leger de kans gegrepen om grote delen van Java en Sumatra als onafhankelijk gebied uit te roepen. Zijn regering zetelde in Djokjakarta op Midden-Java.

Dat betekende, dat de Nederlandse militairen in de zomer van 1946 maar enkele gebieden van de Geallieerden konden overnemen. Zelfs in de regeringshoofdstad Batavia waren bepaalde belangrijke posities in handen van de Tentara Republik Indonesia (TRI), het leger van Soekarno (later TNI genoemd). Van Batavia via Mr. Cornelis en Buitenzorg naar Bandoeng, 180 km verderop, was slechts een relatief vrij smalle corridor rond de hoofdwegen voor de Nederlandse troepen beschikbaar. Dezelfde situaties deden zich op tal van plaatsen voor, zoals rond Semarang en Soerabaja. Deze corridors waren van levensbelang voor het vervoer van levensbehoeften vanuit het binnenland naar de steden. Ook voor het transport van koffie, thee en rubber naar de havens waren de corridors van levensbelang. Op de lange corridor vielen TNI-milities regelmatig de Nederlanders aan. Dat betekende veel patrouilleren om aanvallen te voorkomen of terug te slaan.

Vier groepen Indonesische vrijheidsstrijders

Het Nederlandse leger kreeg niet alleen te maken met het leger van Soekarno. Er waren daarnaast nog drie groeperingen op oorlogspad. Dat waren groepen communistische vrijheidsstrijders en islamitische groeperingen die vanuit hun visie een andere invulling aan het begrip vrijheid wilden geven. En dan waren er nog de zogenaamde “rampokkers” of extremisten die groepsgewijze rovend en stelend het vooral op Europeanen gemunt hadden en al moordend het gebied onveilig maakten. Hoe ze aan oorlogsmateriaal kwamen, was niet altijd duidelijk. Mogelijk door de Jappen achtergelaten of van de Brits-Indische soldaten gestolen of afkomstig uit veroverde wapendepots of clandestien ingevoerd, het kon allemaal. Alle groeperingen samen telden 170.000 inheemse strijders van allerlei pluimage. Hun legers samen waren groter dan het Nederlandse leger. Zij speelden een thuiswedstrijd op bekend

terrein met veel supporters onder de bevolking, voor hen was de koloniale overheersing voorbij. Als in een bepaald gebied pas uit Nederland gearriveerde troepen werden ingezet, nam de vijandelijke druk soms sterk toe; ze wisten dat er nieuwelingen waren ingezet.

Afhankelijk van de situatie zette het Nederlandse leger soms in een dergelijk gebied ook speciale troepen in. Bijvoorbeeld commandotroepen of parachutisten, die harder optraden dan de veldtroepen en die door hun ervaring en werkwijze zorgden voor een afnemende vijandelijke druk. In die tijd voerde ook de niets ontziende Nederlandse kapitein Westerling een waar schrikbewind (al of niet door de legerleiding daartoe gemachtigd). Hij had zijn eigen legertje en hield er zijn eigen methoden op na om bepaalde gebieden letterlijk en figuurlijk schoon te vegen.

Steeds meer Nederlandse militairen

Er kwamen steeds meer Nederlandse militairen naar Nederlands-Indië. De Udenhoutse marinier Adriaan Weijtmans schreef in de Thuisfrontkrant van juni 1947 over zijn aankomst in Soerabaja (Oost-Java) op 10 maart 1946, als volgt:

En de haven zelf? Een troosteloos en verlaten aanzicht. Kranen en opslagplaatsen ten offer gevallen aan geallieerde bombardementen of aan de vernielzucht van de Japanners. Vernielde schepen van allerlei soort en grootte. Het was net alsof alles hier onwillekeurig was neergesmaakt door een alles vernielende tyfoon. Het is al middag geworden en de LST's (landingsvaartuigen) hebben de troepen aan wal gezet. Zwaar bewapend en bepakt gaan de mariniers de stad Soerabaja in. Over Perak gaat het onopvallend naar de diverse legerplaatsen. Doods lag de snikhete weg voor de "Jannen" en de enige levende wezens die men zag waren wat Engelse en Brits-Indische soldaten. Zo ging het verder de binnenstad in, waar men iets meer te zien kreeg van luidruchtige Chinezen en enkele Javanen, die dit schouwspel met verbazing gade sloegen. Het grootste gedeelte van de brigade kwam op de "Jaarbeurs" terecht, die tijdens de oorlog dienst deed als gevangenenkamp. Enkele maanden geleden speelden zich binnen de muren van dit verwaarloosde en troosteloze gebouw de gruwelijkste gevallen van moord en mishandeling af, naar wij later van burgers gehoord hebben. De eerste dagen hebben de jongens de vermoeide ledematen uitgestrekt op de baleh-baleh (rustbank van bamboestokken). Bedden en ander materiaal waren nog op de diverse schepen, waar men met man en macht werkte om zo spoedig mogelijk trucks en ander materiaal wat men het eerste nodig had, aan wal te krijgen. Dat was onze tocht in Soerabaja 10 maart 1946.

Gevaarlijke patrouilles

De demarcatielijnen (op papier of stafkaarten getrokken grenzen) waren in het veld niet altijd even duidelijk. Ze waren vaak niet logisch en ze konden vanwege de veiligheid niet altijd gehandhaafd worden. Dat leidde vanzelf tot schermutselingen en soms hevige gevechten. Vooral in het begin begeleidden oudere KNIL-militairen de Nederlandse troepen in het veld. Zij spraken de taal, ze kenden het gebied en ze kenden de gevaren beter dan de pas gearriveerde Nederlandse troepen. Die moesten bovendien wennen aan het hete klimaat en gingen zonder oorlogservaring te veld. Ze leerden nog van alles, zoals de structuur van het gebied met zijn hoogteverschillen, bebossingen, terrasvormige sawah's, thee- en rubberplantages, bergpaadjes, kampongs enz. Ze kwamen telkens voor verrassingen te staan. Een snelle blik op de schoonheid van het gebied werd direct gevolgd door de vraag naar de gevaren ervan. De soldaten moesten leren contacten te leggen met de inlandse bevolking, die ze amper verstonden en van wie ze niet wisten hoe zij dachten over de door Soekarno geproclameerde vrijheid. Wie kon men vertrouwen, wie fungeerde als doorgeefluik naar de vijand? Zeker was, dat een deel van de bevolking het streven van Soekarno steunde. En de Nederlanders wisten maar al te goed wat vrijheid voor een volk betekende. Vooral het patrouilleren in bergachtige gebieden was levensgevaarlijk, omdat de vijand van bovenaf schoot op de soldaten op de slingerende stijgende bergwegen. Daar kwamen vaak kameraden om het leven. Auto's en jeeps reden op landmijnen. Op spoorwegen waren

blokkades of mijnen geplaatst. Dat waren schokkende ervaringen die ervoor zorgden, dat de Nederlandse soldaten verbeterde doorgingen met zuiveringen in een gebied. Als bleek, dat een maat tijdens een patrouille in een hinderlaag was gelopen, gewond raakte en door de rampokkers levend geamputeerd was van vitale delen voor hij stierf, ging menig soldaat door het lint. Het was dan oog om oog en tand om tand. "Dat zullen ze weten die rotzakken!" Later kwamen de gewetensvragen. "Gingen we in de woede niet te ver?" De soldaten spraken daar samen wel over, maar over de gebeurtenissen werd gezwegen in de brieven naar het thuisfront. "Dat hoeven ze thuis niet te weten". "Ze snappen toch niet in welke situatie wij alle dagen verkeren".

Geestelijke en morele steun van thuis

Het Katholiek Thuisfront

Initiatief van het bisdom

De dorpsgemeenschap in Udenhout probeerde de Indiëgangers een steuntje in de rug te geven. Dat gebeurde naar aanleiding van een oproep in oktober 1946 van de Katholieke Actie in het bisdom Den Bosch. Daarin vroeg het bisdom aan plaatselijke contactpersonen om het initiatief te nemen tot de oprichting van een plaatselijk Katholiek Thuisfront. De al bestaande "Vereniging van oud-militairen in Udenhout", waarvan Ties Heessels voorzitter was, pikte dit verzoek op en begon daarmee al een maand later. Dat verklaart dat er van meet af aan aandacht was voor de vooroorlogse Udenhoutse KNIL-militairen en de eerste groep oorlogsvrijwilligers die zich al in 1945 aangemeld hadden. In het eerste nummer van de eigen krant schrijft Ties, dat hij het Katholiek Thuisfront als een onderafdeling van de Vereniging beschouwde. De eerste actie ten behoeve van het Thuisfront leverde ongeveer f1.000.- op. Bij allerlei activiteiten zoals trouwerijen, zilveren en gouden bruiloften, buurtfeestjes en jaarvergaderingen van verenigingen, kortom waar mensen bijeen kwamen, gingen vrijwilligers met de collectebus rond en de gulle giften stonden vermeld in het krantje van het Katholiek Thuisfront. Op zaterdag 4 en zondag 5 oktober 1947 werd een grote fancyfair georganiseerd. Na een muzikale wandeling door het dorp door de fanfare "Moed en Volharding" vond op zaterdagmiddag de opening plaats door de erevoorzitter, de pas benoemde burgemeester Verhoeven. Op zondagvoormiddag natuurlijk een hoogmis tot intentie van de Udenhoutse jongens in Indië. Voorganger was aalmoezenier majoor drs. L.A.M. Goossens, hoofd van het Katholiek Thuisfront in Nederland. Hierna zorgde harmonie "Sint-Caecilia" voor een muzikale rondwandeling. Tientallen verloofdes, vriendinnen en vrijwilligsters zorgden ervoor dat de fancyfair slaagde. Onderdeel ervan was een grote loterij met als hoofdprijzen onder andere twee varkens en een nieuwe fiets. Voor die tijd, toen alles nog op de bon was, waren dat begerenswaardige prijzen.

Het o zo belangrijke krantje

Een van de actiepunten van het Udenhoutse Katholiek Thuisfront was het toezenden van een gestencild krantje met allerlei informatie over Udenhout en Biezenmortel aan de jongens overzee. Het eerste krantje is gemaakt en verzonden in januari 1947. Daarna kwam er steevast elke maand een krantje tot aan begin 1951. In het krantje stonden de besluiten van raadsvergaderingen, verenigingsnieuws van Boerenbond, middenstand, sportclubs, postduivenverenigingen, vrijwillige brandweer etc. en al het dagelijkse nieuws. De soldaten konden vanuit Indië brieven sturen naar de redactie van het krantje voor de rubriek "Brieven van overzee". Wil van der Burg, die deels zelf in de tropen was opgegroeid en een oomzegger was van schoolmeester Jan van der Burg, beantwoordde elke maand met enkele regels alle binnengekomen brieven van de jongens uit Indië. Ook de Udenhouters zelf wilden het blaadje graag lezen. Het krantje telde maar liefst 600 betalende abonnees. Het kwam er op neer dat heel Udenhout op de hoogte was van het wel en wee van de soldaten in Nederlands-Indië.

Het Katholiek Thuisfront verzond regelmatig pakketjes naar de tropengangers. Ook daar keken de soldaten echt naar uit.

Voorzitter van het Katholiek Thuisfront was Ties Heessels. Vaste medewerkers waren: pater Fidentius, kapelaan Adr. van Leeuwen, Tinus Mutsaers, Wil van der Burg, Kees van den Brand, Joke Robben en Jo van Beerendonk (gemeentebode). De laatste twee, werkzaam op het gemeentehuis, hebben hiervoor veel werk verzet.

Elke eerste vrijdag van de maand droeg de pastoor van Udenhout een plechtige mis op voor de jongens in Indië. Pastoor J. van Welie schreef in het eerste nummer van het Katholiek

Thuisfront dat er elke morgen in de kerk mensen baden voor de jongens in Indië. In de kerkboeken van alle moeders zat wel een devotieprentje met een passende tekst. Een Udenhoutse oorlogsvrijwilliger schreef begin januari 1947 een brief met nieuwjaarswensen aan Arthur Le Mire en familie. Dit is weliswaar niet een brief aan het Katholiek Thuisfront, maar de inhoud van de brief toont wel aan hoe belangrijk correspondentie was en het Katholiek Thuisfront nodigde de soldaten actief uit te schrijven.

Het gaat mij nog steeds goed. Steeds nog in Semarang en vol ongeduld nog eens verderop te kunnen trekken naar oorden, waar het zo uitzonderlijk prachtig moet zijn, de binnenlanden in en dan tevens met de wetenschap, dat we weer mensen kunnen gaan bevrijden. U noemde verschillende bezienswaardigheden op. Maar of er ooit de kans zal komen als soldaat dat allemaal te bewonderen is misschien iet of wat gering. En als burger, dat staat ook nog te bezien. Dat komt allemaal door dat politiek geharrewar. Ik voor mij denk dat het nog jarenlang een heksenketel zal blijven en ik ben nu niet bepaald van plan om mede in die ketel gebrouwd te worden. Eerst had ik ernstige plannen hier te blijven maar het mooie en het lekkere is van de soep, maar het kan misschien nog keren. Misschien worden we dit jaar afgelost. Maar eerst moet ik in Amsterdam op de kade staan voor ik het geloof. Ik zou de kwestie het liefst met wapengeweld opgelost zien. Met die extremisten valt niet te praten. Stom en echt Oost-Indisch doof. Van de NIWIN ontvingen we ieder een pakket (NIWIN is een afkorting van Nationale Inspanning Welzijnsverzorging Indië, redactie). Zeer aardige attentie van Nederland, vooral voor ons, de eerste tijd een vergeten bataljon. Nu moet ik nog een pakket ontvangen van het Thuisfront te Udenhout. Zo is me tenminste medegedeeld, toen ik van die commissie met Sinterklaas een filmrolletje ontving. Maar de post heeft het tegenwoordig ook zo druk. En geduld hebben we reeds lang geleerd. Dat is nog wel de enige deugd die je in een leger kunt aanleren. En ook niet te vergeten kameraadschap. Die mag er wezen. We zitten allemaal in hetzelfde schuitje. U leeft zeker heel rustig de winterperiode door? De langste tijd heeft Udenhout mij wel gezien en zoals ik van u hoor nog steeds dezelfde Unentse heisa-hopsa. Hoe kan het ook anders. Ze leren het toch nooit. Ik hoop er totaal van te vervreemden.

Kennelijk is de schrijver om wat voor reden dan ook Udenhout ontvlucht door als oorlogsvrijwilliger te tekenen. Uit de brief blijkt, dat de familie Le Mire, waarvan enkele familieleden ook in Nederlands Indië hadden gewoond, hem het nodige verteld had over het vroegere Indië en valt het avontuur hem niet mee. Heel nuchter bekeken, op het moment dat hij de brief schreef, zat de man in zak en as. Wat was het geval? Hij had zich gemeld als vrijwilliger en na zijn opleiding bij de Tijgerbrigade en bevordering tot sergeant wilde hij net als zijn brigadekameraden zich waarmaken in Indonesië. Echter, de geallieerde legerleiding in het Verre Oosten bepaalde dat de Tijgerbrigade (het eerste Nederlandse contingent) nog zo'n 5 maanden op het Brits-Indische Malakka moest verblijven. Waarom juist op Malakka is niet duidelijk. Pasten ze nog niet in het aflossingsschema of lag de Nederlandse politiek bij de geallieerden zeer gevoelig? Vandaar de vele gefrustreerde "tigers". Gelukkig is het met hem weer goed gekomen en hij heeft later regelmatig gecorrespondeerd met het Katholiek Thuisfront in Udenhout. Na een half jaar tropen was een dergelijke dip niets bijzonders.

In elk nummer van het Katholiek Thuisfront stond een artikeltje onder het hoofd "Rubriek voor Geest en Hart", geschreven door pater Fidentius (kapucijn) of kapelaan A. van Leeuwen. In het januari nummer van 1947 schreef de pater het volgende:

Udenhoutse Jongelui. De meeste van jullie zullen wel niet gedacht hebben, dat zij Indië, waar ze in hun jeugd zoveel over hoorden, ooit zouden zien. De oude Indische ambtenaren stamden immers doorgaans niet uit onze Brabantse dorpen, koloniaal worden had geen beste naam en de missionarisroeping is een vrij zeldzame genade van Boven. Maar toch, jullie zitten er. En je zit er warm, iets wat wij, nu de zuidooster weer fel op onze ramen blaast, ons nauwelijks kunnen voorstellen en waarom we jullie ook een beetje benijden. In je taak

steekt een stuk van de ambtenaar, de koloniaal en de missionaris samen. De Nederlandse eer is aan jullie handen toevertrouwd en je mag die niet laten bezoedelen. Je hebt de naam hoog te houden van ons volk als een volk, dat zich laat leiden door Christelijke beginselen. Haal je maar eens rustig voor de geest, wat je destijds zoal aan te merken had op de soldaten van het bezettingsleger in ons land of ook wel op onze bevrijders en maak nu in Indië niet dezelfde fouten, die zij hier maakten. Uit den treure hoor je en kun je lezen dat het koloniale systeem heeft afgedaan. Het is een waarheid als een koe. Maar met andere, betere middelen hebben jullie de orde en rust in Indië te herstellen en te handhaven tot welzijn van al die bevolkingsgroepen in dat heerlijke land, dat volgens de plannen van de Voorzienigheid zo nauw met het onze verbonden is. Je hoeft er niet met het kruis op uit te trekken om in de kampongs ons Heilig Geloof te preken. Maar je hoort te preken door ongerepte zeden en opofferende goedheid. Laat de goedheid van het Christendom uitstralen over heel je omgeving en over alle mensen – bruin, blank of geel – waarmee je in aanraking komt. Je bent katholiek en elk levend katholicisme is apostolisch. Laat zien dat je dat snapt en bereid den bodem voor den missionaris, die eenmaal zijn werk in Indië zal beginnen of hervatten. God zegene jullie stuk voor stuk en door jullie het volk van Indonesië. Wij leven met jullie mee, en hopen als je terugkomt, trots te kunnen zijn op het werk, dat je in naam van ons allen verricht hebt. Goede moed en voorwaarts naar een betere verstandhouding tussen het koude Westen en het warme Oosten.

Ook militairen gingen als gelovige christenen, wanneer ze vrij van dienst waren, op zondag zoveel mogelijk naar een kerkdienst. Soms kon dat in de openlucht waar de motorkap van de jeep van de aalmoezenier of veldprediker als altaartafel dienst deed. Soms ging men als groep per legertruck naar het dichtstbijzijnde kerkje van een missiestatie.

Een van de oud-Indiëgangsters vertelde dat zij in Indië 's avonds met een groepje van wel veertig of meer soldaten regelmatig het rozenhoedje baden. Ook waren er groepen die uit de Bijbel lazen.

Liefdesbrieven

De eerste lichte militairen was bij opkomst 21 jaar oud en velen van hen hadden verkering. Voor hen was de vraag: Hoe nu verder? Sommige stellen maakten het uit, ze wilden elkaar de ellende van een lange scheiding niet aandoen. Anderen waren vastbesloten om elkaar trouw te blijven en wekelijks een (luchtpost)brief te schrijven en deden dat daadwerkelijk. Eén van de Udenhoutse soldaten heeft zo 180 liefdesbrieven gekregen, ga er maar aanstaan! Niet iedereen hield dit vol, het ging wel eens mis en verkeringen raakten toch uit. Maar al die brieven waren wel onmisbare schakels met thuis. Een soldaat had al drie weken geen brief van zijn lief gekregen. Op een woensdag kwam hij terug van de wachtpost, zag bij de anderen weer de wekelijkse post op het veldbed liggen en hij kreeg weer niets. Als geintje bedoeld richtte hij zijn geweer op haar foto boven zijn tempatje en riep: "Verdommese meid, hedde weer nie geschreven" en haalde voor de gekheid de trekker over. De kogel ging dwars door de foto en bleef in de muur steken. Iedereen schrok zich rot. Gerrit stond verbouwereerd te kijken. Een paar minuten eerder had hij op de wachtpost de patroonhouder met patronen uit het magazijn van zijn geweer verwijderd. Hij had echter niet gezien dat er nog een kogel in het geweer was blijven steken (de klassieke fout waar vanaf de eerste instructieles op gewezen werd). Een week later ontving hij een brief van haar met de mededeling dat ze het uitmaakte, maar ze was al "afgeschoten".

Niet alleen vriendinnen en verloofdes en plaatselijke thuisfronten waren actief, ook huishoudscholen of meisjesverenigingen wilden corresponderen met een soldaat in Indië. Vraag niet hoe een dergelijk contact tot stand kwam. Een dienstkameraad uit Zeeuws-Vlaanderen kreeg intensief schriftelijk contact met een meisje uit Enschede, een contact met een goede gedachtenwisseling dat tweeënehalf jaar duurde en later in een huwelijk zou uitmonden.

Wachtlopen

Na een half jaar begon de dagelijkse sleur ver van huis ook het soldatenleven te beheersen. Het kampement in Mr. Cornelis (een klein dorpje bij Batavia aan de weg naar Buitenzorg) bestond uit een doodlopende zijstraat van 200 m lang met aan beide zijden stenen huizen. Het kamp was rondom afgezet met een zware prikkeldraadomheining. Voor aan de straat was een slagboom aangebracht. Een soldaat uit Oirschot was op een snikhete dag de wachtpost. Hij werd geacht daar staand met het geweer aan de voet of aan de schouder oplettend bezig te zijn, zodat niemand ongezien vanaf de hoofdweg het kamp zou betreden. Hij had voor het openen en neerlaten van de slagboom de beschikking over koelie Mohammed. Die man had een klein zelfgemaakt houten bankje en kon dus zittend met een touw in zijn hand het werk doen. Het was die middag echt snikheet en de soldaat wilde tegen de regels in ook wel eens gaan zitten, twee uur staan is immers niet prettig. Hij gebaarde naar de koelie dat hij zelf op dat bankje wilde gaan zitten. Mohammed moest maar gaan staan. Even later kwam een groene stafauto van het leger voor de poort gereden, de soldaat bleef rustig op het bankje zitten en gebaarde naar de koelie de slagboom te openen. Na enkele meters stopte de stafauto en er stapte een verontwaardigde commandant van de 7-Decemberdivisie, generaal-majoor Dürst Britt, herkenbaar aan de officierspet met rode band, uit. Hij eiste van de wachtpost dat die in de houding ging staan en de verplichte groet bracht. De soldaat stond wat onverschillig op en salueerde slapjes. De generaal vroeg aan hem: "Weet je wel wie hier voor je staat?" De soldaat zei het niet te weten. De intussen door anderen gewaarschuwde opperwachtmeester kwam aangesneld, maar het kwaad was geschied. De soldaat kreeg een week celstraf en ook daar lag de soldaat niet wakker van. Het kon hem zover van huis "allemaal niks meer verdommen". Hij moest zijn straf uitzitten in de voorkamer van het eerste huis van waaruit hij overdag, zonder veters in zijn schoenen, op een bankje naast de wachtcommandant zat. Eten en drinken werden bij hem gebracht en vrij van wacht kon hij comfortabel het verkeer in het kampement en op de doorgaande weg en op de naastliggende spoorlijn volgen.

Maar het kon ook nog anders. Al eerder was afgekondigd dat behalve de baboes (de wasvrouwen) er geen vrouwen in het kampement toegelaten mochten worden. Een soldaat stond die avond in het donker aan de poort op wacht als de opperwachtmeester met een inlandse vrouw naar zijn kamer in het kamp wil. De soldaat weigerde haar de toegang. De opper eiste als meerdere dat hij op zijn bevel haar moest toelaten. De soldaat reageerde hierop door te zeggen dat hij van dit feit melding zou maken in het aantekenboek van de wachtcommandant. En dat deed hij ook. Hij heeft nooit meer iets over dit voorval gehoord.

Omdat vele militairen als gevolg van muskietenplagen malaria kregen en tijdelijk als wachtposten uitvielen, moest eens een administratief medewerker wachtlopen. De eerste de beste keer was het raak. Er werd geschoten, er waren in de achterliggende kampongs vijandelijke bewegingen geconstateerd, zo meende de wacht. Het bleken echter vuurvliesjes te zijn in plaats van vijandelijke zaklampen. Zo zie je maar, alles moet geleerd worden. In de Benedenstad van Batavia met veel moerasachtige gebieden waren muskietenplagen een ware ramp. Het aantal malariagevallen steeg zeer snel, er moest wat gebeuren. De oplossing was, dat vliegtuigjes met sproeiapparatuur aan boord het zeer giftige middel DDT over het gebied verspreidden. De muskieten overleefden het niet, de militairen wel. Ruim tien jaren later werd het middel over de hele wereld verboden, met uitzondering voor de grote sprinkhanenplagen in Afrika.

Een soldaat had op Eerste Paasdag van 1947 de wacht tot acht uur 's avonds. Er zou die avond om zes uur door de koks een feestelijke maaltijd verstrekt worden. Men zou porties bewaren voor de wachtposten zodat die na afloop van de wacht alsnog aan hun trekken zouden komen. De koks hadden echt hun best gedaan, de laatste gang bestond uit pudding met rum. Toen de soldaat na de wacht in de keuken kwam, bleek de pudding nagenoeg op, maar het restant dreef wel in een flinke hoeveelheid rum. De soldaat had nog nooit van rum gehoord, maar het was wel lekker. Hoe het die paasdag verder was gegaan heeft de soldaat niet meer geweten.

Af en toe kon er ook gelachen worden. Op een middag kwam op de buitenpost, bestaande uit enkele tenten bij een grote stuw en een waterpompstation achter het vliegveld Kemajoran, een van de officieren in zijn jeep aangereden. Het was de man die in de Citadel-kazerne in Den Bosch onze ouders beloofd had als een vader over hun zonen te waken. Naast hem zat een zwaar gepoederde Aziatische matrone van onbestemde leeftijd. De jeep stopte op een tiental meters van de tenten, de majoor stapte uit en zijn passagier bleef hautain zitten kijken. Er werd al niet meer gegroet en met zijn ogen zocht de majoor de wachtcommandant. Van de kant van de soldaten was er de nodige stilte tot de Siem uit Tilburg luid en overduidelijk in plat Tilburgs riep: "Hé jongens, kom nou us kèèke, ons vader heej ons moeder meegebracht". Die harde roep kon de majoor niet ontgaan zijn. Hij reageerde niet. Hij had een kort gesprek met de wachtcommandant, stapte in, keerde de jeep vlak voor onze neuzen en verdween zonder een blik of groet aan ons.

Korporaal Kees de Kort uit Udenhout schreef over zijn ervaringen op West-Java in het juninummer van 1947 van het Katholiek Thuisfront het volgende:

We wonen en patrouilleren thans in een welvarend en rustig gebied. De bevolking kent alleen Soendanees, wat voor ons een handicap is, want het handjevol Maleis, dat we ter beschikking hebben, kunnen we hier niet offeren. Het wordt niet aanvaard, zelfs door de meeste loerah's (dorpshoofden) niet. Hoe de houding van de bevolking hier is ten opzichte van ons en van de door Nederland gevoerde politiek kan ik u met een kort verhaaltje duidelijk maken. Eergisteren was ik op patrouille als patrouillecommandant met vier jongens bij me. De zon was gloeiend heet, van een doordringende kracht, die je in Holland nooit voelt. Ze hangt pal boven je hoofd. Het zweet loopt met stralen van je lichaam, de huid wordt zienderogen bruiner onder de inwerking van de hete stralen. De laatste tijd nemen we geen drinken meer mee op onze patrouilles, omdat we er goed tegen kunnen na een half jaar tropendienst, ook omdat de patrouilles gewoonlijk niet zo bar lang zijn en tenslotte omdat...maar dat wilde ik u juist vertellen. We hebben lang door een groot sawahgebied geslingerd, de jongens beginnen over dorst te klagen. Ik zelf heb ook wel zin in een lekkere dronk. De sawah's lopen gelukkig nooit dood, maar liggen steeds tussen de kampongs geklemd. Heel begrijpelijk trouwens. We komen in een kampong aan en spreken af die niet te verlaten voordat we wat te drinken gevonden hebben. Alleen klappers (kokosnoten) kunnen ons helpen, maar hoe we ook rondneuzen, er is niemand in de kampongs te bekennen, behalve enkele vrouwen. We trachten hen duidelijk te maken wat we willen, maar ze lachen slechts en zingen een paar onverstaanbare woorden, waaruit we zoiets afleiden als: tidah orang disini, semoea di sawah (hier zijn geen mensen, allen zijn naar de sawah). Dan wij weer: di mana loerah (waar is het dorpshoofd)? Weer hetzelfde onbestemd lachen en lispelen. Het huis van de loerah hebben we al lang ontdekt, maar er is niemand aanwezig. We gaan even zitten rusten voor zijn huis en roken rustig een sigaret. Plotseling zien we een van de vrouwen wegschuipen naar de sawah's. We begrijpen, ze gaat de loerah halen voor ons. Nog een minuut of tien, dan zien we hem aankomen, een joviale tamelijk jonge man met een aantrekkelijke jonge vrouw. Hij begroet ons met plichtplegingen en buigingen en nodigt ons uit in de voorgalerij plaats te nemen. Onmiddellijk komt zijn vrouw met rijstkoeken en thee en niet zo maar een beetje, nee, de voorraad wordt constant bijgevuld. Praten doen we niet heel veel, want ons Maleis is zeer gebrekkig en bovendien kent hij ook niet veel Maleis. Plotseling haalt hij een kaartje uit zijn zak en toont het aan ons met een kort gebaar. Het is een lidmaatschapskaart van de Pasoedan Partij. Dan komt het er bijna uit als een strijdkreet: Repoeblik tida baik (Republiek is niet goed). We voelen het, hij is een vriend van ons en hij is lang niet de enige, want een loerah staat doorgaans in hoog aanzien bij de bevolking. Met veel trima's kasi (dank je wel) nemen we afscheid, hij heeft ons bijna vorstelijk onthaald.

Normaal was, dat soldaten aan een mannelijke inlander vroegen om even in de hoge kokosboom te klimmen en met een kapmes een paar kokosnoten te kappen en te laten vallen. Daarna werd met een kapmes de kop er afgeslagen, net als bij een ei, en kon je uit

de noot lekkere koele en schone kokosmelk drinken. Uiteraard was het de bedoeling dat er voor betaald werd, het was hun oogst, maar dat gebeurde jammer genoeg niet altijd.

Spanning en ontlasting

Legerartsen en ziekenverplegers (hospikken) deden goed werk voor de zieke bevolking in de kampongs. Ook de in Nederlandse handen zijnde koffie- thee- en rubberplantages vroegen om bescherming om het productieproces weer op gang te brengen en te houden. Kortom er was nog veel werk, maar onder gevaarlijke omstandigheden. Dat leidde tot veel lichamelijke en psychische spanningen onder de soldaten en het was zaak elkaar overeind te houden. Dat lukte niet altijd. Naast de leiding en legerartsen waren het vooral aalmoezeniers en legerpredikanten die in die situaties probeerden geestelijke en morele steun te geven. Post uit Nederland bleef als gevolg van acties soms langer onderweg, maar was zeer welkom. Soldaten schreven terug, maar het was niet zo, dat ze alle ellende die ze meemaakten aan het papier toevertrouwden. Waarom thuis nog meer ongerustheid zaaien, was de gedachtegang van velen. Gebieden rond Soerabaja, Garoet en Tasikmalaja werden door de troepen als een heksenketel ervaren, de druk in het gebied was groot. Je sliep met het geweer naast je bed en er was vaak nachtalarm.

Een legeraalmoezenier kwam eens op een buitenpost op bezoek en wist wat deze mensen de laatste paar weken hadden meegemaakt en welke verliezen aan manschappen hun deel was geweest. In plaats van een mis op te dragen vroeg hij om een voetbal, formeerde twee groepen en zei: "En nou gaan we er tegen aan jongens, zorg dat de stukken eraf vliegen!". Hij beseftte dat wij in het heetst van de strijd eigenlijk al twee weken in stilte met een blik naar boven gebeden hadden, het was nu tijd voor ontspanning, maar vooral voor ontlasting.

Al strijdende en op patrouille leren soldaten elkaar steeds beter kennen en waarderen. In een dergelijke mannenwereld word je harder. Je zegt de dingen recht voor zijn raap.

"Jan, zo kende ik jou niet, je leek vroeger maar een klootmanneke, maar in het gevecht van vandaag was jij de beste". Tegen een ander, die juist van de dokter kwam en zei wat er met hem precies aan de hand was: "Nou moet je hier niet komen zeuren man, we hebben je genoeg gewaarschuwd om niet naar die wijven te gaan. Je helpt jezelf naar de verdommenis!" Ook de dokter had hem uitgemaakt voor stommeling en had gezegd: "Was eerst maar naar de hospik gegaan om middelen, dan was dit niet gebeurd!". Tegen een ander: "Toon, je zat te suffen achter het stuur, waardoor dat ongeluk kon gebeuren. Sjef ligt nog steeds in het ziekenhuis en nu wordt het verdomme tijd dat je hem gaat opzoeken. Hij is een van ons!". Ander geval: "Welke kankerlijer laat hier zijn geweer buiten bij de deur staan, ze hadden ons zo kapot kunnen schieten". "Dorus, jij bent toch katholiek, waarom ging jij niet naar die dienst bij de aalmoezenier in plaats van op je reet op je veldbed te blijven stinken, je doet er geen flikker aan, je bent een schijnheilige", aldus een niet-gelovige. Terug van patrouille zegt de ene streng gereformeerde tegen de ander: "Nou, ik dacht straks in het gevecht dat alleen de hemel mij nog restte". Zegt die ander: "Ssstt, niet over praten, er zitten hier ook katholieken bij en die denken dat de hemel er alleen voor hen is". Het werd dikwijls keihard gezegd en ondanks dat alles ging je voor elkaar door het vuur. Duidelijk was dat je in dienst, ver van huis en onder gevaarlijke omstandigheden en met mannen onder elkaar geen diplomatie bedrijft maar net zoals op patrouille snel reageert op situaties, je vecht voor je eigen gelijk. Maar traditiegetrouw maakte je toch ook keuzes. Vooral bij het uitgaan zochten gelijkgestemden elkaar op en gingen samen naar een kerk, bioscoop, fraaie objecten bezichtigen, uit eten etc. Udenhouters, die bij verschillende onderdelen gelegerd waren, zochten elkaar op om eens bij te buurten, zoals men dit noemde, maar het ging veel meer om de gemeenschappelijke achtergrond.

In dienst kom je soms rare figuren tegen, zoals de Lange Piet, een slungel, afkomstig uit de Zaanstreek, goede naschoolse opleiding, bevorderd tot sergeant, wegens wangedrag teruggeset tot soldaat 1^e klas en aardslui en onverschillig. Zijn veldbed stond naast dat van

Thijs uit Oud-Beijerland, die door iedereen Koos werd genoemd. Koos was klein van stuk, boerenknechtje geweest en niet moeders slimste en zag letterlijk en figuurlijk op tegen Lange Piet. Had Lange Piet dorst dan klonk het: "Koos, ga jij voor mij eens een kroes thee halen". "Koos, ik wil vanavond de stad in en jij gaat mee". Piet trok zijn pakkie-an-deftig aan en zei tegen Koos: "Doe jij mijn portemonnee in jouw broekzak, want die past niet bij mijn kleding en zorg voor voldoende tramkaartjes".

Een andere dienstmaat, Dick uit de Zaanstreek, was een kleurrijk figuur die veel aandacht besteedde aan zijn zwarte krullenkuif. Hij had alle dagen veel brillantine nodig, want die knappe halfbloed vrouwen zwijmelden als ze hem tegenkwamen. Hij had het er nog maar druk mee!

Jaap was iemand die er meestal het zwijgen toe deed, maar die, als hij uit was geweest en enkele pilsjes of rijstbrandewijn (arak-arak) had gedronken, al in de verte hoorbaar was. Hij sloeg dan met de nodige vloeken glazen ramen kapot, wat zelden leidde tot verwondingen. Drentse Jan, al getrouwd voor hij naar Indië ging, had tijdens de nachtdienst militaire goederen gestolen en verkocht en zou veroordeeld worden tot een half jaar celstraf. Hij was druk bezig om vooraf 26 wekelijkse brieven te pennen waarvan zijn dienstmaat er elke week een op volgorde moest posten. Maar Jan had nog een probleem. Hij had al enkele weken omgang met een elegante Brits-Indische schone en had haar kennelijk laten zitten. Maar dat pikte die schone niet, ze kwam onverwachts de 20 soldaten tellende kamer binnen, stapte elegant naar Jan toe en voor hij erop bedacht was had ze zijn gezicht flink opengekrabd en er het nodige over gezegd. Ze draaide zich toen fier om en schreed waardig naar beneden en weer de straat op. Er werd door niemand een woord gesproken, binnenpret bij zijn kamergenoten was er wel. Niemand had de behoefte gevoeld om Jan te hulp te schieten. Ja, het gevaar kwam niet altijd van de vijand. Een van ons werd een keer vanwege zijn specialistische kennis overgeplaatst naar een ander gebied. Hij kwam als eerstejaars daar terecht bij een club oudere rotten. Hij kreeg een apart kamertje toegewezen en was daar best blij mee en pakte zijn spullen netjes uit. Toen hij later op de avond zijn kamertje opzocht kwam hij voor een verrassing te staan. Er stonden een paar sierlijke slippers onder zijn veldbed, onder de klamboe lag een inlandse schone op hem te wachten. Hij pakte het veldbed en kieperde het om, duidelijker kon het niet. Maar het tekende wel de mentaliteit van de groep waarin hij terecht was gekomen, ze zouden die groene wel eens inwijden en hadden voor deze verrassing gezorgd.

Al werd dat stoer ontkend, heimwee en onzekerheid, maar ook frustraties over de situatie speelden op de achtergrond duidelijk mee.

Pokkenland

Als iemand ontevreden was over het klimaat of de gang van zaken in Indië werd nogal eens gezegd: "Wat een pokkenland of apenland". Toch was het niet altijd kommer en kwel. Een Udenhoutse soldaat hield al die tijd zijn dagboek keurig bij. Hier volgen enkele passages.

Vanaf 11 uur tot 3 uur heb ik wachtgelopen. Het was een prachtige mooie avond met een heldere maneschijn. Toen ik zo tegen ons hutje aanleunde en naar alle kanten keek of er niets verdachts te horen of te zien was, dacht ik, wat is de natuur toch mooi in de maneschijn. Je ziet zo de kamponghutjes voor je staan met daarachter en er omheen de palmbomen, pisangplanten en verschillende andere soorten groen. Als je daar stil staat te turen hoor je hier en daar vanuit de kleine hutjes een baby huilen. Even daarna zie je een Javaanse vrouw naar buiten komen die een kampvuurtje aanlegt om wat eten warm te maken voor haar baby. Zo zie je dan op verschillende plekken bij de hutjes een vuurtje branden, dat is een prachtig gezicht en het straalt zo'n rust uit midden in de nacht. Weer even later hoorde ik uit de verte in de kampong een heldere meisjesstem zingen met op de achtergrond een zachte mannenstem. Ze zongen een mooi Indisch liedje, dat was mooi om te horen zo midden in de nacht, waarschijnlijk ergens onder een palmboom vandaan. Dit alles is veel mooier dan ik beschrijven kan.

Vanmorgen zijn we weer met een patrouille de bergen in geweest, ook nu was het overal rustig, maar de spanning blijft altijd bij je, zo lang je in het veld zit. We hebben tijdens deze patrouille grote rubberplantages gezien en ook nootmuskaat-, kapok- en cacaobomen. In de kampongs rond de hutten zie je overal vruchtbomen zoals de papaja, djerोक en de pisang (banaan). Djerоeks zijn heel grote sinaasappelen, die bomen staan hier langs de wegen en paden, net zoals bij ons bomen, heggen en struiken. De pisangstruiken staan overal tussen andere struiken en bomen en op veel plaatsen ook rond de kamponghutjes. Datzelfde geldt voor de papaja. Dat is een vrucht die in het begin van de kruin rond de stam groeit. Het is een lekkere sappige vrucht. Als we op patrouille zijn, wordt er wel gebruik van gemaakt. Vroeger deden wij thuis hetzelfde als we langs pruimen- of appelbomen kwamen. Dan wilde je er ook altijd wel enkele van opeten of meenemen. Zo is het ook hier en dat misschien wel tot ergernis van de kampongbewoners.

Mijmeringen op wacht in een lange tropennacht

De nachtelijke wachtdiensten duurden voor de soldaten soms erg lang. Onder de Udenhoutse soldaten waren er, die de tijd doodden met het dichten van liedjes. Twee voorbeelden:

Als ik hier mijn blik laat dwalen

Machtig mooi is die plantage
Waar kokosnoot en pisang groeit
Maar geef mij, mijn eigen tuintje
Waar tulp en hyacint nu bloeit

Kamponghutten zonder venster
Het doet zo schilderachtig aan
Doch ik prefereer mijn huisje
Met gordijntjes voor het raam

Ja, als ik hier mijn blik laat dwalen
Is alles prachtig in één woord
Doch in Holland zal steeds blijven
Dat wat mij het meest bekoort

Bij het ontwaken uit mijn dromen
Vraag ik God dat Hij heel vlug
Mij zal laten wederkeren
Naar Holland, naar mijn beminde terug

Liever zie ik toch mijn liefste

Zachte wind door de bomen
In het verre, warme land
Heerlijk is het, daar te dromen
Van mijn kleine vaderland

De tropenzon, fel heet, en schroeiend
Zend haar stralen op mij neer
Juist zo schroeit mijn gedachte:
Wanneer zie ik mijn liefste weer?

Zalig toeven mijn gedachten

Bij dat overzees gebied
Het vlakke mooie kleine Holland
Waar ik alles achterliet

Prachtig is zo'n murmelend beekje
Door rijpe padie, goud omkranst
Liever zie ik toch mijn liefste
Waar in haar ogen liefde glanst

Internationale opinie in het voordeel van Soekarno

Oorlog en vredesbesprekingen

Eerste politionele actie

De onderhandelingen tussen Nederland en vertegenwoordigers van het verzet in Nederlands-Indië leidden in 1946 wel tot een akkoord, maar samenwerking bleef uit. De soldaten in het veld vonden al lang dat dit praten niets uithaalde, het was in hun ogen tijd voor actie. Alle voorbereidingen waren al voelbaar, toen op 21 juli 1947 de eerste militaire actie, ook wel politionele actie genoemd, startte met als doel economisch belangrijke onderdelen van Java en Sumatra te bezetten. Dat schiep meer duidelijkheid en de veiligheid zou aanmerkelijk verbeteren. De actie was een verademing voor de soldaten, er kwamen kansen om een stuk dagelijkse ellende en frustratie af te reageren. De soldaten konden verder oprukken en het gebied dat onder controle stond van de Nederlandse troepen belangrijk uitbreiden, al ging ook dit weer ten koste van slachtoffers, ook aan de kant van de Nederlandse militairen. Tegelijkertijd ontstond het probleem van langere aanvoerlijnen en grotere patrouillegebieden en dus ook meer gevaren. Ook de daar bevrijde en verwaarloosde plantages moesten weer gaan produceren. André van den Heuvel (acteur) vertelt in een oorlogsfilm over Indië de volgende belevenis: *Vooraf het oversteken van een kali (rivier) was een hachelijke zaak, je ging in de breedte met zijn allen door de kali. Er waren twee onzekerheden: Ten eerste, we lopen op een open vlakte en vanaf beboste heuvels of bergen ben je een schietschijf voor de vijand; en ten tweede, hoe diep en gevaarlijk is de kali. En om risico's te voorkomen moest je elkaar vasthouden, je linkerbuurman hield jou vast aan je koppelriem die je om je lichaam had en jij hield je weer vast aan de koppelriem van je rechterbuurman.* Hij vertelt daarin dat ze onder vuur kwamen te liggen waarbij zijn rechterbuurman zwaar gewond raakte, hijzelf kreeg een schot in de schouder en de linkerbuurman in de linkerdij. In een dergelijk gevecht moesten soldaten alles geven en tot het uiterste gaan. In een bepaald gevecht raakten enkele militairen zwaar gewond en bleven achter. Toen men kans kreeg de gewonden op te halen bleek dat ze door de vijand verder zwaar verminkt waren, men had zelfs de genitaliën weggehaald. Men is toen met man en macht achter de vijand aan gegaan en het laat zich raden wat er toen gebeurde. In een andere groep die dagelijks op pad ging was al twee keer iemand van achteren beschoten en gedood. De derde dag besloot de patrouillecommandant met nog een soldaat een stukje achter de patrouille te blijven en uit te kijken van waaruit geschoten werd. Ze zagen toen dat een tani (boer) al werkende in de sawah plots zijn geweer pakte van het sawahdijkje en op de groep schoot, het geweer weer snel op het dijkje gooide en gewoon doorging met wieden. Na de gevangenneming en ondervraging vroeg de commandant wie deze zaak verder af wilde werken. De beste maat van de gesneuvelde meldde zich en zei: laat dat maar aan mij over.

Ervaring van een Udenhoutse soldaat over de eerste politionele actie:

Ons onderdeel kwam aan op 13 november 1946. De eerste maanden na aankomst waren we met onze compagnie van 170 militairen gehuisvest in een oude rijstpellerij tussen Buitenzorg en Bandoeng. Na verloop van zes maanden werd daar tyfus waargenomen en verschillende militairen moesten naar het hospitaal. Toen ik daar werd opgenomen, dachten de artsen dat ik ook tyfus had omdat ik zes weken in de oude rijstpellerij had gelegen. Een paar dagen eerder was een sergeant van onze compagnie daaraan overleden. Bij mij werd de ziekte malaria tropica geconstateerd die gepaard ging met hoge koorts. Na een paar weken was ik hersteld. Ik mocht weer terug naar mijn onderdeel. Dat was intussen verhuisd naar de bergen, waar we hoofdzakelijk aan wegbeveiliging moesten doen. Iedere dag kwamen er konvoeien van wel 80 vrachtwagens voorbij die vanuit de haven van Tandjong

Priok bij Batavia naar Bandoeng, 120 km verder, het achterland introkken voor bevoorrading. We waren nu verhuisd voor bewaking van een theefabriek met uitgestrekte theetuinen die voor een groot deel weer in productie waren genomen. Bij de groep voelde ik me weer helemaal thuis en kreeg een hele week lichte dienst. Dat hield in: geen wacht- en patrouillelopen. Na een dag of vier moest ik me bij de pelotonscommandant melden. Hij gaf me te kennen dat er komende dagen iets stond te gebeuren (eerste politionele actie zoals later bleek). Je hebt nu nog lichte dienst, maar hoe voel jij je nu? Je kunt bij een andere groep ingedeeld worden of je blijft bij ons eigen mortierpeloton. Ik voelde me redelijk goed en de keuze was snel gemaakt. Op zondagmorgen 20 juli 1947 niet zoals gebruikelijk met de drietonner naar de kerk, maar alles inpakken en zorgen dat alles op orde was. Pas 's avonds om 11 uur vertrokken we met de carriers in colonne naar een militair kamp, waar al veel militair materiaal verzameld was. Intussen was het één uur geworden, en nu was het wachten en nog eens wachten. Drie uur later, maandagmorgen 21 juli 1947 4 uur. Eindelijk kwam er beweging in. We zouden met de carriers een heel eind de spoorweg moeten volgen, want de wegen waren onklaar gemaakt met diepe kuilen en bomen op de weg. We merkten toen al gauw dat we over de rails niet verder konden want de rupsbanden vlogen van de wielen af, dus de carriers moesten terug. Iedereen uitstappen en lopend verder, die dag liepen we 30 km. Hier stonden we dan in het donker met 15 man. Toen het rond half zes licht begon te worden, zagen we pas goed wat er stond te gebeuren. We waren uren bezig met alles weer aan het rollen te krijgen. Intussen was het gaan regenen, zodat we doornat werden. Om 14 uur kwamen we in het kamp aan waar we 's morgens om 4 uur uit waren vertrokken. We kregen een kamponghuisje toegewezen, waar meteen een vuurtje werd aangelegd om onze kleren te drogen. Daarna een paar uur slapen op de vloer, want de nacht daarop was het weer wachtlopen. Op 22 juli 's morgens om half zes vertrokken we om onze makkers, die langs een andere weg gekomen waren, weer in te halen. Onderweg moesten veel versperringen geruimd worden. Rond vier uur stonden we voor een kapotte brug. Die nacht geen wachtlopen, we sliepen in een schoolgebouwtje. Vier schoolbanken tegen elkaar aan en je had een slaapplek, enkelen deden dat, de meesten sliepen op de harde tegelvloer. 23 Juli 's morgens om half acht kwamen de genietroepen met wagens vol baileybruggenmateriaal. Er werd een 25 meter lange brug over de rivier (kali) gelegd en even na 12 uur konden we er over. We kwamen nog langs een station dat in brand stond en waar een partij brandende rubber zorgde voor een enorme rookontwikkeling, en er stonden ook nog wat huizen in brand. Ook kregen we weer contact met de anderen van ons peloton, die hadden in 3 dagen ruim 50 km gelopen, sommigen waren erg vermoeid. De tegenpartij was steeds voortvluchtig, zodat er weinig vuurcontact was. 24 Juli na de middag aankomst in de stad Soekaboemi. In hotel Sapoeira konden we vier dagen uitrusten van alle vermoeidheid, alleen moesten we om beurten wacht lopen. Op 28 juli volgde overplaatsing met z'n allen 50 km oostwaarts. Onze sectie, 9 man sterk met twee 3-inch mortieren werden bij een ander peloton, 30 man sterk, ingedeeld. We kwamen ver weg in de bergen en moesten een sluis bewaken die de hele streek van water moest voorzien, maar ook het water op peil moest houden. In deze omgeving werd veel rijst verbouwd en dankzij dit sluisensysteem konden in twee jaren gemakkelijk vijf oogsten worden geteeld. In dit kampement stonden vier kamponghuisjes en vijf legertenten. Als matras hadden we de deuren van de huisjes in gebruik genomen, dat is altijd nog beter dan op de vochtige grond liggen. Op onze post kon je alleen komen via een voetpad van 5 km. Eten, post en munitie kwamen via dat pad en dat gaf dikwijls problemen. Als er een patrouille met benodigdheden op weg was naar ons kampementje werd die door de tegenpartij met geweren beschoten. Die tegenpartij lag twee kilometer bij ons vandaan op een hoge berg, in stelling. Wij konden hen goed zien. Wij schoten terug met een 3-inch mortier die dag en nacht klaar stond en dan werd het meteen stil. Op 31 juli ontving ik een brief van thuis, die drie weken eerder was geschreven (altijd blij: oud nieuws is ook nieuws). Wout de Vos uit Nijmegen ontving een pakje van thuis met daarin een monopolyspel. Het was iedere dag monopolien van 's morgens tot 's avonds laat, dikwijls met veel herrie, maar dat hoorde er ook bij. Het leuke hier ver in de rimboe is dat er veel apen waren, 's morgens kon je ze horen schreeuwen. Als

het rond de middag warmer werd, kwamen ze uit de boomtoppen naar beneden. Ze kwamen dan hier drinken en in de rivier spelen en over rotsblokken klauteren, dat was een welkome afleiding als je op wacht stond. Op 11 augustus 1947 waren we blij dat we door een andere groep afgelost werden. In diezelfde vier weken sneuvelden zes militairen van ons 850 man tellende bataljon. De eerste politionele actie werd beëindigd in de nacht van 4 op 5 augustus 1947. Wel was het nodig om de zaak hier en daar nog wat af te ronden, wilden we niet in een te ongunstige situatie komen. Dank zij deze politionele actie kwamen meer dan 1000 productie- en exportbedrijven weer onder Nederlands toezicht te staan.

De wereldopinie was echter tegen deze actie en de Verenigde Naties eisten een wapenstilstand en nieuwe onderhandelingen. In januari 1948 sloten de partijen het Renville-akkoord. Dat gebeurde op het schip de Renville in de haven van Batavia. Alleen werd men het weer niet eens over de uitwerking. De soldaten stonden opnieuw met lege handen, alles voor niets, ondanks vele slachtoffers. Het werk van de eerste politionele actie was niet af, maar werd afgebroken op last van de regering ten behoeve van vredesbesprekingen. Maar die leidden tot niets. De soldaten zetten vraagtekens bij hun missie en bij het verlies van de kameraden. Ook de commandant van de 7-Decemberdivisie, generaal-majoor Dürst Britt, zei later: "We hadden niet naar de regering moeten luisteren, maar nog twee weken door moeten gaan".

Zoals in elk leger heeft elk onderdeel haar toegewezen taak. Bij de soldaten in het veld zijn er naast de gewone infanterie ook nog de commandotroepen, parachutisten en mariniers. Zij kregen veelal speciale opdrachten en gingen ook zeer gedisciplineerd te werk. Hun aanpak was er op gericht sneller en harder op te treden dan normaal om het gebied snel te zuiveren. Toch namen de guerrilla-aanvallen toe en werden heviger.

Troonswisseling ook in Indië gevierd

Op 31 augustus 1948 vierde Koningin Wilhelmina in Nederland haar laatste verjaardag als koningin. Op 4 september stond zij de troon af aan prinses Juliana. Dat werd ook in Indië door alle Nederlanders onder een stralende tropenzon uitbundig gevierd. De soldaten zaten wel ver van huis en haard, maar vierden dit feest met de gedachten aan thuis mee. Bij veel legeronderdelen waren versierde erepoorten gebouwd. Manschappen waren overal waar mogelijk in vol tenue aangetreden. Er waren in alle kampementen of verblijven vlaggenparades en toespraken van de hoogst aanwezige officier in het kampement. De koks maakten een feestelijke maaltijd. In het 500.000 inwoners tellende Batavia (evenals in alle andere grote plaatsen of garnizoenen) was alles groots versierd. Het was een drukte van belang. Van alle krijgsmachtonderdelen namen een aantal in pakkie-an-deftig tenue deel aan de parade die langs het paleis van de gouverneur-generaal trok. Daar stonden burgerlijke en militaire leiders die de parade afnamen. Ook de Prins-Bernhard-kapel blies er lustig op los. Vooraan in de formatie liep de alom bekende bok Kees die zonder omkijken waardig in de pas meeliep. Kees zal wel niet beseft hebben dat dit mogelijk zijn laatste glorieuze optreden in de Oost was. Alle Nederlandse deelnemers of toeschouwers aan die parade beseften dat een volgende parade wel eens het afscheid van Indië zou kunnen betekenen.

De Udenhoutse soldaten lazen, dat er op 31 augustus in Udenhout na een H.Mis en na een extra vergadering van de gemeenteraad een grootse optocht was georganiseerd. Er reed ook een pralwagen mee van het Katholiek Thuisfront, voorstellende het schip de Groote Beer, waarmee zoveel Udenhoutse jongens naar Nederlands-Indië waren gebracht. Sergeant-majoor Pauw van den Hoven, een dorpsgenoot in het KNIL-leger die even met verlof was, bracht, zodra de Groote Beer het gemeentehuis passeerde, hulde aan de gehele bevolking voor de grootse hulp van het Thuisfrontwerk.

Het krantje van het Katholiek Thuisfront kwam weer aan. De Udenhoutse soldaten verslonden elke maand het nieuws van thuis.

Op 5/7, de tweede kermisdag, omstreeks 7 uur loeide de brandweersirene en stroomde het kermisterrein leeg en gingen de bezoekers achter de brandweer aan, richting steenfabriek Sint-Jozef. Daar bleek een rietmijt in de nabijheid van de woning van C. de Bakker in brand te staan, zodat diens behuizing groot gevaar liep. Een vijver in de nabijheid verschaftte voldoende water, zodat de brand tot de riethoop beperkt bleef. In de Berkhoek is door de bliksem een schuur van G. van Erp en de naastliggende schuur van P. van Rijswijk afgebrand. Twee in de onmiddellijke nabijheid staande woningen konden door de brandweer gered worden.

Op 30/7 werd een grootscheepse drijfjacht gehouden in de Loonse en Drunense duinen, waaraan circa 100 personen deelnamen. Het is een grote teleurstelling geworden: geen enkel wild zwijn werd gevangen. Men was volgens deskundigen veertien dagen te vroeg geweest en de jagers hadden veel te veld staand koren vernield. Naar schatting leven er in de duinen 30 à 40 wilde zwijnen.

Thuisfrontbus. Wij ontvingen in deze maand: Huwelijk M. van den Bersselaar-Huijsmans f20,04, huwelijk M. van Ingen-Verschuuren f10,-, huwelijk C. Aerts-Schoenmakers f11,-, huwelijk C. de Kort-Killy f5,50. Onze hartelijke dank voor uw milddadigheid. Wie volgen in de maand december. Hebt u een feest in eigen familiekring, denk dan aan uw dorpsgenoten overzee.

Anno 2009 zeggen die bedragen niet zoveel, maar ter vergelijking: 's Zondags lagen er in de kerkschalen toen meer centen dan sou's (2½ ct) of stuivers (5 ct).

Dokter Van Keep

Dokter Paul van Keep had al voor de oorlog zijn dienstplicht vervuld. Wegens gebrek aan kader en artsen werd hij in 1947 opnieuw opgeroepen en uitgezonden naar Nederlands-Indië. Op 13 januari 1948 schreef hij een brief aan Riet van Rooy, secretaresse van de EHBO-vereniging te Udenhout .

Met mij gaat hier alles best. We hebben het vrij druk, maar gelukkig geen overgroot aantal gewonden. Je ziet hier meer slachtoffers van verkeersongevallen dan van oorlogshandelingen. En bij die laatste groep zie je wel heel vreemde dingen, die je in een normale oorlog niet meer tegenkomt. Op Madoera werd ik eens geroepen naar een plaats 30 km van mijn post. Een peloton was daar op patrouille gegaan en was onverwachts overvallen door een groot aantal Sabils. Dat zijn jonge kerels, die door een of andere godsdienstleraar opgezweept zijn tot een heilige oorlog en vechten met speren, sabels, klewangs enz. Hoe zo'n gevecht afloopt, behoef ik natuurlijk niet te vertellen. Voor hun niet zo best, voor ons meestal zonder verliezen. Maar deze keer had één van onze jongens een sabelhouw op zijn hoofd gehad, die door de schedel heen gegaan was. De hersenen waren zichtbaar. Hij was in shock. Deze jongen moest afgevoerd worden naar het ziekenhuis op ongeveer 100 km afstand waarbij hij nog moest varen van Madoera naar Java. En dat alles in het donker. Dank zij het plasma voor zijn shock is hij goed aangekomen. Plasma is min of meer een oorlogsvinding van de geallieerden. Het is een product van menselijk bloed. Hieruit worden de bloedlichaampjes verwijderd en de rest wordt ingedroogd. Dit is het middel voor de shockbehandeling. Toen deze jongen in het ziekenhuis kwam, bleek zelfs een laagje van de hersenschors als het ware afgeschaafd te zijn. Hij is daar behandeld en zit nu waarschijnlijk weer ergens op een frontpost. Hij heeft dus wel heel erg geboft. Dat plasma doet vaak wonderen in ziektegevallen. Wat meestal slechter afloopt is de tetanus. Helaas hebben we hier onlangs een geval van gehad. Je ziet hier ook het belang van goed spalken van gebroken ledematen. Er is veel verschil tussen de een of de andere ziekenverpleger. Soms is het droevig slecht. Maar die zijn dan ook niet in de Udenhoutse E.H.B.O. opgeleid. Nogmaals mijn beste wensen voor allen en tot weerziens. Afzender P. van Keep, reserve officier v gez. 2^e kl. 34^e Hp. Va. Staf X brig. Veldp. K. Soerabaja.

De brief is kennelijk niet zo maar een opsomming van gebeurtenissen, maar ook een les per luchtpost van een EHBO-adviseur aan de club in Udenhout.
In een brief van 28 augustus 1948 scheef hij:

Een paar maanden geleden werd hier een nieuw bataljon samengesteld, uit plukjes die overschoten van thuisvarende onderdelen. Van alle kanten, van Sumatra, van Midden-Java en van Oost-Java werden die groepjes hier samengevoegd. En daarvoor werd ik als bataljonarts aangewezen. Dit bracht een hoop werk mee. Ineens kreeg ik zo ongeveer 800 man op mijn dak, waarvan ik niemand kende, van niemand zijn gebreken en vroegere ziekte wist enz. Ze hebben daar wel papieren van, maar die kwamen van allerlei verschillende kanten bij elkaar en waren vaak erg slecht bijgehouden. Deze jongens zijn ongeveer twee jaren in Indië en zullen op hun beurt in oktober of november weer vertrekken. En om ze daarvoor weer klaar te maken, brengt ook weer een hoop werk mee, doorlichten, bloedonderzoek, inspuiten etc. Dat staat voor de komende weken allemaal op het programma. Ik heb hier weer eens gemerkt hoeveel gemak je van een EHBO'er kunt hebben. Want bij zo'n bataljon zijn wel een aantal ziekenverplegers, maar toch nooit genoeg om iedere post of iedere patrouille een ziekenverpleger mee te geven. Als je een postje hebt van 6 á 10 man kun je daar geen aparte verpleger voor afstaan.

Ziekenverpleger Wim Driessen uit Udenhout als Toean Dokter

Een maand later stond in het krantje van het Katholiek Thuisfront een ingezonden bericht van Wim Driessen, die in Indië actief was als ziekenverpleger.

Beste vrienden, evenals dokter Van Keep deed wil ik mijn persoonlijke ervaringen even naar voren brengen. Ons bataljon, dat eigenlijk een bewakingsbataljon is, werd evenals vele andere spoedig ingezet op de buitenposten. Ik wil wat vertellen over mijn persoonlijke ervaringen op de buitenposten. Iedere verpleger is uitgerust met een kist met medicijnen en verdere noodzakelijkheden om een ziekenrapport af te werken. Dat ziekenrapport! Denk niet beste vrienden, dat je er een mooi kamertje voor krijgt. Ik heb posten gehad, waar ik mijn spullen op mijn bed moest uitstallen, of op een kist in de open lucht. Patrouille lopen was het iedere dag, vooral in de tijd van de politionele actie. Er kon immers wat gebeuren! Het is ook gebeurd. Bij een aanraking met de TRI werden drie jongens gewond, een met een slagaderlijke bloeding aan het been. Het vervoer was hopeloos: op baleh-baleh's (rustbedden van bamboestokken) door inlanders gedragen werden de patiënten vervoerd. Daarbij moesten we een snelstromende kali oversteken met een prauw. Een werkje dat menig zweetdruppeltje heeft gekost. Zo kom je voor de grootste moeilijkheden te staan. Doch ze zijn te overwinnen, als je de zenuwen de baas blijft. Als het patrouillelopen achter de rug is, begint het werk in het kampement of in de kampong. Een bevolkingskliniek! Die ik op iedere post nog heb gehad en dat is heus ook geen lolletje, beste vrienden. De grootste gevallen van tropenzweren krijg je bij je, dikwijls zó, dat een gedeelte van arm of been gewoon aan het wegrotten is, verder scabiës, beri-beri, malaria, enz. Extra ziekenpatrouilles worden gelopen door de kampongs. Onder bewaking. Toon Verspeek is meerdere malen mee geweest in het Tangerangse gebied. De mensen zijn blij, dat ze geholpen worden door de militairen. Ze stellen het volste vertrouwen in je en spreken je aan met Toean Dokter. Als tegengift brengen ze pisangs, ananassen enz. mee. Probeer het eens te weigeren? Ze worden boos op je. In het Tangerangse stonden circa 600 inlanders onder behandeling van ons bataljon.

Tweede politionele actie

De laatste maanden van 1948 maakte de TNI met de Siliwangidivisie zich sterk om op Java een doorbraak naar het westen te forceren. Voor de Nederlandse troepen werd het steeds zwaarder om de situatie te handhaven. Een nieuwe actie van Nederlandse kant was onvermijdelijk. Op 19 december 1948 volgde een tweede politionele actie. Deze werd 's morgens vroeg via de radio met een verklaring van dr. Beel, de daar aanwezige Hoge

Vertegenwoordiger van de Kroon, bekend gemaakt. Soekarno en zijn regering werden met inschakeling van parachutisten gevangen genomen in zijn paleis in Djokjakarta. Soekarno ontving zijn tegenstanders met veel vrees, maar was duidelijk opgelucht dat het bij vangenneming bleef. De militaire leiding van de TNI was gevlucht en daarmee ontsnapt. Soekarno kreeg wereldwijd zo veel politieke steun dat hij na verloop van tijd weer vrij kwam en zijn werk tegen de Nederlanders weer oppakte. Hij had de wereldopinie achter zich. Al op 24 december eiste de Verenigde Naties herstel van het republikeins gezag. Amerika dreigde met een politieke en economische boycot (stopzetten van Marshallhulp aan Nederland). Het was duidelijk dat de nieuwe republiek, politiek gezien, de wind mee had en het groeiende TNI-leger steeds meer greep op de zaak begon te krijgen. Afhankelijk van de situatie in de verschillende regio werd de tweede politionele actie rond de jaarwisseling beëindigd. Voor de tweede keer stonden de Nederlandse soldaten in hun hemd. De soldaten vonden dat de politiek had gefaald. Het verlies aan mensen en materieel was weer voor niets geweest.

Het Udenhoutse thuisfront kon natuurlijk de tweede politionele actie over de radio volgen. Udenhout en Biezenmortel leefden mee.

Beste mannen in Indië,
Behalve de brief met goede wensen, welke wij bij het kerstpakket hebben gevoegd, willen wij in dit Nieuwjaarsnummer toch nog enkele woorden tot jullie richten. De donkere wolk, die al jaren langs de Indische hemel heen en weer drijft, is nog steeds niet opgelost in zijn felle zonlicht. Het is zelfs de laatste tijd somberder geworden, wat vooral tot uiting komt in de stopzetting van jullie demobilisatie en de hervatting der politionele acties. Dit wordt geëist in het belang van de vrede en welvaart van Indonesië en ons vaderland, maar de door jullie te brengen offers worden er groter door. Wij hier in Nederland begrijpen dat ten volle. Het is ons een behoefte om jullie nogmaals de verzekering te geven dat het Katholiek Thuisfront van Udenhout haar beste krachten zal blijven inspannen om de band, die tussen jullie en Udenhout bestond, krachtig te houden en zelfs nog meer te verstevigen. Hierbij vertrouwen wij volkomen op de hulp van onze dorpsgemeenschap en daardoor kunnen wij jullie een Zalig en Goed Nieuwjaar wensen.

In hetzelfde nummer van januari 1949 van het Katholiek Thuisfront stonden de nieuwjaarswensen van de redactie, de burgemeester, de pastoor, van besturen van 20 verenigingen en van 215 gezinnen of personen uit Udenhout. Echt een unicum. Mogelijk heeft de tweede politionele actie die in Indië op 19 december 1948 begonnen was hierin meegespeeld. Kennelijk wilde men de jongens een hart onder de riem steken, men was duidelijk met hen begaan. Vele Udenhouters in de tropen zullen ongetwijfeld vaak die lijst bekeken hebben. Een van de Udenhoutse jongens herinnert het zich nog. Je zag als het ware in den vreemde Udenhoutse mensen en buurten aan je voorbij gaan, je zag je dorp terug, je voelde weer een band met je dorp!

In het februarinummer van 1949 stond vermeld dat de deelname aan de bedetocht naar de kapel van Peerke Donders tot intentie van de militairen in Indië overweldigend was. Opnieuw bleek hoe de Udenhouters meeleefden met het wel en wee van de jongens.

In datzelfde nummer onder "Rubriek van Geest en Hart" schreef kapelaan Van Leeuwen:

De laatste tijd heb ik enkele brieven van jullie mogen ontvangen. Met heel veel ontroering heb ik ze gelezen. En nu voel ik me verplaatst bij jullie in Indië om daar samen eens te praten. Alles wat jullie me schrijven, vind ik interessant. Het is of ik alles van dichtbij heb meegemaakt, en ik begrijp jullie moeilijkheden. Lang duren de dagen en nachten in de tropen, maar eenmaal breekt toch de tijd van terugkeer naar Nederland aan. Dan maken jullie de verre tocht terug en komen jullie weer in ons kleine kille landje en word je weer van soldaat tot gewone burger omgevormd. Enigzins veranderd zult ge zijn en niet erg tevreden met de gang van zaken, zoals jullie die hier in Holland zullen terugvinden. We begrijpen, dat het leven onder de tropenzon jullie harder heeft gemaakt. Vele dingen, die wij aanvaardden,

vinden jullie onbenullig. Wij zullen alle mogelijke moeite doen om de overgang zo gezond en goed mogelijk te doen verlopen. Het jarenlange verblijf in Indië heeft gemaakt, dat velen hun draai hier niet meer kunnen krijgen. We hebben het al ondervonden. Voor jullie ontstaan ook soortgelijke problemen en moeilijkheden om weer in het maatschappelijk verband terug te keren. Gelukkig zijn we er nu meer op voorbereid en op bedacht. De één heeft moeite om weer in het maatschappelijk leven ingeschakeld te worden. Er komen wrijvingen van sociale aard, voor de ander zijn het geestelijke problemen. Maar we hopen een goede steun voor jullie te kunnen zijn en hopen jullie ook spoedig terug te hebben, want we missen jullie in onze verenigingen, bij al onze acties en ondernemingen. We zijn trots op hetgeen jullie in Indië verrichten en presteren en hebben er groot respect voor en hopen tezamen met jullie nog veel tot stand te kunnen brengen voor onze parochie, voor Udenhout en voor Nederland. Nu vervullen jullie je plicht tegenover God en Vaderland. Dat nu moeten jullie voort blijven zetten ook al ben je afgezwaaid en al is de omgeving anders.

De kapelaan had in bovenstaande brief de situatie goed ingeschat en de soldaten lazen en begrepen zijn woorden. Voor de eerste lichting, die meer dan drie jaren van huis was geweest, was de ontzuivering bij thuiskomst groter dan de kapelaan ooit vermoed zal hebben.

Onderstaand nog een passage uit het krantje van het Katholiek Thuisfront. Het getuigt van de innige verbondenheid tussen Udenhout en Biezenmortel en hun jongens overzee.

Zojuist heb ik het bericht van de hervatting van de politionele acties vernomen en direct aan jullie gedacht. Voor velen van jullie zal het een opluchting geweest zijn, het einde van een langdurende onzekerheid. De weg van vreedzame onderhandelingen is op een dood spoor gelopen door de tegenwerkende acties der republikeinen. De tweede politionele actie zal wellicht de beste en snelste oplossing blijken te zijn voor het Indische vraagstuk. Wij wensen jullie veel sterkte in de komende moeilijke tijd en vragen God zijn speciale zorg aan jullie te geven voor een behouden terugkeer uit deze acties.

Deze keer zijn er geen adresveranderingen binnengekomen, zodat we direct overgaan tot de beantwoording van de brieven.

1 Sgt. Maj. J. Verhagen. We waren blij weer iets van jou te vernemen. De stopzetting van de demobilisatie is voor jou dus ook een hele grote strop geworden. Op dit moment zit je in Bandoeng en hebt daar opperwachtmeester J. Kaptein, Joost Mutsaers, Petrus van Oene en Kees Hamers ontmoet.

2 Soldaat C. Weijtmans. Je hebt nogal wat tijd in het ziekenhuis doorgebracht, maar dat is gelukkig voorbij en het wachten is nu op een definitieve beslissing van je commandant. Fijn dat je Broeder Dekkers en 12 andere dorpsgenoten ontmoet hebt in Batavia. Dit is een record aantal vermoed ik.

3 Soldaat G. Vorstenbosch. Je zit nu op een post tussen Padang en Fort de Kock en welke geheel door jullie gebouwd is, wat voor de afwisseling veel aardiger is dan het gelegerd zijn in de kazerne. Jammer dat je in die verre uithoek geen kans krijgt om bekenden te ontmoeten.

4 Soldaat J. Brekelmans. Het verblijf van jullie in Madja-lengha zal dus niet zo lang meer duren, omdat jullie ergens een bataljon moeten aflossen. Het verblijf in Indië valt je best mee. Ja, patrouille lopen in de natte moesson is niet plezierig.

5 Korporaal J. de Jong. Jij bent de vierde Udenhoutse militair in Madja-lengah. Met belangstelling je verhaal over die kampongactie gelezen. De toestanden zijn inderdaad niet ideaal.

6 Soldaat A. Verspeek. Met Wim Driessen zit je nu in Wanajasa, een plaatsje tussen Bandoeng en Buitenzorg. We zijn blij te horen dat het Katholiek Thuisfrontwerk door jullie zeer gewaardeerd wordt.

7 Korporaal J. Spijkers. Dank zij de hulp van O. Luit. Ties Vermeulen heb je een ander huis kunnen krijgen en wel vlak naast je kazerne (Leger Genie Troepen) Het adres is Kazerneweg H 86 en iedereen uit Udenhout is welkom. Mooi zo!

8 Dokter P. van Keep. Hartelijk dank voor je brief. Jammer dat het persoonlijk contact met de Udenhoutse jongens in en rond Soerabaja telkens mislukt door overplaatsingen en de grote afstanden. Je zit nog steeds als bataljonarts in Pasaroean.

9 Soldaat P. van Oene. Hartelijk dank voor je twee brieven. Kees Hamers heb je twee dagen in Tjimahi kunnen opzoeken. Met Joost Mutsaers heb je een bezoek gebracht aan de familie Hoezen die jullie zeer feestelijk heeft ontvangen. Ook op dit adres is iedere Udenhoutse jongen van harte welkom!

10 Sold.1^e klasse Fr. van Remunt. Op het moment zit je dan in Djonggal, een plaatsje tussen Batavia en Buitenzorg maar wel 100 km van de grote weg af. Het is er natuurlijk wel eenzaam, maar de omgeving is prachtig.

11 Korporaal. J de Kort. Het werk bij de inlichtingendienst te Tjiamis bevalt je wel. Het is te hopen dat de politionele actie een vlugge oplossing van het conflict geeft en de demobilisatie weer voort kan gaan.

Volgens een krantenbericht is het m.s. Kertosono, waarmee onze kerstkist werd verzonden, in de Riouw-archipel op een rif gelopen, waardoor haar aankomst te Batavia sterk verlaat is. Schade is er niet geleden, zodat het erg meegevallen is. Jammer is alleen, dat de verzending der kerstpakketten nu erg vertraagd is. Kerels jullie en ons pad gaat niet over rozen, maar uiteindelijk zal alles nog wel terecht komen. Sterkte en een veilige terugkomst uit deze acties.

In datzelfde nummer een bedankbrief van korporaal De Jong:

Palimanam, 16 januari 1949.

Geacht bestuur,

Hierbij bedank ik u voor het kerstpakket, dat ik van u mocht ontvangen. Tevens dank ik alle inwoners van Udenhout, die hun onmisbare hulp hebben gegeven. Ook de Eerwaarde Broeder Dekkers heb ik een woord van dank geschreven. Ik voel nu juist aan, wat het Katholiek Thuisfront van Udenhout voor ons doet. U moet weten, dat ik hier tussen 60 jongens zit en het zijn bijna allemaal Brabanders, maar er is er geen één, die zó goed door het Thuisfront bedacht wordt als ik, dus ben ik u wel zeer grote dank verschuldigd. Ik hoop, geacht bestuur, dat u dit zult volhouden totdat de laatste Udenhoutse jongen is teruggekeerd.

Een gehouden collecte voor de soldaten in Nederlands-Indië bij allerlei gelegenheden had in één maand tijd f592,73 opgeleverd (Rond 1950 was dat een flink bedrag).

Veel praten

Er was een Ronde-Tafel-Conferentie aangekondigd om een snelle soevereiniteitsoverdracht te regelen. Voor de soldaten in het veld was het opnieuw veel praten, maar geen resultaten. De soldaten wilden naar huis. Velen van hen zouden maar twee jaar blijven en het was al meer dan een half jaar over tijd!

27 december 1949

Soevereiniteitsoverdracht Indonesië

Ronde-Tafel-Conferentie

Op 7 mei 1949 kwam er een overeenkomst tot stand tussen de Nederlandse en de Indonesische onderhandelaars. Nederland beloofde Djokjakarta te ontruimen ten gunste van de republikeinse leiders. Beide partijen zouden zich onthouden van militaire activiteiten. Een definitieve overdracht zou geregeld worden door middel van een Ronde-Tafel-Conferentie. De beide legerleiders zouden in overleg bepalen hoe Nederland bij een definitieve vredesregeling de bevoegdheden kon overgedragen. De soldaten ter plaatse moesten ondertussen de zaak wel overeind houden. De schermutselingen gingen door. Naast het TNI-leger waren er ook groepen communistische en islamitische vrijheidsstrijders, maar vooral benden van Rampokkers, die zich ook tegen dat leger verzetten. Voor hen gold geen Ronde-Tafel-Conferentie. Dergelijke troepen trokken zich terug in moeilijk te bereiken berggebieden en sloegen toe wanneer ze de kans kregen en mengden zich steeds meer “in burger” onder de bevolking. Uitzichtloosheid en gebrek aan voertuigen en materialen zorgden bij de Nederlandse soldaten voor veel matheid, maar het werk moest wel doorgaan. Het oorlogsdagboek van de 2^e Infanterie Brigadegroep van de 7-Decemberdivisie gaf op 18 mei aan dat de overeenkomst een nadelige invloed op het moreel had en stelde dat er haast sprake was van verzet.

De dood van generaal Spoor

Ze kwamen hen niet elke dag tegen, maar de soldaten luisteren naar hun leiders, zeker in moeilijke situaties. Generaal Simon Spoor was onbetwist de leider van de Nederlandse manschappen in Nederlands-Indië. Deze viersterrengeneraal genoot van de soldaten veel waardering voor zijn optreden, ook naar zijn manschappen toe. Zijn pogingen om tot betere verhoudingen met het Indonesische leger te komen, waren bekend. Iedereen wist dat hij van oordeel was, dat de eerste politionele actie door de politiek te snel werd afgebroken, zodat de Nederlandse soldaten in een ongunstige situatie terecht waren gekomen. Het leger onder leiding van generaal Spoor had nog veertien dagen de ruimte moeten krijgen was de algemeen gedeelde opinie van de generaal en zijn manschappen. Ook zijn plan om tijdens de tweede politionele actie parachutisten in te zetten, die samen met snel oprukkende veldtroepen in Djokjakarta, Soekarno en zijn staf gevangen namen, had onder de soldaten veel goodwill gekweekt. Toen Soekarno en zijn staf na verloop van tijd onder internationale politieke druk weer vrij rondliepen, beseften de soldaten in het veld, dat alles voor niets was geweest. Hoe moet Spoor zich toen gevoeld hebben? Hij had als legercommandant de strijd gewonnen, maar werd door de politiek verslagen. Hij was het er mee eens dat Indonesië onafhankelijk moest worden. Als echte soldaat kon hij niet tegen het politieke gemarchandeer. Het kostte hem dagelijks manschappen tegen het sterker wordende TNI-leger. Hij kreeg last van hartklachten en overleed onverwachts op 25 mei 1949 in een militair hospitaal. Zijn manschappen reageerden geschokt en vloekend op de officiële radioberichten. Toen daar nog geruchten overheen kwamen van een voedselvergiftiging, gepleegd door officieren die bezig waren een complot tegen Spoor te smeden, waren de soldaten letterlijk en figuurlijk verslagen. Wat was waar of niet waar? Daar kwam men zeker in het veld niet achter, maar de soldaten waren hun vertrouwde gezaghebbende legerleider kwijt. Alle manschappen op de buitenposten volgden zijn begrafenis via de beschikbare dienstradio in stilte. De soldaten hadden meermalen het ceremonieel van een militaire begrafenis met een eresaluut boven graven van makkers meegemaakt en wisten wat het betekende. Hun reacties op al de speeches bij zijn uitvaart waren niet van de lucht: “As ge dood zijt, dan bende pas unne goeie”. Ook gouverneur generaal Dr. Van Mook was al

vervangen. Al die nieuwkomers en onderhandelaars namens de Nederlandse overheid zeiden de soldaten niet zo veel, het bleef hannesen.

Een nieuwe lichter soldaten

Hoewel de militaire acties in Nederlands-Indië nu wel voorbij leken, gelet op de politieke stand van zaken, stuurde de Nederlandse regering in de zomer van 1949 nog nieuwe troepen naar Nederlands-Indië ter aflossing van de 7-Decemberdivisie en de Palmboomdivisie. Daar zaten ook weer Udenhouters bij, die aanvankelijk tot twee keer toe een jaar uitstel hadden gekregen. Die waren zeker niet gelukkig met de uitzending naar Nederlands-Indië. Jan van den Bersselaar was een van hen en schreef erover in zijn dagboek.

Dinsdag 21 juni 1949. Na mijn verlofdagen heb ik me weer in de kazerne van Gorkum gemeld en tevergeefs gezocht naar mijn slapie uit Alkmaar. Hij was niet teruggekomen en ik heb hem daarna nooit meer teruggezien. Later hoorde ik dat hij door de M.P. (militaire politie) was opgepakt en naar de gevangenis overgebracht (het beruchte Nieuwersluis).
Woensdag 22 juli 1949. Om één uur werden wij gewekt voor vertrek naar de haven in Amsterdam. Die nacht was er namelijk groot verzet tegen de uitzending. In die nacht is er veel geschreeuwd, gevloekt en vernield. De bedden vlogen door de ramen naar buiten en ook stoelen en tafels moesten er aan geloven. Toen kwam de M.P. en voerde de ergste opstandelingen geboeid af naar de cellen op het schip. Intussen was er een kolonel gekomen om de jongens toe te spreken, maar die werd door boegeroep overstemd en kon dus verder niets uitrusten. Na deze onstuimige nacht hebben ze met medewerking van de M.P. ons laten aantreden en in de voormiddag met vrachtwagens afgevoerd naar de Amsterdamse haven waarna we direct werden ingescheept op het schip "de Groote Beer". Op en rond de kade was alles afgezet door de M.P. en zo voeren we de haven uit.

Ook Peter van Oene, die in Udenhout als bakkersknecht werkte bij bakker Geraar Danklof en zijn bakkersdiploma al had gehaald, werd in de zomer van 1949 na twee jaar uitstel alsnog opgeroepen voor uitzending. Hij kwam te werken in de centrale bakkerij in Batavia op Java en werd met een speciale opdracht naar Pontianak op Borneo gezonden. Hij moest daar met zijn ervaringen in de bakkerij trachten een nieuwe houtgestookte broodoven te bouwen. Men wilde daar ook wel eens vers brood. Er waren voor Peter geen tekeningen beschikbaar, hij moest improviseren. Hij kwam terecht bij een onderdeel van de genie. In dat onderdeel zaten ook een stel ruwe kerels (rouwdouwers), dat bleek al de eerste avond. Nadat Peter zijn kamer netjes had ingericht, ging hij naar de primitief ingerichte kantine. Bij terugkomst kwam hij tot de ontdekking dat de nieuwe maten een aap in zijn kamer hadden opgesloten die letterlijk alles ondersteboven had gehaald. De volgende dag kreeg hij van een Indo-KNIL-officier de opdracht om zo snel mogelijk met de bouw van een broodoven te beginnen. Hij moest ook enkele mensen leren om brood te bakken. Op een vrijdagmiddag was de oven gebouwd en Peter vertelde de opdrachtgever dat het metselwerk nog drie weken moest uitharden eer de oven in gebruik mocht worden genomen. De genieofficier, die gewend was snel te werken door bijvoorbeeld 's nachts een brug over de kali te laten bouwen waar vroeg in de morgen al troepen overheen konden, vond dat uitharden van de oven in de tropen maar onzin. Hij eiste dat op maandagmorgen al brood gebakken zou worden. Het resultaat was dat de oven instortte. Peter kreeg de opdracht een nieuwe oven te bouwen. Dat kon, maar Peter eiste eerst een schriftelijke verklaring van de officier over de gemaakte fout bij de ingebruikname van de oven. Toen de tweede oven klaar was en Peter op het punt stond terug te keren naar zijn onderdeel op Java, arriveerde daar op dat moment voor datzelfde onderdeel een metalen heteluchtoven. Zo'n opstapeling van fouten noemden de soldaten "luisteren naar het tempo van tegencommando's". Een leuke bijkomstigheid was dat Peter in zijn kort verblijf in Pontianak nog een dorpsgenoot aantrof en wel pater Octavianus ofwel Jan van de Plas, een geboren Udenhout, die woonde bij een statie van de Broeders van

Huijbergen. Na zijn terugkeer uit Pontianak kreeg Peter de leiding over een bakkerij in Buitenzorg. Hij werd toen bevorderd tot sergeant.

Nog een leuk verhaal over brood in het leger. Een soldaat zei tegen zijn kapitein: "Dit brood is zo oud, het is niet meer te eten!". De kapitein antwoordde: "Ook Napoleon moest in Rusland dit brood eten". Waarop de soldaat antwoordde: "Ja, maar toen was het nog vers".

Een Udenhoutse chauffeur voor de minister en voor Soekarno

De adjudant-generaal van de Generale Staf, P. Alons, beschikte voor zijn Chrysler over een Udenhoutse chauffeur, namelijk Christ Heerkens. Zo'n chauffeur mocht de wagen ook gebruiken om gezinsleden van de generaal ergens naar toe te brengen voor bijvoorbeeld bezoek aan kennissen of voor boodschappen naar de pasar. Ook als Christ dorpsgenoten op wilde zoeken was er wel een mouw aan te passen. Zo kreeg hij 'n keer de wagen van de adjudant-generaal mee voor een bezoek aan dorpsgenoot Peter van Oene, die nog maar kort in Indië was. Op een gegeven moment zei Christ tegen Peter: "Kom, we gaan wat rijden". Juist voor ze bij een legerplaats arriveerden, zei Chris: "Nou moet jij achterin gaan zitten, daar ligt de pet van de generaal. Die trek je wat dieper over je oren en als de slagboom omhoog gaat, zal ik gewoon doorrijden en als de wacht groet dan moet je officieel terug groeten".

In december 1949 schreef Christ Heerkens aan het Katholiek Thuisfront dat hij in zijn dure Chrysler verschillende hoge heren had vervoerd zoals bijvoorbeeld Minister Van Schaik, Soekarno en Hatta.

Een warm thuisplekje in Buitenzorg

Veel Udenhoutse militairen gingen regelmatig op bezoek bij Broeder Winfried in Buitenzorg. Broeder Winfried was lid van de Congregatie van de Broeders van Onze Lieve Vrouw van Lourdes in Dongen. Hij was een geboren Udenhouder, Kees, de zoon van Adrianus Dekkers en Elisabeth Schuurmans. Hij trad als juvenist in op 27 april 1926 en ontving op 19 maart 1929 het kloosterkleed en kreeg de naam broeder Winfridus Maria. Hij legde twee jaar later voor de eerste maal de geloften af. Hij volgde de onderwijzersopleiding en slaagde in 1933 voor een acte lager onderwijs. Op 23 juli 1936 vertrok hij naar het toenmalige Buitenzorg in Nederlands-Indië waar de broeders de leiding hadden over een Hollandse - Chinese school. Als Nederlander werd hij na de verovering van Indië door de Japanners geïnterneerd, na de capitulatie bevrijd, maar onmiddellijk door de extremistische nationalistengingen genomen, vervolgens door de Brits-Indische soldaten ontzet en ondergebracht in een beschermingskamp. Nadat door de politionele actie de rust was weergekeerd, ging hij met verlof naar Nederland voor de gouden bruiloft van zijn ouders. Die woonden in de huidige Kreitenmolenstraat, een paar woningen voorbij de houtwerf van Van de Voort. Hij keerde terug naar Buitenzorg als hoofd van de Sint-Jozefschool op de Bantammerweg 20. Gezien zijn levenservaring, was broeder Winfried de man in Indië waar de Udenhoutse soldaten mee konden praten. Hij fungeerde daar dan ook als hun gastheer. Via het maandblad wisten de soldaten waar ze hem konden vinden en ze hebben hem meermalen bezocht. In het januarinumnummer van het Katholiek Thuisfront stond dat soldaat C. Weijtmans enige tijd in het ziekenhuis doorgebracht had en dat hij Broeder Dekkers en nog 12 andere dorpsgenoten ontmoet had. Vermoedelijk is dat een record aantal dorpsgenoten in de tropen bijeen. Peter van Oene schreef aan het Katholiek Thuisfront dat hij aan broeder Dekkers in Buitenzorg een bezoek had gebracht en een hartelijke ontvangst kreeg. Het was echt een warm thuisplekje voor Udenhoutse jongens.

Op 15 september 1950 trad broeder Winfried uit de congregatie, ging terug naar Nederland, trouwde Antonia Delaere en werd leraar aan de Lagere Technische School in Druten.

De militaire operatie bleef levensgevaarlijk

Het dagboek van een van de Udenhoutse soldaten:

Zaterdag 23 juli 1949. Vandaag kregen we post, dat was voor het eerst na 30 juni. Je wilt toch graag nieuws horen van thuis en zeker nu je zo ver van huis bent, het geeft je het gevoel dat je weer even thuis bent.

Woensdag 27 juli. Vandaag is het hier Nieuwjaar. In de kampongs is er de hele dag tot diep in de nacht feest gevierd. We zouden vandaag vertrekken naar Ambawara, maar ook dat ging weer niet door.

Zaterdag 30 juli. Nu is ons meegedeeld dat we naar Soelang gaan, een buitenpost van Pati. Daar is twee dagen geleden een vrachtwagen, die een patrouille de bergen in bracht, op een trekbom gereden. Behalve de chauffeur is de hele patrouille omgekomen, in totaal 32 personen waarvoor wij nu moeten invallen.

Maandag 1 augustus 1949. Vanmorgen om acht uur vertrokken we naar Soelang. In Rembang waren we voorzien van goede wapens en munitie. Hier in Soelang kwamen we terecht in een oud schoolgebouwtje en anderen in kamponghutten tussen een bevolking die ons liever ziet gaan dan komen. Dit is onze eerste patrouille. Om één uur vertrokken we, eerst een paar honderd meter over de weg en toen een zijpaadje in. Daar zei de pelotonscommandant "Nu monden dicht en afstand houden". Het paadje werd steeds smaller, een echt geitenpaadje, overal rotsstenen en het slingerde alle kanten op, het ging omhoog en omlaag. Door kali's, moerassen, sawah's, bossen en kampongs. Toen we een eind gelopen hadden, zagen we een verdacht persoon wegrennen, vlug werd de omgeving afgezet, maar hij was niet meer te vinden. Daarna zijn we weer met een vrachtauto opgehaald, wel met de angst of er weer iets zou gebeuren. Toen hadden ze daar namelijk een trekbom in de weg verstopt en liggen wachten tot de vrachtauto met de patrouille terugkwam, om dan op het juiste moment de trekbom af te laten gaan. Dat kan vrij gemakkelijk op die bergpaden, die zijn smal, hobbelig en flinke hellingen waar de wagen soms stapvoets tegenop moet.

4 augustus 1949. Gisterenavond lag ik maar nauwelijks in bed toen onze commandant een telefoontje kreeg dat onze andere buitenpost Blora tussen half elf en elf uur onder vuur genomen was. We zijn uit bed gesprongen en hebben onze patroonzakken gevuld, het geweer en de bren (mitrailleur) geladen en bij het bed klaar gezet. Het is die nacht verder rustig gebleven.

Een ploeg die vanmorgen uit Rembang kwam had bij het bruggetje vlak bij ons, een landmijn gevonden. De weg hier is van zand en grint, dus is een mijn gemakkelijk te verstoppert. In een gevaarlijk gebied zitten altijd twee mannen bij het eerste voertuig op de motorkap met een mijnenprikker, gelukkig vonden ze de mijn op tijd. Deze mijn was voor ons bedoeld, maar gelukkig is het goed afgelopen.

Wapenstilstand, 10 augustus 1949

Een passage uit het geschiedenisboek van de 7-Decemberdivisie:

Inmiddels was op 10 augustus een wapenstilstand gesloten, als gebruikelijk gevolgd door vele besprekingen tussen de Nederlandse commandanten en hun TNI tegenspelers. De sfeer was ontspannen en er was onderling vertrouwen te constateren. Overduidelijk bleek overigens dat de TNI-leiding de troepen thans beter in de hand had. De bepalingen van de wapenstilstand werden redelijk opgevolgd.

Dat gold kennelijk niet voor guerrillagroepen of rampokkers. Die bleven soms doorvechten met alle tragiek van dien. Een inlandse vrouw in barensnood kon in de kampong niet geholpen worden en moest met behulp van een militaire ziekenverpleger zo snel mogelijk naar het dichtstbijzijnde ziekenhuisje. Ondanks de wapenstilstand doorboorden de rampokkers het militaire voertuig tijdens de rit van boven af met machinegeweervuur. Niemand van de inzittenden overleefde het incident.

Dat betekende dat ook na 10 augustus de posities van het Nederlandse leger in het veld bloot stonden aan aanvallen van buitenaf en de soldaten nog regelmatig op stap moesten om zuiveringsacties uit te voeren.

De eerste lichte dienstplichtigen kon zich klaarmaken voor vertrek naar Nederland. Pas aangekomen troepen moesten taken overnemen en later deze geleidelijk overdragen aan de TNI.

In afwachting van een definitieve vrede en de repatriëring kregen de soldaten van voorlichtingsofficieren te horen, dat ze op kosten van de overheid vanuit Indië rechtstreeks konden emigreren naar bijvoorbeeld Nieuw-Zeeland, Frankrijk, Canada etc. Vooral voor boerenzoons was dat van belang, omdat er in Nederland nauwelijks ruimte was om een bedrijf te beginnen. Onder de soldaten waren een paar Amsterdammers, die naar Canada wilden. Daar was immers ruimte! De soldaten konden alvast inspelen op een eventuele emigratie door cursussen Engels te volgen. Een dergelijk emigratietrek zie je na elke oorlog en was op zich niet nieuw. Het bleek, dat in Nederland soms hele gezinnen en ook jongeren Engelse lessen volgden met het plan om later te kunnen emigreren. Dat was ook in Udenhout en Biezenmortel het geval. In Batavia zaten de soldaten al snel met een grote groep op cursus. Piet Naalden volgde de cursus ook. Hij schreef over zijn plannen naar huis en naar zijn verloofde Anny en vroeg hoe ze daarover dachten? Het antwoord was duidelijk: "Dat kun je later altijd nog, maar kom eerst maar eens naar huis".

Terwijl de eerste lichte militairen zich voorbereidde op het vertrek, namen de pas aangekomen militairen hun taken over. Voor het verloop rond Semarang volgen we opnieuw het dagboek.

Vrijdag 12 augustus 1949. Gisteravond zijn we om 10 uur op patrouille gegaan en om twee uur waren we weer terug. Het was volle maan, dat soms een voordeel is als je op kleine paadjes moet lopen, maar het nadeel is dat je dan ook een schietschijf bent. We lopen zo zachtjes mogelijk om geen geluid te maken, daarvoor dragen we sluijschoenen, want zwaardere schoenen geven het geluid verder door. Het verschil hoor je heel goed wanneer je met je oor op de grond gaat liggen om te luisteren, dat werkt heel goed. We hebben een uur in een hinderlaag gelegen, maar gelukkig niets gehoord of gezien, dan alleen de bekende geluiden van de wilde varkens. Ook wij kunnen in een hinderlaag lopen, zij weten ook goed hoe dat moet. Daar mag je niet bij nadenken, anders heb je geen leven meer.

Maandag 15 augustus 1949. We zijn gisteravond al om tien uur vertrokken voor patrouille, maar niet om één uur zoals was gezegd. Dat doen we wel eens voor de veiligheid, als we denken dat de vijand te weten is gekomen waar en wanneer we op patrouille gaan. Dan loop je niet zo gemakkelijk in een hinderlaag. Zo is er de kans dat de spionnen zonder dat ze het zelf weten aan de vijand een verkeerde tijd doorgeven en dat is dan in ons voordeel. Elke koelie of baboe die voor ons werkt kan een spion zijn.

Maandag 22 augustus 1949. Vanmorgen moesten we naar Nigri, een onveilig gebied. Ook deze keer geen contact met de vijand, zeer waarschijnlijk zijn ze gewaarschuwd door de inlanders, als die ons zien aankomen, slaan ze een paar keer op de tongtong, een soort trom en de volgende kampong weet dat we op komst zijn en dat gaat zo verder door.

Zondag 18 september 1949. Weer een nachtpatrouille gehad en ondertussen toch nog achter onze rug om 100 m telefoondraad van onze verbinding met Rembang er tussenuit geknipt.

Zondag 16 oktober 1949. Vandaag zijn alle verloven ingetrokken en de inlandse politie heeft alle wapens in moeten leveren. Alle posten zijn versterkt en het is erg onrustig, ze willen ons het land uit hebben. Er is net een bericht binnengekomen dat we van de TNI ieder ogenblik een aanval kunnen verwachten over heel Java. Ook is er bericht binnengekomen dat het regiment 3-7 R.I. op 25 november naar Holland teruggaat.

Dinsdag 25 oktober 1949. Vandaag hebben we in Bora parade gelopen, als afscheid van 3-7 R.I. van dit gebied dat nu door 5-6 R.I. wordt overgenomen.

De laatste alinea verhaalt over een overdracht aan het Indonesische leger van Soekarno. Zo zullen er bij de diverse onderdelen van het leger meer hebben plaatsgevonden. Er is blijkbaar een lange periode van relatieve rust. De dagboekschrijver beschreef lange tijd

uitvoerig landschappen en vruchtentuinen, tot 2 november 1949, in de aanloop naar de definitieve onafhankelijkheid van Indonesië.

Soevereiniteitsoverdracht, 27 december 1949

Op 27 december 1949 tekenden Nederland en Indonesië de soevereiniteitsoverdracht. Dat gebeurde in Amsterdam, in het Paleis op de Dam. Ver van daar bleef het elke dag gevaarlijk voor de jongens overzee. Ook in het dagboek nadert de dag van 27 december 1949.

Woensdag 2 november 1949. De andere groep van ons had geen rustige patrouille. Vanavond om vijf uur kwam de luitenant op de kamer zeggen dat we ons direct klaar moesten maken voor vertrek. De sergeant-majoor met vier jongens en vier man politie die vanmorgen op patrouille zijn gegaan, waren nog niet teruggekomen. Dat zat dus goed fout. Met dertig goed bewapende manschappen werden we een eind weggebracht in de richting van waar hun patrouille was begonnen. Vandaar uit zijn we gaan lopen in de richting van de kampong waar ook de sergeant en de jongens naar toe waren gegaan. Die kampong ligt tegen een hoge berg. We hebben met een gedeelte van de manschappen de kampong doorzocht en de anderen hadden zich verspreid om ons rugdekking te geven. We hadden niets gevonden en zijn toen in tijgersluipgang langs de bergrand naar de volgende kampong gegaan. Maar zover kwamen we niet. Toen we een eind van de eerste kampong weg waren, zagen we in de verte dat ook wij omsingeld werden door de TNI. Over de vlakke sawah zagen we aan de andere kant van de bosrand een hele rits van de TNI een omsingelende beweging langs de andere bergrand maken met de bedoeling ook ons in te sluiten. We zijn direct omgedraaid, in dekking gegaan en in tijgersluipgang midden over de sawah teruggetrokken in de richting waar de eerste TNI-er zich vertoonde. We kropen eerder door de grond dan er overheen. We hebben geluk gehad dat we de insluiting op het laatste moment konden voorkomen en zo weer aan de grote weg kwamen. Inmiddels was het donker geworden en zijn we zonder de jongens terug moeten keren. Bij terugkomst werd door de kampcommandant besloten om een inlandse koerier met een bericht naar de TNI te sturen. Dat bericht hield in dat de gevangen soldaten voor morgenmiddag ongedeerd en met hun wapens terug moesten zijn. Zo niet dan zou er een grote actie op touw gezet worden met inbegrip van vliegtuigen en artillerie. Het ultimatum werkte, de jongens waren om één uur vanmiddag terug, maar niet de politiemensen die bij de patrouille hoorden. Direct is de hele compagnie uitgerukt en hebben de vier politiemensen ook teruggehaald, zonder te vechten werden ze aan ons uitgeleverd”.

Zondag 20 november 1949. Vannacht is hier weer een KNIL-post overvallen, ze hebben alle wapens meegenomen, dus reden genoeg om waakzaam te blijven.

Maandag 28 november 1949. Vanmorgen kwamen de plopperbendes (zelfstandig opererende groepen) met een prauw over het meer en namen al het wasgoed mee. De baboes doen elke dag de was voor ons aan het meer. We zijn er direct achteraan gegaan en hebben ze onder vuur genomen, zodat ze alles in hun vlucht hebben achtergelaten. Op 1 december nemen we nog drie TNI-soldaten gevangen. Nu kregen wij van hun kant bericht dat we ze los moesten laten, ze zijn toen overgebracht naar Semarang. Er is nu wel een verhoogde paraatheid. Ik heb nu weer de hele nacht wacht gehad in de bunker bij de sluis. Er gaan geruchten dat eind december deze post wordt overgenomen door het leger van Indonesië. We zullen het hopen, dan hebben wij weer een gevarenpost minder.

Zaterdag 10 december 1949. In de bergen gaan de wegen op verschillende plekken erg steil omhoog, waar de truc dan maar langzaam naar boven klimt en dat zijn de gevaarlijkste plekken om beschoten te worden wat voorheen dan ook dikwijls gebeurd is. Nu af en toe omdat er een wapenstilstand is. Maar er zijn verschillende groeperingen die zich daar niet aan houden, bijvoorbeeld de PKI (communistische bende), de D.I. (Islambende) en de Rampokkers (dievenbendes). De Islambendes zijn het gevaarlijkste, die deinzen nergens voor terug. Deze zijn volgens hun geloof onkwetsbaar en daar kun je niet tegen op.

Maandag 12 december 1949. Vanmiddag kwam een planter van de rubberplantage en kruidenonderneming hier enkele kilometers vandaan om beveiliging vragen. Hij moet

vandaag 500 werknemers uitbetalen en hij durft niet met zijn geld voor de dag te komen, bang voor een overval. Afgelopen nacht hebben ze zijn brandkast leeggeroofd, maar het uitbetalinggeld zat er toen nog niet in. Dat hebben ze dus toch niet gedaan. Ze zijn waarschijnlijk toch bang voor de militaire bewaking.

Donderdag 15 december 1949. We zijn vanmorgen verhuisd naar Djelok, dat is een kampong waar een elektriciteitscentrale het middelpunt is. Bovenop de berg staat het kleppenhuus en dat moet bewaakt worden. Daar staat permanent een mitrailleur opgesteld die continu bemand is. Telkens als je naar boven moet voor aflossing moet je een trap van tweehonderdvijftig treden beklimmen. Vanmorgen zijn we begonnen aan de schoonmaak van onze nieuwe post, deze post ligt aan de rand van een kampong, halfweg een berghelling van een paar honderd meter. Het is een prachtig huis, ook het uitzicht op de centrale en de kampong is mooi. Morgen is het zondag, dan rijdt er een wagen voor de kerkgangers naar Salatiga.

Vrijdag 23 december 1949. Vandaag is het weer een drukte van belang, alles moet weer ingepakt worden en terug naar Toentang. Plotseling is het besluit afgekomen dat de TNI deze post over gaat nemen. Dat zal wel zijn omdat aanstaande dinsdag 27 december de soevereiniteitsoverdracht is, dan gaat Indonesië zelf regeren. Dit is al een stap in de goede richting, nu nog de goede verstandhouding. Vandaag hebben we ook een NIWIN-pakket gehad uit Holland, de inhoud was een doos shag, een blikje Engelse sigaretten van 50, een bus koekjes, een bus roggebrood, een blikje kaas, een tube tandpasta, een stalen spiegeltje, een zakagenda, een fotokalender, een doosje kauwgom en twee rollen pepermint. Toch leuk dat er op deze manier aan ons gedacht wordt.

Zondag 25 december 1949. Vandaag is het Kerstmis en wij hoorden tot de groep die naar de kerk mochten gaan in Salatiga en ook weer opgehaald werden. Ook al is het dan Kerstnacht, het geweer moet mee, ook in de kerk heb je het tussen je benen staan. Daarna hebben we in de kampong het kerstfeest verder gevierd, dat toch minder leuk verliep. Ja, je zit met verschillende geloven en dat botst nog wel eens een keer. In dit geval was het feestvieren en ook drinken en de kerstliedjes werden straatliedjes. Er zijn hier fijne protestanten bij en die pikten dat niet en zo was het feesten minder vrolijk geëindigd, ja jammer.

Maandag 26 december 1949. Vandaag zijn alle verloven ingetrokken, niemand mag zijn post verlaten, dit in verband met de soevereiniteitsoverdracht morgen 27 december. Vanmorgen was er in Salatiga een vuurgevecht tussen de KNIL en TNI. Een KNIL-soldaat moest in het hospitaal worden opgenomen.

Dinsdag 27 december 1949. Vandaag is een onvergetelijke dag voor Indonesië, maar ook voor Nederland. Vandaag is de Nederlandse vlag gestreken en de vlag van Indonesië gehesen. Vannacht is hier op het station, door een onbekende bende 'n overval gepleegd en al het geld meegenomen. Dit soort overvallen van Rampokkers zal wel blijven, ze moeten geld hebben voor acties om tegen elkaar te vechten wie straks baas zal worden in dit land.

In kranten en op de radio (de tv was nog in ontwikkeling en nauwelijks beschikbaar) werd uitvoerig ingegaan op alle plechtigheden die de officiële gebeurtenis met zich meebracht. De Nieuwe Haagse Courant van 27 december 1949 bevatte sfeerartikelen hoe de bevolking van Amsterdam en Batavia de overdracht beleefden. Vele oud-Indiëgangsters zullen deze sfeer op straten en pleinen bij de overdracht ook in 2009 nog steeds duidelijk aanvoelen en herkennen.

Hedenmorgen werd Indonesië een zelfstandige staat. Koningin droeg soevereiniteit aan Hatta over.

Amsterdam heeft blijer dagen gekend dan deze 27 December 1949, de datum van de soevereiniteitsoverdracht. De stad waar Houtman naar Indië vertrok en waar de Heren Zeventien van de Oost-Indische Compagnie in het Oost-Indische huis zetelden begroeten deze dag met de weemoed van laaghangende wolken. Geen vlaggen en geen mensenmassa, dan degenen, die zich na de kerstdagen haastig naar hun werk begaven.

Een onverschillige massa die “het wel goed vindt”. Het paleis op de Dam, uiting van imperiale regentenglorie, werd als vanouds omstuwd door motorgedaver, marsmuziek en bevelen.

Alles scheen gewoon tot op het ogenblik, kwart voor negen, waarop Hatta's auto de kleine steentjes opzwenkte. Een detachement marechaussee op motoren ging hem vooraf en een groot aantal auto's volgde hem. Bevelen schalden en voor het eerst weerklonk daarop over de Dam het Volkslied Indonesia Raja, dat door de Marinierskapel pittig gespeeld werd. Het was een moment dat ons zeer aangreep om het onherroepelijke.

Klein en onbewogen stond de Indonesische premier naast het portier van zijn auto het volkslied aan te horen. Van de Dam klonk het gezang van enige honderden Indonesiërs, die de laatste regel van het lied meezongen. Toen Hatta, begeleid door de commandant van het marinedetachement, de erewacht inspecteerde, hoorde men zowel gejuich als gefluit. Rustig en zeer zelfbewust liep Hatta langs de matrozen met de zekerheid van de overwinnaar. Rondom hem kolkte het rumoer over de Dam, waar auto's aanreden en motoren daverden. Onverstoorbaar speelde de muziek en wandelde de kleine minister-president van Indonesië langs de matrozen die vorig jaar nog doende waren, zijn activiteiten binnen de perken van recht en wet te houden. Nu werden diezelfde wapens gestrekt en gepresenteerd.

Die middag vijf voor half zes, vijf minuten over half elf Nederlandse tijd, dus vijf minuten na de plechtigheid der soevereiniteitsoverdracht te Amsterdam, is te Batavia op het Paleis aan het Koningsplein de bewindsoverdracht getekend. Zestien minuten later werd met veel ceremonieel en onder belangstelling van duizenden kijkers het rood, wit en blauw op het paleis neergehaald onder het spelen van het Wilhelmus en het rood-wit gehesen onder het spelen van het Indonesia Raja.

In Batavia heerst vanmorgen rust

(van onze correspondent uit Batavia)

Na de onrust, die het leven te Batavia en Soerabaja aan de vooravond van de soevereiniteitsoverdracht sterk overheerste, heerst er thans, enkele uren voor het grote ogenblik en het uur waarop de naam Batavia veranderd zal worden in Jakarta, een betrekkelijke rust. Slechts in bepaalde wijken, in het bijzonder in de omgeving van de republikeinse centra, dromt het volk samen. Het gedraagt zich echter volkomen rustig. TNI en de republikeinse politie patrouilleren geregeld en schenken bijzondere aandacht aan de Europese wijken, maar er valt niets buitengewoons op te merken. Bij een autotocht door de stad werden nergens obstakels ontmoet. Opvallend was dat bij bepaalde kampementen, bijvoorbeeld het Marva-huis (van de Nederlandse marinevrouwen), een Nederlandse en een republikeinse op wacht stond. In de stad zijn verschillende erebogen opgericht met als opschriften: “Vereend staan wij, verdeeld vallen wij”. Uiteraard zijn deze opschriften in de Indonesische taal gesteld. Overal ziet men de rood-witte vlaggen wapperen, waarnaast, speciaal in de Chinese wijk, de Chinese regeringsvlag. Vandaag zijn alle kantoren en vitale bedrijven gesloten. Ook het Indische huispersoneel heeft vrijaf genomen zodat de huisvrouwen zelf hun potje moeten koken. De passagierende Nederlandse soldaten zijn uit het stadsbeeld verdwenen. Zij zijn in de kazernes geconsigneerd. De stemming onder hen is goed en verschillende onderdelen ontvingen dezer dagen onverwachts bericht, dat zij eind januari begin februari naar huis zullen vertrekken. De voetbalwedstrijd tussen Nederlandse militairen en de TNI is in de beste verstandhouding, zowel binnen als buiten de krijtlijnen, verlopen. De Nederlanders wonnen met 13 tegen 2. Vandaag bij de officiële overdracht waren slechts 52 plaatsen beschikbaar voor 125 journalisten.

Een Reuterbericht meldt nog dat hedenmorgen het militaire bestuur over Batavia is overgedragen. De Hoge Vertegenwoordiger van de Kroon, de heer Lovink, vertrok direct na het neerlaten van de Nederlandse vlag en vloog met zijn echtgenote van vliegveld Kemajoran naar Nederland terug.

In de dagen vooraf aan de 27 December trokken ongeveer 6000 guerrillastrijders Batavia binnen. In open vrachtwagens reden de troepen door de straten. De 25.000 Nederlandse soldaten in de stad waren in de kazernes teruggetrokken. Door luidsprekers, die op de hoeken van de straten waren geplaatst weerklonk Javaanse gamelanmuziek. De trams zaten propvol met juichende Indonesiërs.

Op de lagere school was de Nederlandse soldaten trots voorgehouden dat de koloniën "ons bezit" waren, Nederland was daar de baas. Nederland zorgde ervoor, dat de arme mensen naar school konden gaan en onze missionarissen en zendelingen deden daar zoveel goed werk en ons land kocht hun producten op. Voor de soldaten was het pijnlijk na vijf jaar bemoeienis en persoonlijke offers het gebied zo te moeten verlaten. Anderzijds, wie gaf Nederland ooit het recht om daar als heersers op te treden. Het boek is nu gesloten.

Vertrek uit Nederlands-Indië

Geen brok in de keel, geen traan, maar een zucht van verlichting

Na het overdragen van de soevereiniteit

Zoals de berichten aangaven waren er op het moment van de soevereiniteitsoverdracht 25.000 Nederlandse militairen in Jakarta (Batavia). Een groot deel van hen wachtte op inschepping naar het vaderland. Maar volgens afspraken moesten in Indonesië door het leger nog vele zaken tijdelijk beheerd en later overgedragen worden aan het Indonesische leger. Dat was ook de taak van de soldaten die met het laatste contingent in september 1949 vanuit Nederland naar Indië vertrokken met het schip de Volendam en in oktober 1949, twee maanden vóór de soevereiniteitsoverdracht, daar voet aan wal hadden gezet. Bij dat laatste contingent waren ook Frans Kuijpers en Kees Snoeren. Beiden waren ingedeeld bij de Huzaren van Boreel. Kees vertelde daarover het volgende:

Ik kan me niet herinneren, dat we vanuit Amersfoort naar Rotterdam voor inschepping nog begeleiding kregen van de Militaire Politie. Na aankomst in Tandjong Priok reden we door Batavia. We kwamen via Buitenzorg terecht in Bandoeng en na een korte periode van opleiding en acclimatisering werden we ingezet voor het beschermen van 5 of 6 grote theeplantages in de omgeving. Kennelijk was dit nodig, omdat het Indonesische leger nog niet de controle had over alle guerrillatroepen in het veld. We patrouilleerden in lichte verkenningswagens. Als chauffeur en monteur was het ook mijn taak om wagens overal in het veld draaiende te houden. Zodoende heb ik het gebied goed leren kennen. Van onrust hebben we in die periode in dat gebied totaal niets gemerkt. We hadden wel wapens, maar we hebben ze niet gebruikt. Na verloop van tijd ging de helft van ons onderdeel met het schip in de nacht over de rimpelloze zee van Batavia naar Soerabaja, ook weer een mooie ervaring. In Soerabaja aangekomen werden we ook ingeschakeld voor het overbrengen van goederen vanuit de haven naar diverse bestemmingen. Zo moesten we een keer een vracht bezorgen bij een klooster in de buurt. Het bleken nonnen uit Nederland te zijn. Bij die ontmoeting waren ze nieuwsgierig te horen uit welke plaatsen in Nederland we kwamen. De kennismaking verliep zo goed dat ze ons uitnodigden om voortaan 's zondags bij hun in de kapel de mis bij te wonen en na afloop daarvan te blijven eten. Velen van ons maakten daar gebruik van en het was er best gezellig. Natuurlijk, er waren altijd veel vragen over "thuis". Als je door het gebied reed, was het machtig om te zien dat de top van de berg (de puntjak) door de wolken heen stak. Als je dan op weg naar boven in de mist terecht kwam, wist je dat je door de wolken reed die je eerder beneden gezien had.

Afscheid op ereveld Menteng Pulo

Op 27 december 1949 vond de soevereiniteitsoverdracht plaats. Op dat moment was de aflossing van de 7-Decemberdivisie, die in najaar 1946 voet aan wal had gezet, al bijna voltooid. De eerste militairen waren net thuis gekomen en de rest was onderweg. "Op zich was het goed dat wij als soldaten van de langst verblijvende divisie de overdracht niet meer hebben meegemaakt", zegt Piet Naalden anno 2009, "Het zou voor ons na drie afmattende jaren wel bijzonder zuur zijn geweest". De daar nog aanwezige Nederlandse troepen moesten in de daarop volgende maanden geleidelijk hun taken overdragen aan het republikeinse leger, de TNI. Dat was voor een soldaat geen geringe taak.

In samenhang met de overdracht van bevoegdheden aan het Indonesische leger kwam er medio 1949 voor de militairen meer duidelijkheid. De oudste lichte dienstplichtigen, de 7-

Decemberdivisie, zou na drie jaren tropendienst in het najaar van 1949 naar huis vertrekken en voorzover nodig afgelost worden door nieuwe troepen. Op 5 september 1949 riep de legerleiding de 2^e en 3^e infanteriebrigadegroep terug voor repatriëring. In de periode van 1 september 1946 tot 1 september 1949 had de 2e brigadegroep 144 overleden kameraden ten grave moeten dragen: 16 wegens ziekte, 23 wegens ongevallen en 105 door vijandelijke acties. Het betrof 16 officieren, 30 onderofficieren en 98 korporaals en soldaten, omgerekend één dode per week. De 3e infanteriebrigadegroep telde nog meer doden, 191 in totaal, 52 door ziekte en ongevallen en 139 gesneuvelden.

Op 16 september 1949 nam het opperbevel van het leger en de staf van de 7-Decemberdivisie officieel afscheid van de kameraden van de divisie, die op het ereveld Menteng Pulo even buiten Batavia waren begraven. Onder doodse stilte werd daar het dodenappèl met alle namen voorgelezen. Vervolgens defileerden eenheden van de divisie voor de gevallen. Bij het spelen van de Last Post konden de meeste soldaten hun emoties niet verbergen.

Omdat slechts een klein deel bij het officiële gebeuren aanwezig kon zijn, gingen andere soldaten later in groepjes of op eigen gelegenheid afscheid nemen van de gesneuvelde kameraden op de verschillende erevelden.

Op het ereveld Menteng Pulo rust ook generaal Spoor met naast zich aan de ene zijde een militair van het Koninklijk Nederlands Indisch Leger en aan de andere zijde een militair van de Koninklijke Landmacht. Piet Naalden kan er nog altijd moeilijk over uit: "Je kunt moeilijk beschrijven wat er door je heen gaat als je op de grafkruisen de namen en de leeftijden van de gevallen ziet staan. Op de erevelden in Indonesië waren het onze leeftijdgenoten die met hetzelfde doel als wij daarheen gezonden waren. Soms onze kameraden die we persoonlijk gekend hebben... en die we moesten achterlaten". In graf nummer 80 ligt Martien de Fost, die door de militaire politie in Amsterdam aan boord was gebracht omdat hij niet terugkeerde van inschepingverlof. Hij had al zijn vader en een broer verloren en meende dat hij voor zijn moeder en zusters moest zorgen. Hij was het, die met zijn baritonstem en gitaar zijn kameraden 's avonds in stilte liet luisteren naar sentimentele vaderlandse liedjes. Hij was die sterke man die al het eerste jaar geveld werd door malaria tropica en gecombineerd met geelzucht dit niet overleefde.

Zo zijn er naast Menteng Pulo nog de erevelden Pandu bij Bandoeng, Leuwigajah bij Cimahi, Kalibanteng en Candi bij Semarang en Kembang Kuning bij Soerabaja. Daar in de Gordel van Smaragd hebben zo'n 6.000 kruisen van Nederlandse soldaten overzee elk een eigen verhaal. Ze hebben gevochten voor de vrijheid van anderen.

Drie Udenhoutse jongens gesneuveld

Onder de 6.000 doden waren er drie uit Udenhout en Biezenmortel. In dit boek een eresaluut voor de Udenhouters die hun kameraden achter moesten laten.

KNIL-militair Toon Paters, ook wel Toon van Jo van den Boer genoemd

Hij was een pleegzoon van Bert van den Boer uit de Winkelsehoek in Biezenmortel, geboren in 1914. Hij was in 1937 als vrijwilliger naar Indië vertrokken en sloot zich aan bij het KNIL en bereikte de rang van sergeant. Volgens een bericht in de krant van het Katholiek Thuisfront van januari 1947 is hij overleden aan een besmettelijke ziekte in een gevangenenkamp in Siam. Volgens de overlevering is dit gebeurd vóór 1945. Het is een bekend feit dat bijna alle KNIL-militairen en vele andere krijgsgevangenen door het Japanse leger ingezet zijn voor de aanleg van de Birma-spoorlijn dwars door het oerwoud. Dat moest vanwege militaire doeleinden wel snel gebeuren. Deze aan te leggen spoorlijn liep van Bangkok naar Rangoon door diepe ravijnen en bergen van 1.500 m hoog. Deze spoorlijn heeft het leven gekost aan 50.000 geallieerden en een kwart miljoen dwangarbeiders. Het werk moest gedaan worden onder erbarmelijke omstandigheden. Velen stierven aan ondervoeding, malaria, dysenterie,

tyfus en andere inheemse ziekten. Later hebben overlevenden in Indië verteld dat bij wijze van spreken op elke strekkende meter van de aangelegde spoorlijn minstens een krijgsgevangene het leven liet. Toon was één van die velen die daar in den vreemde begraven liggen.

Oorlogsvrijwilliger Sjef Paaijmans

Hij is geboren op 2 juli 1921 te Udenhout als tweede zoon van Adrianus Paaijmans en Dorothea van Iersel. Vermoedelijk is hij al in 1945 uit Nederland vertrokken. Hij tekende als oorlogsvrijwilliger en is toen al snel vertrokken naar Indië en werd ingedeeld bij de 6^e Compagnie Genietroepen. Hij verbleef op West-Java en is voor het vaderland gevallen op 28 december 1947 te Tjikidping nabij Cheribon op West-Java. Op zijn bidprentje staat dat hij een vader, een moeder en een broer achterliet. Hij rust op het Ereveld Pandu bij Bandoeng. Hij is postuum onderscheiden met het Ereteken voor Orde en Vrede met Gesp.

Dienstplichtige Kees Maas

Kees is geboren op 8 april 1926 te Udenhout en was de tweede zoon van de familie Maas-Timmers. Hij woonde op de toenmalige Berkelseweg D 150. Hij was dienstplichtig soldaat bij 4-4 Bataljon 10 RI en vertrok in april 1947 naar Java, omgeving Buitenzorg. Hij sneuvelde terwijl hij samen met een groot aantal militairen op zondagmorgen per vrachtwagen op weg was naar een H.Mis. Hier volgt een passage uit het proces verbaal van het gehouden onderzoek naar de overval op een auto met kerkgangers op zondag 17 augustus 1947 nabij Karatjak. *Op zondag 17 augustus 1947 vertrokken te plusminus 6.30 uur twee vrachtauto's van Pocraseda naar Djambée. In de voorste auto bevonden zich Korp. Verdegaal M.P., Korp. Vervuurt, Sold. Beekman P.A.J. (chauffeur), Sold. v.d. Crommert H. M. (hulpchauffeur), Sold. Maas C.J., Sold. Meyer G., Sold. v.d. Meer E.M., Sold. Verkuylén J.P., Sold. Vos A.L.A.C. en Sold. v.d. Dungen. Alle inzittenden waren van het 4-4-bataljon-10 R.I. evenals de chauffeur en de hulpchauffeur van de tweede auto. De overige inzittenden van de tweede auto behoorden tot het detachement Karatjak van 2-4-bataljon-10 R.I. De voorste auto werd tijdens of na het passeren over de brug over de Tjitcurcup vanuit een hinderlaag onder vuur genomen. De chauffeur bracht de wagen tot stilstand. Korp. Vervuurt is in de auto gedood door een schot in het achterhoofd. Soldaat Maas is in de wagen getroffen door een schot in de borst en was ook aan de arm gewond. Hij is later dood in de wagen gevonden. Korp. Verdegaal heeft waarschijnlijk nog in de wagen zijn sten magazijn leeggeschoten en is vervolgens over de kali teruggetrokken en tijdens het beklimmen van de zuidelijke oever dodelijk getroffen. Soldaat Meyer, die eveneens door de kali wilde gaan is halverwege de kali getroffen en gevallen en is vermoedelijk door verdrinking om het leven gekomen. De chauffeur Beekman is uit zijn wagen gegaan en heeft onder de wagen dekking gezocht. Hij is onder de wagen liggend verwond geraakt doch is na beëindiging van het vuur naar Karatjak teruggelopen. De soldaat v. d. Meer is tijdens het oversteken van de kali getroffen en daarna met een verwonding in het been op een steen liggende gevonden en vervolgens overgebracht naar Karatjak. De soldaat Verkuylén is licht gewond aan zijn rug en is naar Pocraseda teruggelopen. De overige militairen van de eerste auto zijn ongedeerd. Het zijn v.d. Crommert, Vos en v.d. Dungen. Van de inzittenden van de tweede auto is niemand dood of gewond. De vijand was gekleed in gele uniformen met karabijnen, stens en handgranaten. Hun opstellingsplaats was tactisch zeer goed gekozen daar de brug zwak is en de voertuigen langzaam moeten rijden. De weg is aan weerszijden van de brug hol. De schattingen van het aantal vijanden lopen sterk uiteen, van 20 tot 100. Ze zijn, terwijl de onzen over de kali teruggingen, opgedrongen tot vlak aan de noordoever van de kali, doch daarna teruggetrokken met medeneming van hun gevallen. Meerdere van onze mensen melden gezien te hebben dat de aanvoerder, kenbaar aan het dragen van een klewang en geven van commando's, is gevallen en medegenomen. Het is mogelijk dat er meerdere vijanden zijn gewond of gesneuveld. Eigen verliezen: vier doden, drie gewonden, geen vermisten. Kees ligt begraven op het militaire ereveld Menteng Pulo bij Batavia. Hij is postuum onderscheiden met het Ereteken voor Orde en Vrede met Gesp.*

Bezinning

Via aalmoezeniers kregen de soldaten te horen dat er een mogelijkheid was om alvorens naar huis terug te keren een avondretraite te volgen in de kathedraal in Batavia. Velen deden daar aan mee. Het was best een indrukwekkend gebeuren, maar wel een met kanttekeningen. De pater, die de bijeenkomst leidde, spoorde militairen aan om indien nodig daar maar schoon schip te maken, want zo zei hij: "Als ge dit later op het dorp tegen jullie pastoorke moet vertellen, blijft hij dood in de biechtstoel zitten". De collecte bracht goed geld op, maar op het eind van de dienst klom de pater nog even kwaad op de preekstoel. Hij had in de schaal nogal wat militaire vrijgezellenknopen gevonden: "Je denkt dat je mij kunt bedonderen, maar niet Onze Lieve Heer". Het klonk alsof een plantagehouder zijn koelies aan het uitschelden was voor een vergrijp. Deze twee voorvallen toonden toch de hautaine houding van de pater aan. Hij had de priesters in het vaderland niet hoog staan en hij had geen begrip voor die knopen. De soldaten hadden hun laatste centen uitgegeven voor cadeautjes voor thuis en die vrijgezellenknopen brachten op de pasar veel geld op, veel meer dan het gemiddelde op de schaal.

De terugreis naar het vaderland

Vanuit de steden en buitenposten kwamen degenen die voor aflossing in aanmerking kwamen bijeen in doorgangskampen. Daar moesten allerlei formaliteiten vervuld worden alvorens sloop te gaan. De administrateur moest mappen met de individuele gegevens van de soldaten overdragen aan de militaire leiding die straks op de boot nog allerlei zaken af moest handelen. Bij een bepaald onderdeel kregen de soldaten zelf merkwaardig genoeg al wachtende in een lokaal om wat voor redenen dan ook hun map zelf in handen om die in het volgende lokaal weer te overhandigen. De soldaten waren verrast en nieuwsgierig wat de leiding over hen had opgetekend. Iedereen kreeg zo de kans zijn eigen strafblad in te zien. Voor sommigen kwam dat goed uit en die frommelden de losse lijst in de broekzak om die later te vernietigen. Wat niet weet, wat niet deert.

Voor een van de Udenhoutse soldaten was 20 december 1949 de dag van inscheping. De privébagage, meest bestaande uit cadeautjes voor thuis, was al eerder aan boord gebracht. De soldaten gingen weer met vrachtauto's op weg naar Tandjong Priok, waar het Engelse passagiersschip Asturias gereed lag. Met de plunjezak op de schouder en wat handbagage gingen ze de loopplank op, kregen een hangmat in een van de ruimten toegewezen en de terugreis kon aanvangen. Bij vertrek stonden de soldaten weer aan de reling en klonk het bekende geluid van de stoomfluit. De bemanning gooide de trossen los, op de kade speelde een militaire kapel het Wilhelmus. Alle aanwezige schepen in de haven bliezen op hun stoomfluiten voor een laatst eresaluut. Hoe dikwijls hadden de soldaten in dit land 's nachts op wacht gestaan en naar de Zuidpoolster getuurd en naar het Zuiderkruis, een sterrenbeeld van vier sterren die een kruis vormen aan de zuidelijke hemel. Binnenkort zouden ze die inruilen tegen de Noordpoolster en de zo bekende Grote- en Kleine Beer.

Wat gaat er door je heen bij zo'n afvaart? "Goddank, eindelijk naar huis... mij zie je hier nooit meer terug... we hebben hier niets meer te zoeken... het heeft al veel te lang geduurd... zoeken jullie het hier nu zelf maar uit... ik ben op weg naar huis en naar mijn verloofde... ik kom er aan! Geen brok in de keel en geen traan, wel een zucht van verlichting, maar ook met vragen of dit nou wel of geen verloren jaren waren en waarom dit drie jaren heeft moeten duren!

Trots

Piet Mallens, een Udenhoutse dienstplichtige soldaat die pas na de tweede politionele actie in de zomer van 1949 als nieuweling op Java arriveerde, schreef de volgende brief aan het Katholiek Thuisfront:

“Een moeder: Ik hoop dat ik trots op mijn zoon kan zijn”. Toen ik voor de eerste keer de havenkazerne van het landelijk stadje Schoonhoven binnenstapte, viel mijn oog onwillekeurig op deze tekst die op dat moment me weinig of niet imponeerde. Neen, eerlijk gezegd, vond ik het een beetje belachelijk, dat een moeder zo iets kon zeggen over haar zoon die noodgedwongen 's Konings wapenrok moest aantrekken. Doch later bleken het de laatste woorden te zijn geweest, die een moeder haar kind bij zijn vertrek naar Indië op het hart gedrukt had. En nu ik zelf in het land van de padie van Sarina en de wuivende palmbomen vertoef, komt me deze simpele doch inhoudsvolle tekst telkens weer voor mijn geest. Wat kan een moeder beter zeggen in die ontroerende ogenblikken van een mogelijk definitief afscheid, dat meestal overvloedig van overdreven sentiment en een niet te stuiten tranenvloed? Zij wist wel dat ze hier met moederlijke vermaningen, die men tegen elk kind pleegt te zeggen, dat naar school of uit spelen gaat, niet kan volstaan. In de bloei van hun leven de dienst in, een korte opleiding, inschepingverlof, afscheid van al wat dierbaar is en daneen onbekende toekomst tegemoet. Wat zal dat land brengen? Zij wist het niet en hij? Evenmin. Het is werkelijk zoals Max Havelaar zegt, een machtig rijk van insulinde, dat zich daar slingert als een gordel van smaragd om de evenaar. Maar dat helaas meer dan politieke vijanden herbergt. Het heeft geen zin om hier in grootse bewoordingen en sterke verhalen de zogenaamde wantoestanden te schilderen. Daar wordt elders al meer dan genoeg over geredeneerd, maar vooral gefantaseerd. Als het allemaal zo gemakkelijk was op te lossen als de “gewone man” erover dacht, dan was het maar een peulenschilletje. Als ze dit en als ze dat, brengt geen oplossing. Je moet de reële toestand nemen zoals die momenteel is. “Als” is het stopwoordje van kankeraars. Voor hen zou men een nieuw lichtbaken kunnen publiceren. “Kanker in stilte”, dan verpest je de sfeer van een ander tenminste niet. De Nederlander, ook en vooral de soldaat staat bekend om zijn kankerziekte. Maar toch staat de buitenwereld er verstomd van wat ze van de Hollandse jongens gedaan krijgen: opmars, afmars, eenzijdige wapenstilstand. En successen? Een moment stilte! En toch zijn ze te allen tijde present, één en bereidvaardig. Trots kunt u daarom zijn op die jongens die de bevelen van hogerhand ten uitvoer brengen en niet vragen naar het eeuwige waarom. Trots op die jongens, die ondanks het lange verblijf in een vreemd en totaal ander, ik zeg niet slechter land, het saaie en eentonige kazerneleven, de betrekkelijk minimale goede ontspanning en de niet te onderschatten gevaren zich tot zelfstandige en degelijke kerels hebben gevormd. Trots op die jongens, die zichzelf en hun makkers met een lachend en blij gezicht door het leven heen helpen. Trots op die jongens, die op ver afgelegen buitenposten bij dag en nacht patrouillelopen en de lange avonden vullen met een dam- of kaartspelletje. Die niet vragen of het hun beurt is om er op uit te trekken maar die gaan omdat hun kameraden in nood zijn. Tenslotte ook en vooral trots op die jongens, die hun leven gaven voor vrienden en vaderland. Die als stomme doch eeuwigdurende getuigen van vaderlandsliefde rusten op het veld van eer. Zeker, er zijn hier helaas jongens te betreuren, die hier hun ondergang hebben gevonden. Je staat hier nu eenmaal voor een dilemma. Er op of er onder. Een tussenweg bestaat er niet. De een wordt gesterkt door zijn vrouw of meisje, de ander door God. Als onze jongens straks weer vaste voet aan Nederlands wal zetten en met een onbevangen blik, recht in de ogen van moeder, verloofde of meisje kijken, dan kunnen ze met recht zeggen: “Ik ben trots op je”.

De terugreis liep voorspoedig en was zelfs acht dagen korter omdat de mannen nu op een passagiersschip zaten en bij de heenreis op een vrachtboot. Dat was wel een verschil. Hier sliepen ze in hangmatten in plaats van op de vloer.'s Morgens, hoe bestaat het, kwamen vanuit de kombuis keukenbedienden het ontbijt van ham en eieren bij de hangmatten aanreiken. Jongens toch, waar hebben we het aan verdiend, alleluja, alleluja. De eerste ervaringen van de heenreis zagen we in omgekeerde volgorde terug. In de Middellandse zee kregen we weer de stijvere en warmere battle-dress uniformen uitgereikt en werd de tropenkleding ingeleverd.

Voet aan wal op Vaderlandse grond

In de late namiddag van 11 januari 1950, het was nog licht, lag het schip net buiten de Rotterdamse haven. Ze zouden tot de volgende dag aan boord moeten blijven. De mannen morden: "Moet dat nou, we komen toch wel thuis". Ja, daar hadden ze dikwijls van gedroomd: Hoe zou zo'n thuiskomst er uitzien? Iedereen had daar zo zijn eigen gedachten bij. Sommigen zagen er erg tegenop en zouden het liefst eerst naar een café gaan, anderen verheugden zich er op. "Als ik het voor het zeggen had, zou ik het liefst 's avonds zomaar onverwachts, terwijl heel de familie rond de kachel zat, de deur opengooien en roepen: Goeien avond, hier ben ik, is er voor mij ook nog 'n stoel, ik wil ook weer eens bij ons kachel zitten". De volgende dag bleek dat dromen bedrog zijn. In het vaderland was alles tot in de puntjes geregeld. 's Middags begon de ontscheping. De soldaten kregen voor zes weken soldij mee en een nummerplaat van de bus op de borstzak. Nog even met z'n allen voor de bus op de foto en de bus bracht iedereen keurig thuis. Nederland was weer een verrassing voor hen, de kleinschaligheid, de nette straten van Rotterdam, de heldere vitrages voor de ramen. De bus passeerde de Moerdijkbrug. Brabant!

Als de soldaten al gedacht hadden onverwachts thuis te komen, dan hadden ze het mis. De familie was tevoren via de gemeente ingelicht over tijdstip van aankomst. Ze zagen de bus al van verre aankomen en stonden ondanks de winterse kou met heel veel familie, burens en kennissen te wachten. "God, wat een weerzien na ruim drie jaren". Maar eerlijk is eerlijk, na zo'n lange afwezigheid was er veel blijdschap, maar geen tranen meer. Had die aalmoezenier ruim drie jaar geleden dan toch gelijk, toen hij zei: "Als jongeling ging je in dienst, als jongeman ga je naar Indië, als man zult ge wederkeren!". Na de begroeting via een ereboog bij de voordeur naar binnen en feesten maar. 's Avonds kwam de hele buurt en de kennissenkring feliciteren met de behouden thuiskomst. Wat een ontvangst. De meeste Udenhoutse soldaten weten zich niet te herinneren of er die dag van de zijde van de pastorie en het Katholiek Thuisfront bij hen thuis iemand kwam feliciteren. Iemand vertelde: "Ik was zo blij dat toespraken gewoon aan mij voorbij gingen, ik kan me niets meer herinneren".

Het droeve lot van de KNIL-militairen

Brabant stond bekend als de provincie waar velen het als een roeping beschouwden om als missionaris of kloosterzuster te werken aan het zielenheil van mensen overal ter wereld. Parochies besteedden daar voortdurend veel aandacht aan. Het waren, gezien hun opofferingsgezindheid, de helden in den vreemde. Maar dat iemand zich aanmeldde als koloniaal bij het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL) voor militaire dienst in de tropen was echt een uitzondering. Ondanks het werk van de Vereniging van Oud-militairen in Udenhout werden ze al snel vergeten. Wat bewoog hen? Soms betrof het mensen die het een avontuur vonden, anderen gingen vanwege de werkeloosheid in de dertiger jaren. Weer anderen wilden om wat voor redenen dan ook de vrij gesloten gemeenschap ontvluchten en sloten een meerjarig contract voor uitzending naar Nederlands-Indië. In de twintiger en dertiger jaren van de vorige eeuw was er een smartlap die heel Nederland wel kende en zong. Ouderen onder ons kennen de tekst en de wijs nog van buiten. De tekst geeft aan dat het leven ver van huis niet altijd meeviel.

Verlaten

Refrein

Ver van allen waarvan ik heb gehouden

Zwerf ik hier rond in alle eenzaamheid

En die ik heb liefgehad zal ik nooit meer aanschouwen

Vergeet mij niet, maar denk van tijd tot tijd

Een ogenblik aan mij die in den vreemde lijdt

Hij liep maandenlang op de keien en de toekomst bood hem geen bestaan

Zijn oudjes die hadden het amper, dus zo'n leegloper was niks gedaan

Hij meldde zich als koloniaal aan, 't was uit wanhoop en zette zijn poot

Zij wuifden hem na van de kade en hij neuriede droef op de boot

Zo deed hij zijn plicht vele jaren met zijn makkers in 't Indische armee
En was tussen duizend gevaren invalide geraakt in Atjeh
En altijd met Kerst en met Nieuwjaar voelde hij zich zo droef en alleen
En telkens op moeders verjaardag zong hij mijmerend en stil voor zich heen

Hij was driekwart oud en versleten toen men hem zijn pensioentje aanbood
Hij keerde terug naar de kampong want zijn ouders waren al lang dood
Zijn meid was getrouwd met een ander, dus verbroken iedere band
Toch zingt hij nog bij de herinnering aan zijn ouders, zijn meid en zijn land

Van de KNIL-vrijwilligers waren er vier afkomstig uit Udenhout en Biezenmortel. Wim van Kuijk, Toon Paters uit de Winkelsehoek, Wim Hoezen en Pauw van den Hoven. Wim Hoezen, geboren in 1917, woonde recht tegenover het toenmalige station. Hij was een zwager van Kees Scholtze van café "De Schol". Hij was als KNIL-militair vertrokken naar de Oost, was daar getrouwd en had daar een gezin gesticht. De Udenhoutse dienstplichtige militairen waren bij hem altijd welkom om eens bij te buurten. Men had eenzelfde achtergrond en ver van huis was er een meer open wereld. Men begreep elkaar beter en had ook wat voor elkaar over. KNIL-militairen hadden een gezin en in 1948/1949 werd duidelijk dat deze gezinnen vroeg of laat Indië zouden moeten verlaten. Een aantal van hen had best een vermogentje opgebouwd, maar de vraag was hoe dat veilig naar Nederland te brengen was. Dienstplichtigen mochten een bepaald bedrag per maand overmaken, maar dat kwam er niet van, ze wilden ook cadeautjes voor thuis meenemen. De soldaten hielpen de KNIL-militairen en maakten voor hen geld over naar de KNIL-familie in Nederland.

Een Udenhoutse soldaat:

In een kerstpakket troffen we in 1947 naast sigaretten, kauwgom, andere snoep en bruikbare geschenken ook een kleurenfoto aan van de nieuwe koningin Juliana. Op ons toegewezen plaatsje op de kamer hadden wij daar geen plaats voor, daar hingen soms al familiefoto's maar vooral uitgeknipte foto's van vrouwelijke filmsterren. Daar kon geen prinses of koningin tegen op. Ambonezen en andere Zuid-Molukkers zagen dit met verbazing aan. Het kon er bij hen niet in dat wij een kleurenfoto van Baginda (Majesteit) Juliana geen ereplaats gaven op ons eigen plekje. Het kwam wat bot over, maar wij zeiden: "Geen probleem, jij krijgt van mij die foto". Het was niet voor niets dat zij vroeger hun Molukken zagen als de twaalfde provincie van Nederland. Zij waren bereid om voor Nederland en het Koningshuis te vechten. Hun klewangs waren altijd vlijmscherp. Daar konden ze uren mee bezig zijn. Die was pas goed scherp als ze razendsnel in één houw de stam van een bananenstruik door midden konden slaan en dat die stam dan nog even recht op bleef staan alvorens te vallen.

Al waren er meer Javanen bij het KNIL dan Zuid-Molukkers, de laatste waren toch een klasse apart. Tot het laatst toe vochten zij mee aan Nederlandse kant. Na de soevereiniteitsoverdracht kwamen de moeilijkheden. Op 26 juli 1950 viel het besluit: het KNIL zou worden opgeheven. Ze konden kiezen: òf demobiliseren (ontslag nemen uit militaire dienst) òf overgaan naar het leger van de Verenigde Staten van Indonesië. Maar de basis van dat leger van Indonesië bestond vooral uit het al langer bestaande TNI. Voor het KNIL was geen rol weggelegd bij de opbouw van dat nieuwe leger. Nog vóór onderhandelingen hierover afgerond waren, deed zich het probleem voor, dat het volk op de Zuid-Molukken op 25 april 1950 een eigen republiek uitriep, de Republiek der Zuid-Molukken (Republiek Maluka Salatan). Bij de soevereiniteitsoverdracht was immers bezegeld, dat het ging om de Verenigde Staten van Indonesië. Soekarno wilde echter slechts één Staat, één Indonesië. Zelfbeschikkingsrecht voor de Molukken zat er niet in. Ze vielen tussen wal en schip. Er was haast geboden en daarom besloot de regering deze KNIL-ers voorlopig in te lijven bij de Koninklijk Landmacht en tijdelijk over te brengen naar

Nederland. Na veel overleg kozen begin 1951 vierduizend militairen met hun gezinnen (totaal ruim 12.000 personen) voor een tijdelijk verblijf in Nederland. Al wisten ze dat de overgang naar de Koninklijke Landmacht-status tijdelijk was om een definitieve keuze mogelijk te maken, voelden ze zich verraden. De keuze van voorgoed verblijven in Nederland was niet hun eerste keus. Het door de Nederlandse Overheid gevoerde beleid heeft nooit hun goedkeuring gekregen. Het leidde tot oprichting van eigen actieve organisaties die eisen stelden aan de Nederlandse regering om zaken weer vlot te trekken. Vooral de eerste generatie Molukkers (hun kinderen) heeft op allerlei manieren getracht zaken weer in beweging te krijgen, tot zelfs een treinkaping bij Wijster in Drenthe die 12 dagen duurde en enkele doden kostte. Daarna volgde een treinkaping bij De Punt in Drenthe, die drie weken duurde, en vond in Bovensmilde een kaping van een school met 105 leerlingen plaats. In 1978 volgde de bezetting van het provinciehuis in Assen. Een terugkeer naar de tropen, naar Nieuw-Guinea dat volgens afspraak bij Nederland zou blijven, was geen optie. Het was duidelijk dat vroeg of laat Indonesië dit gebied ook op zou eisen. Ruim 10 jaren later, op 9 augustus 1962, vond de overdracht van Nieuw-Guinea aan Indonesië plaats en verlieten de laatste Nederlandse militairen het land.

Al hebben ze nooit achter de Molukse acties gestaan, oud-Indiëgangsters begrijpen dat Molukkers zich in de steek gelaten voelden. Je zult als gewaardeerd soldaat of onderofficier uit het verleden maar in een koud en kil land aan het werk moeten, kippenkoppen afsnijden in een pluimveeslachterij, op een steenfabriek leem sjouwen of straten en pleinen vegen.

In contacten met KNIL-militairen en hun gezinnen hoorden de soldaten wel eens verhalen over “guna-guna” ofwel de “stille kracht”, die ook bij de gemengde bevolking, de Indo’s, de ronde deden en waar ze erg huiverig voor waren. Het gaat dan over tovermiddelen om iemands liefde op te wekken (witte magie) of hem of haar kwaad te berokkenen (zwarte magie).

Zo vertelde iemand het verhaal dat ene George Meijers in Indonesië een verhouding had met een meisje tot hij echt verliefd werd op ene Bertha. Hij verbrak de verhouding met het meisje en trouwde Bertha. Het meisje was diep teleurgesteld en boos en pleegde guna-guna op George. Toen Bertha zwanger was van haar eerste kind, Jeffrey, werd George doodziek, hij was op sterven na dood. Ze kregen door, dat er zwarte magie was gepleegd en trokken een dame aan die de witte magie beheerste. Zij vertelde dat het zo sterk was dat alleen bij het oversteken van een zee de ziekte zou kunnen genezen. Zo gezegd zo gedaan. Het gezin vertrok naar Nederland en George werd weer de oude.

Het tweede verhaal ging over Jo. Zij was verschrikkelijk verliefd op een jongen die haar in eerste instantie niet zag zitten. Ze besloot om witte magie te gebruiken om te proberen de jongen naar haar toe te trekken. Na enige aarzeling deed ze wat haar werd aangeraden. Ze moest naakt bij volle maan 3x om een waterput lopen met een rauw stuk vlees op haar vrouwelijke geslachtsdelen. Dit vlees moest ze bakken en aanbieden aan de onwillige jongen om hem in te palmen. Zo gezegd zo gedaan en voila, ze trouwden en kregen twee kinderen.

Het derde verhaal ging over Kees, dienstplichtig militair in Indonesië. Hij had daar al een tijdje serieuze verkering met een inlandse schone. Toen hij te horen kreeg dat zijn onderdeel binnenkort naar Nederland zou terugkeren, verbrak hij de verkering. De moeder van het meisje sprak een banvloek over hem uit en zei: “Guna-guna zal jou later weten te vinden!”. Kees heeft later in zijn gezin zeer trieste situaties meegemaakt. Zijn beste vriend, die ginds bij dat afscheid aanwezig was en hier de situatie volgde, geloofde in de negentiger jaren nog steeds dat de voorspelling was uitgekomen. Hier had de vlucht overzee niet geholpen.

De draad weer oppakken

Herinneringen in je rugzak

Na de feestroes

Dat demobiliseren moeilijk was, hadden we al kunnen lezen in de kranten van het Katholiek Thuisfront. Dat gold voor allen die vanuit het leger thuis kwamen, waar ook ter wereld. Het was in het begin allemaal wat onwennig, de soldaten waren grote afstanden en ruimten gewend en elke dag was het afwachten geweest wat er zou kunnen gebeuren.

Na mijn thuiskomst was het net of je in een andere wereld terecht kwam, alles leek anders, het weer was anders, koud en regenachtig, thuis was het anders, de gezichten waren anders, misschien was "ik" wel anders. Eigenlijk wilde je het liefst van alles weglopen. De dagen die erop volgden waren leeg, je wist gewoon niet wat je er mee aan moest. Iedereen was vriendelijk, maar na een paar dagen stond je er toch alleen voor. Je werd op het gemeentehuis ontboden, je kreeg uit de handen van de burgemeester een oorkonde en een ereteken voor trouwe dienst verleend aan het vaderland en de overzeese gebieden. Daarna heb ik van de overheid of het leger nooit meer iets gehoord of gezien, alleen bericht om je plunjezak in te leveren.

In de gesprekken ging het niet altijd even vlot. Vader en moeder waren gelukkig en tevreden met mijn thuiskomst, dat was ze aan te zien. Moeder vroeg de volgende dag of ik daar nog resultaten gezien had van al het zilverpapier dat wij tientallen jaren via de scholen zo ijverig voor de missie hadden gespaard. Ik zei: "Nou en of moeder, al die kinderen die daar mee opgefokt zijn, probeerden ons nu kapot te schieten, maar soms waren wij net iets vlugger dan die ploppers". Moeder: "Ja, jongen maar die mensen hadden daar ook recht op vrijheid". "Ja moeder, maar wij gingen ze daarbij toch helpen en nou zijn er duizenden van ons achtergebleven omdat jullie hier zo'n klotenregering gekozen hebben". "Jongen toch, ge bent grof geworden in oewe mond, kan dat niet wat anders?". "Ge hebt gelijk moeder". Moeder vertelt dan maar dat Bert, een oude kameraad van mij (die mij overigens nooit een brief geschreven heeft) al drie jaar getrouwd is en dat het derde kindje al op komst is. "Nou moeder, dan heeft hij er nogal tegen aan gena..ge.. ge..gaan, hij leek me vroeger een slome duikelaar". Het kwam er bij vader wat ongemakkelijk uit, maar hij zei: "Jongen, ge moet toch 's beter op oewe woorden gaan letten en weten wa ge zegt, da zèn wij hier zo nie gewend!". "Ja vader, maar wij leefden ook maar als mannen onder elkaar en alle dagen in het gevaar, wij namen geen blad voor de mond". "Ja, ja, dat begrijp ik jongen, maar nou bende thuis, hier is het anders".

De volgende dag onder de koffie komt een kapelaan achterom langs het raam van de geut gelopen op weg naar de staldeur om zo de geut binnen te gaan. Sjef zag hem het eerst en zei nog: "Och god, moeder daar komt een man in een zwarte knoopjesjurk achterom gelopen". Hilariteit alom...Het was de kapelaan, het irriteerde mij dat hij als jonge priester door vader en moeder wat onderdanig werd ontvangen (zo iemand kwam ook niet alledag over de vloer). Hij kwam feliciteren met de thuiskomst en zei te hopen dat ik me maar gauw weer thuis zou voelen. Ik dacht, ik hoop het met jou, maar hier mag best ook eens iets veranderen. Belangstellend vraagt de kapelaan of ik er wel eens een missionaris gesproken had. "Jazeker kapelaan, die mannen sjouwen zich daar kapot en als ik dit hier zo aan zie, dan hebben jullie hier een leven als een luis op een zeer hoofd". Er valt een stilte, de kapelaan grinnikt en zegt: "Dat is niet zo diplomatiek uitgedrukt Sjef, snapte wat ik bedoel?" "Ja kapelaan, donders goed".

De eerste zondag na de hoogmis ging ik het stelletje kameraden op het bekende plekje op het kerkplein opzoeken. Dat viel best tegen. Een was al getrouwd, kwam even feliciteren en ging snel naar huis. Een ander was verhuisd. Van de overgeblevenen wilde Toon weten hoeveel ik er nou doodgeschoten had. Ik zei: "Voor jou een vraag, voor mij een weet, Toon, maar ik begrijp dat jij er niks van snapt, anders kom je niet met zo'n lompe vraag". Gerrit wilde weten of daar veel knappe zwarte meiden rondliepen. Mijn antwoord was: "Jongen, je bent hier al afgekeurd (hij had eerder trots rondverteld dat hij zich had 'laten afkeuren'). Ik denk dat die zwarte meiden jou daar al op het eerste oog ook wel afgekeurd hadden". "Nee, het viel in het begin niet mee. We werden als het ware teruggezet in de tijd. Het was moeilijk de draad weer op te pakken en te wennen aan het gewone leven, er gebeurde hier in den Unent niks spannends. Later werden we van gemeentewege als groepje teruggekeerd gevraagd om op een bepaald tijdstip op het gemeentehuis te komen waar we werden toegesproken en een soort oorkonde kregen uitgereikt met medaille."

Huldiging

Zaterdag 5 februari 1950 kwamen de meeste Udenhoutse militairen, die in de loop van de weken daarvoor waren gerepatrieerd, in café Verzijden in de Slimstraat bijeen. Van daar gingen ze met hun familieleden, voorafgegaan door de harmonie, naar het gemeentehuis voor een huldiging. De burgemeester leidde de bijeenkomst, huldigde de soldaten, roemde het Udenhoutse Thuisfrontwerk, en hoopte dat hij later niet tevergeefs een beroep zou doen op de gedemobiliseerden bij het inschakelen van hun ervaring voor het algemene belang, met name voor de binnenlandse strijdkrachten. Deze oproep viel bij de soldaten niet in goede aarde. Ze hadden immers jaren voor niets gewerkt. Pastoor Prinsen zag in de teruggekeerde militairen 'kerels', rijk aan ervaring en voorbestemd om iets te presteren. Hij hoopte dat zij in het parochielevens mannen van het voorbeeld zouden zijn. Dokter Paul van Keep, ook gerepatrieerd, dankte namens allen voor deze hulde en roemde het uitzonderlijk goede werk van het Udenhouts Thuisfront, omvattende de gehele bevolking. Hij zei, dat meer nog dan de toegezonden pakketten medeleven door de jongens in Indië werd gewaardeerd. Na de huldiging eerst terug naar café Verzijden, waar iedereen kon genieten van worstenbrood, sigaren en consumpties, daarna naar de Pauluszaal, voor een voorstelling van het cabaret Tijn Uilenspiegel.

Zo vonden vaker huldigen plaats, waar lang niet alle soldaten naar toe kwamen. Sommigen voelden zich, toen ze thuis kwamen, bij de neus genomen door drie jaren uitzending terwijl andere leeftijdsgenoten intussen beter betaald werk hadden gekregen of al als zelfstandig ondernemer begonnen waren. Sommigen van de jongens wilden nooit meer herinnerd worden aan die voor hen zo rotte periode.

Sommige oud-Indiëgangers uit Udenhout en Biezenmortel kwamen later nog wel eens samen bij café Jo Verzijden-Witlox in de Slimstraat (tweede huis links voorbij Van Heeswijkstraat). Daar konden ze nog eens ervaringen uitwisselen als gelijken onder elkaar. Bij die uitwisseling kwamen ze ook tot de conclusie dat ze destijds in Indië toch wel eens geluk hadden als ze daar in hun vrije tijd teveel risico's genomen hadden door bijvoorbeeld met een bamboevlot een meer over te steken.

Velen van de soldaten hebben de toegezegde vakantieperiode van zes weken niet opgemaakt, maar probeerden zo snel mogelijk aan de slag te komen. Soms in het oude beroep. Anderen wilden beslist iets anders en dat mocht best buiten Udenhout. Weer anderen gingen zich nu toch op emigratie voorbereiden, ze wilden meer ruimte en een goede toekomst. Velen bleven echter in Udenhout wonen en hebben daar na verloop van tijd toch 'hun draai' gevonden.

Het Katholiek Thuisfront bleef actief tot de laatste soldaat thuis was

Het Katholiek Thuisfront bleef actief tot de laatste Udenhoutse jongen terug was. In de laatste krant in het voorjaar van 1951 stond dat Frans Kuijpers en Piet Mallens, beiden gelegerd in Batavia, en huzaar Kees Snoeren in Soerabaja, wachtten op hun terugkeer naar huis. Dat waren de laatste drie.

In dat laatste nummer bracht burgemeester Verhoeven veel dank over aan het comité voor het vele werk. Voorzitter Heessels bedankte gemeente- en parochiebestuur voor hun medewerking. Hij bracht namens het comité dank aan de leden van de redactiecommissie voor het vele werk dat zij hadden verzet om maandelijks een krant naar Indië te kunnen sturen. Op verzoek van het bestuur van het Katholiek Thuisfront iets te schrijven voor het laatste nummer van het blad was er een brief binnen gekomen uit Amsterdam, gedateerd 18 februari 1951, van Wil van der Burg. Hij was lid van de redactiecommissie geweest en fungeerde als correspondent tussen de briefschrijvers in Indië en het thuisfront. Hij keek tevreden terug op de bereikte resultaten.

Tot het laatst bleef het Katholiek Thuisfront in haar krantje het wereldnieuws verspreiden, zoals in de krant van september 1950. Een paar passages uit die krant:

Heel Udenhout stond gisteren op stelten om een wild zwijn van één meter hoog, twee meter lang en een gewicht van 130 kilo. Burgemeester, politie en bevolking waren uitgelopen om het dier te zien. Het was een hele knaap en het zag er bovendien nog gevaarlijk uit ook. Het leefde echter niet meer, want Willeke van der Loo, de smid, en zijn maat W. Blankers hadden het 's nachts om vier uur geschoten. Nu lag het netjes in Willeke's wagen, die zo 'n beetje als "zwijnenlijkwagen" fungeerde. En Willeke was maar wat trots. Overal vertelde hij hoe ze 's nachts van de kuil uit, die ze zelf hadden gegraven, plotseling "een kanon van een zwijn" zagen. Ja, toen was het zo gebeurd, vier schoten en daar lag ie. Het liep nog een eind weg, doch eindelijk plofte het neer.

Dankbetuiging. Mede namens ouders en familieleden betuig ik mijn hartelijke dank voor de vele blijken van belangstelling en voor de cadeaus welke ik bij mijn terugkeer uit de tropen mocht ontvangen. P. van Oene.

Het Thuisfront kreeg bericht dat inmiddels naar huis zijn vertrokken:

Sold. W. Brekelmans per ms. "General Sturgues"

Sold. J.v.d. Bersselaar per ms. "General Ballou"

Sold. M.J.Goutziers per ms. "General Sturgues"

Sergeant Majoor W Hoezen zal a.s. maandag 25 september met zijn gezin per ms. "Ranchi" in Nederland arriveren.

Het onderdeel van Kees Snoeren keerde met het schip "New Australia" vanuit Soerabaja naar huis terug. Op de boot zaten ook een aantal Molukse militairen met hun gezinnen die noodgedwongen uit moesten wijken naar Nederland. Toen ze op 29 april 1951 in Nederland aan wal gingen, stonden de Molukkers versteld van het lange daglicht hier. In de tropen is het daglicht van 7 uur 's morgens tot 7 uur 's avonds. En ze vonden de bomen zo kaal.

De Tilburgse Courant van 7 augustus 1954 meldde, dat Joke Robben op haar trouwdag met Jan van Iersel een onderscheiding kreeg uit handen van burgemeester Verhoeven. Dat was namens het hoofdbestuur van het Katholiek Thuisfront in Den Haag als hoogste bewijs van waardering voor het vele werk dat zij verricht had voor het maandblad van het Katholiek Thuisfront in Udenhout.

Cabaretavond

De oud-Indiëgangers boden, nadat alle militairen terug waren in Udenhout en Biezenmortel, een bonte avond aan om daarmee alle meelevende inwoners en in het bijzonder het

Katholiek Thuisfront te danken. Enkele oud-Indiëgangers schreven voor die avond het volgende lied:

Refrein

Daar zijn de appeltjes van Orange weer
Sinasappelen, zoek ze zelf maar uit
Grote, kleine, ik heb ze in elke maat
Bijt er eens in, sap langs je kin
Zo roept die man op straat

Gij leider van het front (1)
Die altijd voor ons stond
Weer tijd en ook ping, ping
Gij dwingt ons af bewondering

Zo' n Will' (2) en Jo (3) en Piet (4)
Die vindt men nergens niet
Maar ons bestuur van hier
't had Dré en plus een koerier (5)

Nou komen we aan 't blond (6)
Van 't Udenhouts front
Ja 't donker en licht
Dat deed steeds trouw z'n liefdesplicht

Twee Kezen gaven sport (7)
Twee priesters preekten kort (8)
Met Mutsaers nieuwe rubriek (9)
Dat bracht Van Hoven (10) bij 't publiek

Maar voor het zover was
Verdraaid dan kwam het pas
Wel haast duizend keer
Draaide Jo 't machine dan weer (11)

Wat was 't een mooie tijd
Als ieder werkt en strijd
Voorop Mevrouw van Keep (12)
En lieve dames, ook zo'n sleep (13)

Ja, iedereen doet mee
Voor ons daar overzee
Soldeert en timmert maar
Vermeer, de Ruyter (14), staan steeds klaar

Zelfs kloosters sprongen bij
In bruin en zwarte pij (15)
En sigarettenbon
Gaf men goed en hand als 't kon

En ginds aan Java's kust
Gaf men zich ook geen rust
Kees Dekkers schafte raad (16)
En Ties Vermeulen stond paraat (17)

Tot slot B en W
Die telden dubbel mee
Met Raad en Personeel
Ons dank aan allen groot en veel

Toelichting bij het lied

01. Ties Heessels, voorzitter van de vereniging van oud-militairen en van het Katholiek Thuisfront.
02. Wil van der Burg had een deel van zijn jeugd in Indië gewoond en beantwoordde de brieven van de soldaten.
03. Jo van Beerendonk, gemeentebode, die samen met Joke Robben de stencils afdraaide en verzond.
04. Pieter Vermeer, gemeentesecretaris.
05. Dré Robben en thuisbezorger Jos van den Hoven zorgden voor de verzending van het krantje in Udenhout.
06. Damesclub die steeds inzetbaar was voor het klaarmaken van de verzending van de post en de pakketjes.
07. Kees van den Brand en Kees van Iersel.
08. Kapelaans Van Leeuwen en Van Lierop.
09. Tinus Mutsaers.
10. Bezorger Jos van den Hoven.
11. Jo van Beerendonk met zijn stencilmachine.
12. Mevrouw Van Keep, echtgenote huisarts. Haar man was als legerarts ook naar de tropen gezonden.
13. Het damesclubje dat onder leiding van mevrouw Van Keep steeds meehielp.
14. Pieter Vermeer, gemeentesecretaris, en Frans de Ruyter die de blikken verpakkingen van de pakketjes dicht soldeerden en zorgden voor transport.
15. Paters Kapucijnen in Biezenmortel en de fraters van de jongensschool.
16. Broeder Winfried (Kees) Dekkers uit Udenhout, onderwijzer in Buitenzorg, en
17. KNIL-militair Ties Vermeulen, die beiden veel Udenhoutse jongens in de tropen ontvingen.

Op herhaling

Een van de Udenhoutse militairen moest anderhalf jaar na zijn terugkeer op herhalingsoefening in de grote legerplaats Oirschot aan de Eindhovensedijk. Daar trof hij slechts een deel van de ouwe sobats (dienstkameraden) aan. Het hele onderdeel bleek door elkaar geklutst te zijn. Ze waren nu ondergebracht in het Regiment Zwarte Infanterie Chassé. De soldaten hadden nu de kans als kameraden onder elkaar de ervaringen bij thuiskomst uit te wisselen.

Toon uit Overloon had vóór hij naar de Oost vertrok thuis al gezegd: “Ge kunt schrijven zoveel als ge wilt, maar ik schrijf maar één keer per half jaar terug”. Tegen een vriendin, waarmee hij pas verkering had, zei hij: “We laten het hierbij, want wachten wordt toch niks, we zien wel wat er van komt”. Bij zijn thuiskomst stond de hele familie buiten te wachten en tot zijn verrassing stond Tonny, zijn oud liefje er ook bij. Het klikte en beiden zaten op Engelse les om na hun trouwen te emigreren naar Nieuw Zeeland.

Sjef uit Zeeuws-Vlaanderen, die ene van die penvriendin uit Enschede, was vanaf de boot in Rotterdam met nog een streekgenoot met een speciale taxi naar huis gereden. Via Zuid-Beveland ging het met de pont Kruiningen-Perkpolder naar Zeeuws-Vlaanderen. Ze besloten samen met de chauffeur in de kantine op de pont een kop koffie te drinken. Tot zijn stomme verbazing ziet hij daar de lachende Enschedese jongedame zitten, die hij alleen kende van toegezonden foto's. De dag kon voor hen beiden niet meer stuk. Voor die verrassing had zijn vader gezorgd. Hij had haar uitgenodigd voor zijn thuiskomst. Sjef had nu een baan in Enschede.

Er was op de tweede dag bij die herhalingsoefening een probleem. De oud-Indiëgangers, de ouwe rotten, wensten niet meer op schreeuwende bevelen van een omhooggevalen sergeant op het terrein rond te marcheren. Onze meerderen in Indië waren geen schreeuwers geweest, maar lotgenoten, waar de soldaten amicaal mee omgingen. Als de soldaten in actie kwamen, had dat zin, ze waren geen snotneuzen! Later moesten ze veldoefeningen doen, in Udenhout, achter Bos en Duin.

Twee jaar later kreeg iedereen bericht dat ze de spullen konden inleveren. Ze kregen "groot verlof".

Herinneringen in een rugzak

Vele jaren na de uitzending naar Nederlands-Indië vinden voortdurend bijzondere ontmoetingen plaats tussen oud-militairen. Piet Naalden vertelt erover:

Merkwaardig is dat de in Indië verworven band levenslang blijft bestaan. Sommigen grijpen elke gelegenheid aan om via reünies elkaar nog eens te treffen, anderen hebben daar minder behoefte aan. Toen het reizen in de laatste kwarteeuw meer mogelijkheden bood en de verhoudingen tussen Nederland en Indonesië meer genormaliseerd waren, gingen sommigen al of niet vergezeld van echtgenote of vrienden nog eens terug naar het oude gebied kijken. Met wat geluk troffen ze nog inlanders aan die bij hen in het kampement gewerkt hadden en hen terugkenden. Soms waren de kampongs, wegen en bergpaadjes nog exact hetzelfde als 30 jaar geleden. Er waren ook oudgedienden die daar totaal geen behoefte aan hadden, ze waren er lang genoeg geweest, het was toen al verloren tijd. Soms waren er in Nederland plotselinge ontmoetingen waarbij alles ineens weer in het oude patroon viel.

In 1963 ging ik met Anny op een zaterdagmiddag vanuit Udenhout nog eens winkelen in Eindhoven. We liepen over de Demer, een drukke winkelstraat. Plots keek ik in de ogen van Gerrit. "Hé Piet". "Hé Gerrit". "Dus ge kent me nog?" "Mr. Cornelis!" Gegrinnik. Hij was de man die tot zijn verbijstering door eigen nalatigheid dwars door de foto van zijn meisje schoot omdat ze niet had geschreven. Een woord voor de omschrijving van de plaats van het gebeurde was al voldoende.

In 1985, 35 jaar na dato, liep ik met mijn familie, broers en zussen door de Efteling. In de tegemoetkomende stroom riep iemand keihard. "Hé Piet, 7-Decemberdivisie". Ik zag 'n gezicht en riep: "Hé, Wim, hoe is het in Beugen?". Niet alleen wij beiden stonden perplex om die snelle herkenning, beide families nog meer, want het gesprek dat volgde was kort maar duidelijk. We wisten nog wat we aan elkaar hadden. Een paar korte vragen over elkaars welzijn en vooruit maar. Van diverse mensen heb ik gehoord dat zij niet snaptten dat zij onmiddellijk buiten het gesprek stonden wanneer twee oudgedienden elkaar ontmoetten. Kennelijk spraken we dan op de golflengte 1946/1950.

Het lijkt soms op telepathie. Ik moest voor zaken in 1969 een keer in Venlo zijn, het was laat middag, ik reed naar het noorden en passeerde Arcen-Velden. "Oh", dacht ik, "hier woont Jan nog ergens, een oude dienstkameraad". Ik zag een postbode lopen en vroeg naar Jan, die op Bong 67 zou moeten wonen. "Oh, dat is een oud adres, hier is alles vernummerd, neem de tweede straat rechts, dan eerste straat links en de tweede boerderij links is het goede adres". Ik kwam daar aangereden en al rijdende zag ik Jan. Hij stond links in de berm van de weg, leunende op een riek te praten met de buurman die aan de overzijde leunde tegen paard en kar. Ik draaide het portierraam open en stopte precies voor Jan zijn klompen en keek hem aan. "Hé, Piet", gilde Jan. "Buurman, rijdt maar verder, dit is een oude dienstkameraad". De vrouw van Jan kwam later naar buiten en Jan riep: "Vrouw, kom nou eens kijken wie hier bij me staat". "Ik snap het al", zei zijn vrouw, "vorige week zei je nog dat als je nog eens 'n oude maat zou willen zien dat het Piet moest zijn. Ge doet zo enthousiast, klopt het of niet?" Ja, het klopte.

Nog zo' n verhaal. Ruim 40 jaren later, in 1990, op vakantie in Drenthe en al rijdende door Holten komen we op de Raalterweg. Er schiet me een naam te binnen, Dirk, onze vaste chauffeur in Batavia. Hij woonde aan die weg, even informatie inwinnen. Ja, hij woonde op dat nummer op het bedrijf van zijn ouders. We stapten daar aangekomen uit en lopen voorbij het keukenraam. Een echtpaar zat aan de thee. Ja, die man daarbinnen was Dirk. Dirk zei tegen zijn vrouw: "Ik ken die man ergens van. Bij de hernieuwde kennismaking viel alles weer op zijn plaats en we hebben elkaar later over en weer bezocht.

Het zijn voor ons toch blijvende dierbare herinneringen aan een, voor die tijd, ongekende wereldreis en aan een goede kameraadschap in moeilijke tijden, ver van huis en haard, waar we eigenlijk niks meer te zoeken hadden. We dragen het al meer dan een halve eeuw mee, ieder in zijn eigen rugzak.

Wieteke van Dort, in 1953 te Soerabaja geboren, kwam op zesjarige leeftijd naar Nederland. Zij vertolkte later in haar lied *Veteranenvrouwen* de onmiskenbare gevoelens, waarmee veel echtgenotes van de veteranen zich kunnen vereenzelvigen. De tekst staat hieronder integraal afgedrukt voor al die veteranenvrouwen die hun mannen hebben vastgehouden en veilig in hun armen hebben gedragen naar de dag van vandaag.

Tekst: Sebastiaan Schelfhout
Muziek: Sebastiaan Schelfhout/ Wieteke van Dort
Arrangement: Christian Grotenberg

Mijn man is Indië-veteraan
Als er tranen in zijn ogen staan
Probeert hij daarmee iets te zeggen
Wat hij nog niet uit kan leggen

Toen hij terugkwam uit de Oost
Zo jong, gebruind en zorgeloos
Heeft hij – terwijl hij naar mij lacht –
De oorlog voor mij meegebracht

Ik droomde van een toekomst samen
Bedacht wel honderd kindernamen
Ik heb zó lang op hem gewacht
Geleefd op brieven, aan hem gedacht

Vele jaren ging het goed
Misschien was dat wel levensmoed
Soms schrok hij van een vage geur
En lette altijd op de deur

Mijn man is Indië-veteraan
Als er tranen in zijn ogen staan
Probeert hij daarmee iets te zeggen
Wat hij nog niet kan uitleggen

Diepe wanhoop in zo'n nacht
Een radeloze klacht
We huilen samen wang aan wang
Een oorlog duurt een leven lang

Bange nachten zijn gekomen
Hij beleeft Indië in zijn dromen
Schreeuwt en zweet en ligt te beven
Tot mijn armen kalmte geven

Ik draag hem door de bange uren
Verdraag zijn zwijgen, peinzen, turen
Ik zal nooit bij iemand klagen
Maar zit vol met duizend vragen

Mijn man is Indië-veteraan
Als er tranen in zijn ogen staan
Probeert hij daarmee iets te zeggen
Wat hij nog niet uit kan leggen

Toen hij terugkwam uit de Oost
Zo jong, gebruind en zorgeloos
Heeft hij – terwijl hij naar me lacht –
De oorlog voor mij meegebracht

Overzicht Indiëgangers uit Udenhout en Biezenmortel

Verklaring van gebruikte nummering, namen en afkortingen

Dpl Dienstplichtig
KNIL Koninklijk Nederlands-Indië Leger
Ms Motorschip
Ss Stoomschip
Tss Turbinestoomschip
Zn. Zoon

In Indonesië is het Nederlands verleden tijd. Batavia werd Jakarta, Buitenzorg Bogor.

1	Joop Aarts	J. C. (Joop) Aarts, Adr. Zn. Geboren: 9 augustus 1926, Etten-Leur Adres bij vertrek: Schoorstraat B.4, Udenhout Legerplaats: Amersfoort, Regiment Grenadiers, 2 ^e Divisie Legerno. 26.08.09.055, rang dpl. soldaat Vertrek: 26 mei 1947 met ms Kota Inten Verblijf: Soerabaja (Oost-Java) Thuiskomst: 16 maart 1950 met ms Kota Inten
2	Jo de Bakker	J. C. (Jo) de Bakker, W. zn. Geboren: 1 oktober 1927, Udenhout Adres bij vertrek: Groenstraat B.60, Udenhout Legerplaats: Utrecht-Stad, Regiment Verbindingsstroepen Legerno. 27.10.01.189, rang dpl. soldaat Vertrek: 28 februari 1948 met tss Volendam Verblijf: Batavia, Kalidjati (West-Java) Thuiskomst: 15 augustus 1950 met schip Skaugum
3	Pieter van Beerendonk	P.W.M. (Pieter) van Beerendonk, A. zn. Geboren: 7 februari 1925, Udenhout Adres bij vertrek: Udenhoutseweg, Berkel-Enschot Legerplaats: Harderwijk, Regiment Aan- en Afvoer Troepen Legerno. 25.02.07.167, rang dpl. soldaat 1 ^e klasse Vertrek: 3 september 1946 met ms Klipfontein Verblijf: Buitenzorg (West-Java) Thuiskomst: 24 december 1949 met ms Kota Inten
4	Jan van den Bersselaar	J. C. (Jan) v. d. Bersselaar, W. zn. Geboren: 10 september 1925, Oisterwijk Adres bij vertrek: de Slijkhoef C.47.b, Biezenmortel, Udenhout Legerplaats: Schoonhoven, 4 ^e Bataljon 7 ^e Regiment Infanterie, 1 ^e Compagnie Legerno. 25.09.10.136, rang dpl. soldaat Vertrek (na uitstel wegens onmisbaarheid op boerderij): 22 juni 1949 met tss Groote Beer Verblijf: Rembang, Salatiga (Midden-Java) Thuiskomst: 7 oktober 1950 met schip General C.C. Ballou

5	Toon Paters Toon van den Boer	A. (Toon) Paters, pleegzoon van B.van den Boer Geboren: 1914 Adres bij vertrek: Winkelsehoek, Biezenmortel, Udenhout Vertrek: 1937 naar Nederlands-Indië, diende daar bij het Koninklijk Nederlands-Indische Leger (KNIL), rang sergeant. Volgens een bericht in het januarinummer van het Katholiek Thuisfront is hij in Siam bezweken aan een besmettelijke ziekte in een krijgsgevangenenkamp. Vermoedelijk heeft hij gedwongen gewerkt aan de Birma-spoorweg dwars door het oerwoud van het vroegere Brits-Indië (de dodenspoorlijn).
6	Antoon Boers	A. C. (Antoon) Boers, Sjef zn. Geboren: 21 juni 1929, Udenhout Adres bij vertrek: Slimstraat A.82, Udenhout Legerplaats: Venlo / Harderwijk, 2 ^e Regiment Infanterie, Ondersteuningscompagnie, 433 ^e Bataljon Infanterie Legerno. 29.06.21.127, rang dpl. soldaat Vertrek: 3 augustus 1949 met ms Kota Inten Verblijf: Madjalanka, Tandjoer, Tangerang en Batavia (West-Java) Thuiskomst: 25 november 1950 met tss Waterman
7	Toon van den Brand	A. (Toon) van den Brand, J. zn. Geboren: 12 juni 1925, Udenhout Adres bij vertrek: Schoorstraat A.141.a, Udenhout Legerplaats: Arnhem, 3e Bataljon Regiment Prinses Irene, 7-Decemberdivisie Legerno. 25.06.12.151, rang dpl. korporaal 2 ^e klasse en 1 ^e klasse (tijdelijk) Vertrek: 16 oktober 1946 met tss Volendam Verblijf: Batavia, Bandoeng (West-Java) Thuiskomst: 20 maart 1948 met tss Groote Beer
8	Harrie van den Brand	H.F. (Harrie) van den Brand, E. zn. Geboren: 26 februari 1926, Udenhout Adres bij vertrek: B.50, Biezenmortel, Udenhout Legerplaats: Kampen, 4 ^e Geneeskundige Afdeling, 2 ^e Veldhospitaal, 2 ^e Divisie Legerno. 26.02.26.067, rang dpl. sergeant Vertrek: 4 juni 1947 met ms Tabinta Verblijf: Semarang, Salatiga, Djember (Midden-Java) Thuiskomst: 5 mei 1950 met schip Dundalk Bay
9	Fons Brekelmans	A.L. (Fons) Brekelmans, J.zn. Geboren: 5 april 1927, Udenhout Adres bij vertrek: Stationsstraat D.56, Udenhout Legerplaats: Breda / Roermond, 2 ^e Nederlandse Pioniersgroep Dienst Kwartiermeester Generaal Legerno. 27.04.05.016, korporaal, oorlogsvrijwilliger 1 ^e Vertrek: 12 april 1946 met schip Tegelberg Fons is vanuit zijn functie in totaal 7x op en neer gereisd tussen Nederland en Nederlands-Indië. Geëmigreerd naar Canada en daar overleden 24 november 1960.

10	Frans Brekelmans	F.J. (Frans) Brekelmans, M.zn. Geboren: 27 december 1928, Udenhout Adres bij vertrek: Groenstraat B.63, Udenhout Legerplaats: Den Bosch, onderdeel 424 ^e Bataljon, 7 ^e Regiment Infanterie, Regiment Zware Infanterie Chassé Legerno. 28.12.27.671, rang dpl. soldaat Vertrek: 13 april 1948 met tss Groote Beer Verblijf: Belawan, Medan bij het Tobameer (Sumatra) Thuiskomst: 9 oktober 1950 met tss Zuiderkruis
11	Jo Brekelmans	J.A. (Jo) Brekelmans, P.zn. Geboren: 5 januari 1928, Udenhout Adres bij vertrek: B.42.a, Biezenmortel, Udenhout Legerplaats: Vught, 401 ^e Bataljon Infanterie, Regiment Stoottroepen Legerno. 28.01.05.666, rang dpl. soldaat Vertrek: 4 augustus 1948 met ms Sibajak Verblijf: Nieuw Tersana (suikeronderneming), Bandoeng, Batavia (West-Java) Thuiskomst: 25 april 1950 bij hoge uitzondering per K.L.M. vliegtuig in verband met ernstige ziekte van moeder
12	Wim Brekelmans	W. F. (Wim) Brekelmans, F.zn. Geboren: 15 november 1927, Udenhout Adres bij vertrek: B.13, Udenhout Legerplaats: Ede, 7 ^e Regiment Veldartillerie, 1-42 Regiment Veldartillerie Legerno. 27.11.15.189, rang dpl. soldaat Vertrek: 27 april 1949 met tss Waterman Verblijf: Batavia, Soerabaja, Balong Bendo (Oost-Java) Thuiskomst: 10 oktober 1950 met ms General S.D. Sturgis Wim is geëmigreerd naar Canada.
13	Teun van Breugel	T. (Teun) van Breugel, B.zn. Geboren: 30 december 1925, Udenhout Adres bij vertrek: Kreitenheide C.169, Udenhout Legerplaats: Vught, 3 ^e Bataljon, 10 ^e Regiment Infanterie Legerno. 25.12.30.175, rang dpl. soldaat 1 ^e klasse Vertrek: 1 oktober 1946 met ms Sloterdijk Verblijf: Poerwakarta (West-Java) Thuiskomst: 29 november 1949 met tss Volendam
14	Ton van der Burg	A.J.M. (Ton) van der Burg, Coen zn. Geboren: 15 mei 1924 op SS Patria, varende in de Indische Oceaan. Zijn ouders waren op weg naar Nederland voor een half jaar verlof. Adres bij vertrek: Groenstraat B.98, Udenhout. Legerplaats: Java, Hoofdkwartier Welfare Legerno. 24.05.15.004, rang 2 ^e luitenant, vrijwilliger Vertrek: 18 juni 1945 met ss Orontes Verblijf: Tarakan (Borneo), Mr. Cornelis Batavia, Semarang (West-Java) Thuiskomst: 18 februari 1948 per tss Zuiderkruis

		<p>Na de bevrijding van Zuid-Nederland meldde hij zich als vrijwilliger en kwam via Amerika en Australië in Indië terecht na de val van het Japanse leger. In Batavia vond hij zijn moeder en zus in het Jappenkamp. Samen gingen ze naar Medan waar hun vader Coen was geïnterneerd. Vader Coen was een broer van meester Jan van der Burg uit Udenhout. De tweelingbroer van Ton, Wil, was in Udenhout bij de werkgroep van het Katholiek Thuisfront en beantwoordde alle correspondentie met de Indiëgangsters.</p>
15	Wim Driessen	<p>W.H.J. (Wim) Driessen, Sjef zn. Geboren: 14 april 1925, Udenhout Adres bij vertrek: Stationsstraat C.252, Udenhout Legerplaats: Vught, 3^e Bataljon, 10^e Regiment Infanterie Legerno. 25.04.14.168, rang dpl. soldaat 1^e klasse ziekenverpleger Vertrek 1 oktober 1946 met ms Sloterdijk Legerplaats: Serang ten westen van Batavia (West-Java), ingedeeld bij de "Vliegende Compagnie (Operatieve Brigade)". Hij was ziekenverpleger en hielp ook mee met inenten in kampongs tegen pokken Thuiskomst: 29 november 1949 met tss Volendam.</p>
16	Gerrit van Drunen	<p>G.H. (Gerrit) van Drunen, M.zn Geboren: 11 december 1923, Oisterwijk Adres bij vertrek: Rijksweg C.174, Udenhout Legerplaats: Roosendaal / Vught, 2^e Bataljon, 6^e Regiment Infanterie Legerno. 23.12.11.002, soldaat 1^e klasse, oorlogsvrijwilliger Vertrek: uit Engeland 27 oktober 1945 met tss Nieuw Amsterdam Verblijf: Malakka, Semarang Weleri, Salatiga (Midden-Java) Thuiskomst: 19 mei 1948 met ms Johan van Oldenbarnevelt</p>
17	Mels Goutziers	<p>M.F.J. (Mels) Goutziers, Joris zn. Geboren: 1 oktober 1926, Etten-Leur Adres bij vertrek: Slimstraat A.24 / Van Heeswijkstraat D.178, Udenhout Legerplaats: Den Bosch, 2^e Regiment Luchtdoelartillerie Legerno. 26.10.01.051, rang dpl. korporaal Vertrek: 25 april 1947 met ms Boissevain Verblijf: Batavia, Tjilatjap (West- en Midden-Java) Thuiskomst: 5 april 1950 met ms Fairsea</p>
18	Mels Goutziers	<p>M.J. (Mels) Goutziers, M.zn. Geboren: 14 september 1928, Udenhout Adres bij vertrek: Stationsstraat C.189, Udenhout Legerplaats: Den Bosch / Venlo, 6^e Regiment Infanterie Legerno. 28.09.14.664, rang dpl. soldaat Vertrek: 25 april 1949 met tss Volendam Verblijf: Semarang, Ungaran (Midden-Java) Thuiskomst: 10 oktober 1950 met ms General S.D. Sturgis</p>

19	Kees Hamers	<p>C.T.L. (Kees) Hamers, A.zn. Geboren 17 september 1925, Udenhout Adres bij vertrek: Stationsstraat C.251, Udenhout Legerplaats Grave, Korps Aan en Afvoer Troepen Legerno. 25.09.17.161, rang dpl. korporaal Vertrek: 24 september 1948 met ms Johan van Oldenbarnevelt Verblijf: Batavia, Tjimahi (West-Java) Voor tropendienst afgekeurd en vervroegd naar huis. Thuiskomst: 17 juni 1949 met tss Groote Beer</p>
20	Christ Heerkens	<p>C.P.M.A. (Christ) Heerkens, Gr. zn. Geboren: 1 februari 1928, Udenhout Adres bij vertrek: Stationsstraat C.241, Udenhout Legerplaats: Arnhem, Regiment Technische Troepen, Hoofdkwartier Adjudant Generaal Legerno. 28.02.01.668, rang dpl. soldaat 1^e klasse Vertrek: 12 november 1948 met tss Groote Beer Verblijf: Batavia, Bandoeng (West-Java) Thuiskomst: 11 juli 1950 met schip General W.C. Langfitt.</p>
21	Wim Hoezen	<p>W. J. (Wim) Hoezen, P. zn. Geboren 17 februari 1917, Udenhout Adres bij vertrek: Stationsstraat tegenover toenmalig station Legernummer 17.14.07.024/92412/17.02.07.004, KNIL 3^e Regiment Infanterie, Adjudant Onderofficier, Instructeur, rang sergeant-majoor</p> <p>Op 8 juni 1937 met ss Johan de Witt vertrokken als vrijwilliger naar het KNIL in Bandoeng. In Semarang getrouwd met Albertin Caroline Polack. Ze hadden drie kinderen toen de oorlog in Indië uitbrak. Wim werd als krijgsgevangene naar Birma overgebracht en moest daar voor de Jappen werken aan de beruchte Birma spoorweg. Door uitputting vielen daar duizenden doden. Zijn vrouw en kinderen werden op Java geïnterneerd in vrouwenkampen. Het gezin is na de bevrijding in 1945 naar Den Pasar (Bali) vertrokken, waar nog drie kinderen werden geboren. Het gezin kwam met verlof naar Nederland en was in die tijd gehuisvest bij zwager en zus Kees Scholtze-Hoezen (café Scholtze). Wim is per 2 juli 1948 weer vertrokken naar Indië per schip tss Waterman, zijn vrouw en kinderen konden pas later volgen (hij moest ginds eerst huisvesting regelen). Hij verbleef in Cheribon (M.Java) en Sawah Loentok (Sumatra) bij 4e Inf.II. Heeft schouderwond opgelopen en is goed hersteld. Verschillende Udenhoutse dienstplichtige soldaten hebben hem daar bezocht en waren zeer welkom. Hij keerde 25 september 1950 met zijn gezin terug naar Nederland met het schip Rancy en was tijdelijk ondergebracht in een hotel in Zandvoort. Het gezin verhuisde later naar Bergen op Zoom nabij zijn legerplaats Ossendrecht. Hij overleed op 5 december 1972 in actieve dienst.</p>

22	Marijn van Hommelen	M.W.J. (Marijn) van Hommelen, J. zn. Geboren: 26 december 1926, Udenhout Adres bij vertrek: Kuilpad A.98, Udenhout Legerplaats: Oirschot, 4 ^e Bataljon, 7 ^e Regiment Infanterie Legerno. 26.12.26.051, rang dpl. soldaat Vertrek: 14 februari 1947 met ms Kota Baroe Verblijf: Tandjong Enim (Zuid-Sumatra) Thuiskomst: 23 maart 1950 met tss Volendam
23	Gerrit Hosli	G.J. (Gerrit) Hosli, C. zn. Geboren: 28 juni 1928, Udenhout Adres bij vertrek: Stationsstraat C.233, Udenhout Legerplaats: Volkel / Bergen op Zoom, onderdeel Mariniers Legerno. 28.06.29.664/48.984, rang dpl. marinier 2 ^e klasse Vertrek: 17 september 1948 met tss Waterman Verblijf: Soerabaja (Oost-Java) en eiland Madoera Thuiskomst: 21 februari 1950 met ms Johan van Oldenbarnevelt
24	Pauw van den Hoven	P.P. (Pauw) van den Hoven, H. zn. Geboren: 23 maart 1916, Udenhout Adres bij vertrek: Stationsstraat, Udenhout Legerplaats: Celebes, onderdeel KNIL Legerno./stamb.no. 16.15.23.012/92.322/16.03.23.001, rang sergeant-majoor Vertrek: 5 mei 1937 met schip Dempo Verblijf: Bandoeng, Magelang, Morotai, Menado Heeft daar een nieuw huis gekregen. Is in januari 1947 in Indië getrouwd. Ging 7 mei 1948 met tss Volendam met verlof en keerde 24 september 1948 met ms Johan van Oldenbarnevelt weer terug. Zijn gezin kon hem pas later volgen en is op 9 mei 1949 op Makassar aangekomen. Door de soevereiniteitsoverdracht aan Indonesië werd het KNIL ontbonden en is Van den Hoven overgestapt naar de Koninklijke Landmacht. Hij is met zijn gezin definitief teruggekeerd op 10 november 1950 met schip Atlantis.
25	Tijn Janssen	M.G. (Tijn) Janssen, M. zn. Geboren: 1 maart 1927, Helvoirt Adres bij vertrek: Groenstraat C.18, Udenhout Legerplaats: Roermond / Harderwijk, 4 ^e Bataljon, 2 ^e Regiment Infanterie Legerno. 27.03.01.204, rang dpl. soldaat Vertrek: 24 september 1948 met ms Johan van Oldenbarnevelt Verblijf: Tjimahi (West-Java), Solo en Djokja (Midden-Java), 19 x verhuisd in 5 maanden Thuiskomst: 1 juli 1950 met schip General H. Taylor.
26	Frans de Jong	F.M. (Frans) de Jong, C. zn., broer van 27 Geboren: 22 maart 1928 Adres bij vertrek: Zandkant B.28, Biezenmortel, Udenhout Legerplaats Venlo / Den Bosch, 6 ^e Regiment Infanterie,

		<p>Korps Verpleging- c.q. Intendancetroepen Legerno. 28.03.22.655, rang dpl. soldaat Vertrek: 2 februari 1949 met tss Groote Beer Verblijf: Poerwokerto, Pekalongan (Midden-Java), heropleiding voor functie van kok in Tjimahi (West-Java), terug naar Semarang (Midden-Java) Thuiskomst: 29 oktober 1950 met schip Skaugum</p>
27	Kees de Jong	<p>J.C. (Kees) de Jong, C. zn., broer van 26 Geboren: 2 februari 1927, Udenhout Adres bij vertrek: Zandkant B.28, Biezenmortel, Udenhout Legerplaats: Vught / Oirschot / Weert, 7^e Regiment Infanterie, Stoottroepen Legerno. 27.02.02.206, rang dpl. korporaal Vertrek: 4 augustus 1948 met ms Sibajak Verblijf: Cheribon, Tjimahi (West-Java) Thuiskomst: 18 juni 1950 met schip ms General A.W. Greely</p>
28	Joop Kaptein	<p>J. (Joop) Kaptein, J. zn. Geboren 19 juni 1917, Amsterdam Adres bij vertrek: Groenstraat C.8, Udenhout Legerplaats: Maarssen, 7^e Regiment Infanterie, Koninklijke Marechaussee, Afdeling Recherche Legerno. 17.06.19.003, rang dpl. opperwachtmeester Vertrek: 22 oktober 1946 met ss Johan de Witt Verblijf: Bandoeng, Batavia (West-Java). Thuiskomst: 17 december 1949 met tss Zuiderkruis</p>
29	Paul van Keep	<p>P.G.A.J. (Paul) van Keep, A.zn Geboren: 9 maart 1918, Breda Adres bij vertrek: Groenstraat C.29, Udenhout. Legerplaats: Utrecht-Stad, Staf, 34^e Hulp Verbandplaats, Geneeskundige Dienst Legerno. 18.03.09.007, rang kapitein, officier van gezondheid Vertrek: 2 mei 1947 met tss Indrapoera Verblijf: Batavia, Soerabaja en omgeving (Oost-Java) Thuiskomst: 15 januari 1950 met tss Waterman</p> <p>Paul van Keep werd als dienstplichtige van vóór 1940 in 1946 opnieuw opgeroepen bij gebrek aan kader en artsen. De huisartsenpraktijk in Udenhout werd waargenomen door dokter Paulini uit Den Haag.</p>
30	Jo Keuninx	<p>J. J. (Jo) Keuninx, Adr. zn. Geboren: 27 februari 1926, Udenhout Adres bij vertrek: Schoorstraat B.12, Udenhout Legerplaats: Den Bosch / Vught, 1^e Regiment Pioniers, 1^e Regiment Genietroepen, 43^e Genie Veldcompagnie Legerno. 26.02.27.043, rang dpl. soldaat Vertrek: 28 september 1949 met tss Volendam Verblijf: Bangdoeng, Tjimahi (West-Java). Thuiskomst: 11 november 1950 met ms Nelly</p>

31	Piet van Kollenburg	P.C.J. (Piet) van Kollenburg, Corn. zn. Geboren: 18 maart 1925, Udenhout Adres bij vertrek: Van Heeswijkstraat D.46, Udenhout Legerplaats: Utrecht / Harderwijk, Korps Technische Troepen, 5 ^e Compagnie Kwartiermakers Aan- en Afvoer Troepen Legerno. 25.03.18.157, rang dpl. soldaat Vertrek: 3 september 1946 met ms Klipfontijn Verblijf: Batavia, Buitenzorg, Tjimahi (West-Java) Thuiskomst: 24 december 1949 met ms Kota Inten
32	Kees de Kort	J.C. (Kees) de Kort, Ant. Zn. Geboren: 7 november 1919, Udenhout Adres bij vertrek: Stationsstraat D.34, Udenhout Legerplaats: Eindhoven / Ede / Nijmegen, 3 ^e Bataljon, 7 ^e Regiment Infanterie, 3 ^e Regiment Stoottroepen Legerno. 19.11.07.003, rang korporaal, oorlogsvrijwilliger Werkzaam bij de Inlichtingendienst te Tjiamis Vertrek: 16 oktober 1946 met tss Volendam Verblijf: Batavia, Tjiandjoer (Java) Thuiskomst: 8 juni 1949 met tss Groote Beer
33	André Korthout	A.A.C.M. (André) Korthout, J. zn. Geboren: 11 juni 1926, Udenhout Adres bij vertrek: Stationsstraat C.239, Udenhout Legerplaats: Den Bosch, 424 ^e Bataljon, 7 ^e Regiment Infanterie Legerno 26.06.11.056, rang dpl. soldaat 1 ^e klasse Vertrek: 13 april 1949 met tss Groote Beer Verblijf: Medan, Tarutung, Balige (Noord-Sumatra) Thuiskomst: 6 september 1950 met schip Cameronia
34	Wim van Kuijk	W. (Wim) van Kuijk, Mar. zn. Vertrek: 1930 Volgens overlevering vertrok hij in het vooroorlogs koloniaal tenue voorzien van een hoed met veren naar Nederlands-Indië bij het KNIL.
35	Frans Kuijpers	F.J.J. (Frans) Kuijpers, C. zn. Geboren: 16 maart 1929, Haaren Adres bij vertrek: Zandkant B.35, Biezenmortel, Udenhout Legerplaats: Amersfoort, Regiment Huzaren van Boreel 43 ^e Zelfstandige Verkenningseenheid Legerno. 29.03.16.127, 1 ^e klasse dpl. soldaat fourier Vertrek: 28 september 1949 met tss Volendam Verblijf: Tandjong Priok, Batavia (West-Java) Thuiskomst: 29 april 1951, schip Dorsetshire
36	Piet de Laat	P.A.J. (Piet) de Laat, Fr. zn. Geboren: 10 juli 1930, Udenhout Adres bij vertrek: Stationsstraat C.235, Udenhout Legerplaats: Venlo, 6 ^e Regiment Infanterie, 425 ^e Bataljon Limburgse Jagers Legerno. 30.07.10.300, rang dpl. soldaat

		Vertrek: 25 maart 1949 met tss Volendam Verblijf: Semarang (Midden-Java) Thuiskomst: 10 oktober 1950 met ms General S.D. Sturgis
37	Joke Liebrechts	J.H. (Joke) Liebrechts, P. zn. Geboren: 9 januari 1918, Udenhout Adres bij vertrek: Stationsstraat D.74, Udenhout Legerplaats: Camp Lejeune onderdeel kokscursus Marine Legerno. 18.01.09.001, rang sergeant Koninklijke Marine Stb.no. 4500.783, Vrijwilliger Mariniersbrigade en Staf 4 Infanterie Brigade Vertrek: 11 december 1945 met ss Bloemfontein Verblijf: Malakka, Soerabaja, Tjimahi en Kediri Thuiskomst: 10 januari 1948 met tss Nieuw Holland Vertrekt 2 ^e keer op 3 december 1948 met schip Waterman Thuiskomst: 30 december 1950 met tss Zuiderkruis
38	Kees Maas	C.J. (Kees) Maas, J. zn. Geboren: 8 april 1926, Udenhout. Adres bij vertrek: Berkelseweg D.150, Udenhout Legerplaats: Vught, 4 ^e Bataljon, 10 ^e Regiment Infanterie Legerno. 26.04.08.043, rang dpl. soldaat Vertrek: 6 februari 1947 met ms. Johan van Oldenbarnevelt Verblijf: Batavia, Buitenzorg (West-Java) + Gesneuveld te Kratjak bij Buitenzorg op 17 augustus 1947. Hij ligt begraven op het militaire kerkhof Menteng Pulo bij Batavia. Is postuum onderscheiden met het Ereteken voor Orde en Vrede met Gesp.
39	Frans Maes	F.J. (Frans) Maes, J.zn. Geboren: 9 juni 1926, Tilburg Adres bij vertrek: Kerkstraat A.130, Oisterwijk Legerplaats: Roermond, 4 ^e Bataljon, 11 ^e Regiment Infanterie Legerno. 26.06.09.078, dpl. soldaat 1 ^e klasse Vertrek: 6 februari 1947 met ms Johan van Oldebarnevelt Verblijf: Ungaran (Midden-Java) Thuiskomst: 16 maart 1950 met ms Kota Inten De vader van Frans was in 1950 politiecommandant van Udenhout.
40	Piet Mallens	P.W. (Piet) Mallens, M. zn. Geboren: 25 oktober 1928, Udenhout Adres bij vertrek: Gijzelsestraat C.75, Biezenmortel, Udenhout Legerplaats: Schoonhoven, Regiment Prinses Irene, Geneeskundige Troepen Legerno. 28.10.25.455, rang dpl. korporaal, verpleger Vertrek: 3 juni 1949 met tss Zuiderkruis Verblijf: Tandjong Priok, Batavia (West-Java) Thuiskomst: 6 juni 1951 per vliegtuig
41	Kees Melis	C. (Kees) Melis, Arn. Zn. Geboren: 16 november 1926, Helvoirt

		<p>Adres bij vertrek: Gijzelsestraat C.72, Biezenmortel, Udenhout Legerplaats: Den Bosch, 2^e Regiment Luchtdoelartillerie Legerno. 26.11.16.037, rang dpl. korporaal Vertrek: 25 april 1947 met ms Boissevain Verblijf: Batavia (West-Java), Makassar (Zuid-Celebes), Balikpapan (Borneo) Thuiskomst: 13 april 1950 schip General Stuart Heintzelmann</p>
42	Joost Mutsaers	<p>J.A.M. (Joost) Mutsaers, M. zn. Geboren: 23 januari 1928, Udenhout Adres bij vertrek: Stationsstraat D.84, Udenhout Legerplaats Den Bosch / Vught, 401^e Bataljon Infanterie, Regiment Stoottroepen Legerno. 28.11.23 665, rang dpl. soldaat 1^e klasse Vertrek: 4 augustus 1948 met schip ms Sibajak Verblijf: Majalenka, Nieuw Tersana, Cheribon, Tjimahi, Linggadjatje Thuiskomst: 18 juni 1950 met schip General A.W. Greely</p>
43	Peter van Oene	<p>P.J.J. (Peter) van Oene, P. zn. Geboren: 7 maart 1925, Udenhout Adres bij vertrek: Groenstraat B.103, Udenhout Legerplaats Vught, 8^e en 21^e Militaire Bakkerij, Regiment Stoottroepen Legerno. 25.03.07.182, rang dpl. korporaal, later sergeant Vertrek: 4 augustus 1948 met schip ms Sibajak Verblijf: Cheribon, Bandoeng, Batavia (West-Java), Pontianak (Borneo) en Buitenzorg Thuiskomst: 21 juni 1950 met schip Hellenic Prince</p> <p>Peter werd na 2 jaren uitstel (wegens onmisbaarheid in de bakkerij van Geraar Danklof) alsnog opgeroepen.</p>
44	Piet van den Oetelaar	<p>P.W.L. (Piet) van den Oetelaar, M. zn. Geboren: 13 december 1919, Udenhout Adres bij vertrek: 't Winkel C.122, Biezenmortel, Udenhout Legerplaats: Breda, 2^e Bataljon 6^e Regiment Infanterie Legerno. 19.12.13.000, rang soldaat, oorlogsvrijwilliger Vertrek vanuit Engeland: 28 oktober 1945 met tss Nieuw Amsterdam Verblijf: Malakka, Semarang, Salatiga, Bandoeng, Batavia (Java) Thuiskomst: 19 mei 1948 met ms Johan van Oldenbarnevelt</p>
45	Sjef Paaijmans	<p>L. J. (Sjef) Paaijmans, Adr. zn. Geboren: 2 juli 1921, Udenhout Adres bij vertrek: Stationsstraat C.194, Udenhout Legerplaats: Batavia, Gezagsbataljon Indië, 16^e Compagnie Genietroepen Legerno. 21.07.02.005, rang soldaat, oorlogsvrijwilliger Verblijf: Malakka, Batavia, Hollandia + Gesneuveld te Tjikidping nabij Cheribon op 28 december</p>

		1947 (West-Java). Hij rust nu op het Ereveld Pandu bij Bandoeng. Postuum onderscheiden met Ereteken Orde en Vrede (met Gesp).
46	Adri van de Pas	A.M. (Adri) van de Pas, P. zn. Geboren: 6 december 1925, Udenhout Adres bij vertrek: 't Winkel C.112, Biezenmortel, Udenhout Legerplaats: Ede / Arnhem, Menno van Coehoornkazerne, Regiment Prinses Irene, 7-Decemberdivisie Legerno. 25.12.06.172, rang dpl. soldaat Vertrek: 16 oktober 1946 met tss Volendam Verblijf: omgeving Buitenzorg, Pebajoran (West-Java) bij een thee- en rubberfabriek Thuiskomst: 17 december 1949 met tss Zuiderkruis
47	Jan van Pelt	Joh. W. P. (Jan) van Pelt Geboren: 10 juni 1927, Moergestel Adres bij vertrek Stationsstraat D.91.c, Udenhout Legerplaats: Gezagsbataljon Indië, 2 ^e Genie Veldcompagnie Legerno. 27.06.10.003/551030, rang dpl.soldaat Vertrek uit Engeland: 30 oktober 1945 met schip Sterling Castle Verblijfplaats: Malakka, Batavia (West-Java) en Palembang (Sumatra) Thuiskomst: 10 maart 1948 met tss Groote Beer
48	Jac Remeijssen	J.C. (Jac) Remeijssen, J. zn. Geboren 25 september 1925, Tilburg, Lijnsheike 1.e Was een tijdje boerenknecht bij de familie Kuijpers-Van Drunen in den Duin Udenhout Legerplaats: Ede-Wageningen, 4 ^e Geneeskundige Afdeling, Veldhospitaal C, 7-Decemberdivisie Legerno. 25.09.25.144, rang dpl. soldaat Vertrek: 24 september 1946 met ms Boissevain Verblijf: Batavia, Mr. Cornelis, Palimanan (West-Java) Thuiskomst: 24 oktober 1949 met tss Grote Beer Nam na thuiskomst tijdelijk intrek bij zijn broer op Vijfhuizen te Tilburg. Hij correspondeerde regelmatig met het Katholiek Thuisfront.
49	Frans van Remunt	F.M. (Frans) Van Remunt, J. zn. Geboren: 14 mei 1927, Haaren Adres bij vertrek: 't Gommelen C.43, Udenhout Legerplaats: Oirschot, 5 ^e Bataljon 7 ^e Regiment Infanterie Legerno. 27.05.14.163, rang dpl soldaat 1 ^e klasse Vertrek: 23 januari 1948 met tss Waterman Verblijf: Tandjong-Priok, Batavia (West-Java) Thuiskomst: 1 mei 1950 met schip General R.L. Howze
50	Frans van Rooij	F. A. (Frans) van Rooij, J. zn. Geboren: 11 februari 1916, Udenhout Adres bij vertrek: Stationsstraat D.76, Udenhout Legerplaats: Semarang, Stafkwartier Tijger Brigade.

		Legerno. 16.02.11.002, rang sergeant, oorlogsvrijwilliger Vertrek uit Engeland: 30 oktober 1945 met schip Sterling Castle Verblijf: Malakka, Semarang (Midden-Java), Batavia (West-Java) Thuiskomst: 22 april 1948 met ms Sloterdijk
51	Wim van Roy	W.M. (Wim) van Roy, J.zn. Geboren: 23 december 1927, Udenhout Adres bij vertrek: Van Heeswijkstraat D.188, Udenhout Legerplaats: Hulten bij Tilburg, 8 ^e Regiment Infanterie, 13 ^e Regiment Infanterie Legerno. 27.12.23.217, rang dpl. soldaat 1 ^e klasse Vertrek: 30 oktober 1947 met tss Nieuw Holland Verblijf: Tandjong-Priok, Benedenstad Batavia (West-Java) Thuiskomst: 1 mei 1950 met schip General R.L. Howze
52	Kees Schijven	C.J. (Kees) Schijven, P. zn., broer van 53 Geboren: 24 januari 1926, Udenhout Adres bij vertrek: Schoorstraat A.156, Udenhout Legerplaats Utrecht, Korps Technische Troepen, Leger Technische Dienst Legerno. 26.01.24.063, rang dpl. soldaat Vertrek: 2 mei 1947 met ms Indrapoera Verblijf: Palembang (Sumatra), Tandjong Priok, Batavia (West-Java) Thuiskomst: 15 augustus 1950 met schip Skaugum Is als matroos ook nog uitgezonden geweest naar het voormalig Nederlands Nieuw Guinea.
53	Ries Schijven	M.J. (Ries) Schijven, P. zn., broer van 52 Geboren: 19 augustus 1929, Udenhout. Adres bij vertrek: Schoorstraat A.156, Udenhout Legerplaats: Regiment Limburgse Jagers, 2 ^e Regiment Infanterie, 433 ^e Bataljon Infanterie Legerno. 29.08.19.114 rang dpl. soldaat Vertrek: 3 augustus 1949 met ms Kota Inten Verblijf: Tandjoer, Tangerang en Batavia (West-Java) Thuiskomst: 25 november 1950 met tss Waterman
54	Kees Snoeren	C.M. (Kees) Snoeren, G. zn. Geboren: 18 februari 1929, Udenhout Adres bij vertrek Stationsstraat D.66, Udenhout Legerplaats: Amersfoort, Regiment Huzaren van Boreel, 43 ^e Zelfstandig Verkenning Eskadron Legerno. 29.02.18.142, rang dpl. huzaar, chauffeur/monteur Vertrek: 28 september 1949 met schip tss Volendam Verblijf: Bandoeng, Soerabaja (Oost-Java), Djakarta (West-Java) Thuiskomst: 29 april 1951 met schip New Australia
55	Jan Spijkers	J.A.H. (Jan) Spijkers, H. zn. Geboren: 16 februari 1925, Tilburg

		<p>Adres bij vertrek: Van Heeswijkstraat, Udenhout Legerplaats: Brussel, 1^e Nederlandse Pioniersgroep, legeronderdeel Genietroepen, Compagnie Mechanische Uitrusting Legerno. 16.02.25.103, rang sergeant, oorlogsvrijwilliger Vertrek: 4 mei 1946 met ms Sibajak Verblijf: Batavia, Mr. Cornelis, Bandoeng, Tjimahi (West- Java) Thuiskomst: 30 april 1950 met schip General C.C. Ballou</p>
56	Jo van der Velden	<p>M.J. (Jo) van der Velden, Mar. zn. Geboren: 15 november 1924, Udenhout Adres bij vertrek: Stationsstraat D.16, Udenhout Legerplaats: Brussel / Geldrop / Oss / Den Bosch / Utrecht, Regiment Jagers Legerno. 24.11.15.001, rang soldaat, oorlogsvrijwilliger Vertrek: 28 oktober 1945 met tss Nieuw Amsterdam. Verblijf: Malakka en Batavia (West-Java) Thuiskomst: 19 juli 1946 met ms Ophir</p>
57	Jo Verhagen	<p>J.H.M. (Jo) Verhagen, J. Zn. Geboren: 30 augustus 1925, Venray Adres bij vertrek: Van Heeswijkstraat D.49, Udenhout Legerplaats: Brussel / Wanroy / Schalkhaar, 12^e Regiment Infanterie, Hoofdkwartier Adjudant Generaal Legerno. 25.08.30.205, rang sergeant-majoor, oorlogsvrijwilliger Vertrek: 29 oktober 1946 met tss Nieuw Holland Verblijf: Batavia en Bandoeng (West-Java) Thuiskomst: 1 juni 1949 met tss Volendam</p>
58	Wim Verhallen	<p>W. A. (Wim) Verhallen, J.zn. Geboren: 25 juni 1925, Rosmalen Adres bij vertrek naar Indië: Bergt G.145, Rosmalen Legerplaats: Breda, onderdeel 9e Regiment Veldartillerie Legerno. 25.06.25.070, rang dpl.soldaat 1e klasse Vertrek: 22 oktober 1946 met ss Johan de Witt Verblijf: Batavia, Patjet, Tjimahi (West-Java) Thuiskomst: 28 december 1949 met ms Sibajak</p> <p>Hij komt terug in woonhuis/café "Boslust" op de Schoorstraat in Udenhout. Zijn ouders, Jan Verhallen en Adriana Heessels, hadden in 1948/1949 het café van haar vader overgenomen. Wim was terug in het gezin, maar in een vreemde omgeving.</p>
59	Ties Vermeulen	<p>J.B. (Ties) Vermeulen, Jac. zn. Geboren: 26 april 1904, Udenhout Adres bij vertrek: Slimstraat, Udenhout Legerplaats: Breda, KNIL Artillerie Stamboek nr 04.04.26.005/85062 rang onderluitenant 1^e Vertrek: 6 juli 1926 met schip Koningin der Nederlanden Verblijf: Batavia (West-Java). 1^e Thuiskomst: 13 oktober 1936 met ms Sibajak</p>

		<p>2^e Vertrek: 14 april 1937 met ms Sibajak 2^e Thuiskomst: 23 mei 1938 met schip Baloeran 3^e Vertrek: 18 juni 1946 met tss Volendam 3^e Thuiskomst: 12 januari 1950 met schip Asturias</p> <p>Hij heeft gediend bij het Korps Speciale Troepen onder commando van de beruchte commandant Westerling. Volgens het blad Katholiek Thuisfront ontving hij bij Koninklijk Besluit van 25.maart 1949 de "Bronzen Leeuw". Het gezin van Ties Vermeulen is op 5 december 1949 vanuit Batavia per vliegtuig in Amsterdam gearriveerd. In afwachting van de repatriëring van vader per 12 januari 1950 trokken zij in bij de familie Scheepens, de grootouders.</p>
60	Kees Verschuuren	<p>C.A. (Kees) Verschuuren, J. zn. Geboren: 24 december 1926, Udenhout Adres bij vertrek: Slimstraat D.172, Udenhout Legerplaats: Breda, 8^e Regiment Veldartillerie Legerno. 26.12.24.052, rang dpl. wachtmeester Vertrek: 8 mei 1947 met ms Johan van Oldebarneveld Verblijf: Semarang, Djokjakarta, Magelang (Midden-Java) Thuiskomst: 24 april 1950 met schip General C.H. Muir.</p>
61	Toon Verspeek	<p>A. (Toon) Verspeek, Mar. zn. Geboren: 30 maart 1925, Udenhout Adres bij vertrek: Stationsstraat C.240.a, Udenhout Legerplaats: Vught, 3^e Bataljon, 10^e Regiment Infanterie, 7-Decemberdivisie Legerno. 25.03.30.194, rang dpl. soldaat Vertrek: 1 oktober 1946 met ms Sloterdijk Verblijf: Batavia, Wanajasa, Tjandjoer (West-Java) Thuiskomst: 29 november 1949 met tss Volendam</p>
62	Gerrit Vorstenbosch	<p>G. (Gerrit) Vorstenbosch, Jos zn. Geboren: 29 maart 1926, Cromvoirt Adres bij vertrek: Houtsestraat A.84, Udenhout Legerplaats: Nijmegen, 4^e Bataljon, Stoottroepen Legerno. 26.03.29.058, rang dpl. soldaat Vertrek: 14 mei 1947 met tss Volendam Verblijf: Belawan, Medan, Padang en Fort de Kock (Sumatra) Thuiskomst: 24 februari 1950 met schip Pasteur</p>
63	Kees Vriens	<p>C. P. (Kees) Vriens, Corn. Zn. Geboren: 25 november 1916, Udenhout Adres bij vertrek: Slimstraat A.54.b, Udenhout Legerplaats: Engeland, 2^e Bataljon, 13^e Regiment Infanterie Legerno. 16.11.25.000, oorlogsvrijwilliger soldaat 1^e klasse Carrier Peloton T. Brigade Vertrek: 12 oktober 1945 met tss Alcantara Verblijf: Malakka, Semarang, Cheribon Thuiskomst: 24 maart 1948 met ms Tabinta</p>
64	Frans de Weijer	<p>F.A. (Frans) de Weijer, J. zn.</p>

		<p>Geboren: 20 mei 1925, Udenhout Adres bij vertrek: het Gommelen B.55, Udenhout Legerplaats: Ede, 1^e Geneeskundige Afdeling, 1^e Hulp Verbandplaats Legerno. 25.06.20.183, dpl. korporaal. Vertrek: 8 oktober 1946 met ss Bloemfontein Verblijf: Batavia en Soekaboemi (West- en Midden-Java) Thuiskomst: 1 december 1949 met ms Tabinta</p>
65	Adriaen Weijtmans	<p>A.G. (Adriaan) Weijtmans, J. zn., broer van 66 Geboren: 9 juli 1925, Tilburg. Adres bij vertrek: Stationsstraat C.186.a, Udenhout. Legerplaats: Voorschoten, Koninklijke Marine, Afdeling Mariniers, Amfibie Tractor Compagnie Legerno./stb.no. 25.07.09.207/20708, rang sergeant, oorlogsvrijwilliger Vertrek: 11 december 1945 per ss Bloemfontein Verblijf: Malakka, Soerabaja. Thuiskomst: 10 januari 1948 per tss Nieuw Holland</p>
66	Cor Weijtmans	<p>C. (Cor) Weijtmans, J. zn., broer van 65 Geboren: 11 november 1928, Tilburg Adres bij vertrek: Stationsstraat C.186.a, Udenhout Legerplaats: Den Bosch / Bergen op Zoom, 3^e Regiment Infanterie, 401^e Bataljon en 6^e Regiment Infanterie Legerno. 28.11.11.672, dpl. soldaat Vertrek: 4 augustus 1948 met ms Sibajak Verblijf: Batavia en Bandoeng (West-Java) Heeft een tijdje in het ziekenhuis in Batavia vertoefd en heeft daar twaalf Udenhouters ontmoet. Werd afgekeurd voor tropendienst. Thuiskomst: 1 juni 1949 met tss Volendam</p>
67	Sjaak Weijtmans	<p>J.J. (Sjaak) Weijtmans, Ant. Zn. Geboren: 27 april 1925, Berkel-Enschot Adres bij vertrek: Udenhoutseweg, Berkel-Enschot Legerplaats: Amersfoort, 2^e Bataljon, 8^e Regiment Infanterie Legerno. 25.04.27.137, dpl. soldaat 1^e klasse Vertrek: 1 oktober 1946 met ms Sloterdijk Verblijf: Batavia, Bandoeng (West-Java) Thuiskomst: 27 maart 1949 met tss Groote Beer</p>
68	Marinus van de Wiel	<p>M.J. (Marinus) van de Wiel, Ger.zn. Geboren: 20 november 1926, 's-Hertogenbosch Adres bij vertrek: Slimstraat A.26, Udenhout Legerplaats: Eersel, 1^e Gezagsbataljon Indië, Algemeen Hoofdkwartier Generale Staf Legerno. 26.11.20.060 / 550113, sergeant, oorlogsvrijwilliger Vertrek: 18 juni 1945 per ss Orontes Verblijf: Algemeen Hoofdkwartier, Koningsplein 2, Batavia Thuiskomst: 10 februari 1948 per ms Kota Inten</p>

	Piet Naalden	<p>P. M. (Piet) Naalden, Mar. zn. Geboren: 25 januari 1925, Etten–Leur Adres bij vertrek: Rijsbergseweg 68, Etten–Leur Legerplaats 's-Hertogenbosch, onderdeel 4^e Reg. Anti Tank Artillerie, Citadelkazerne 's-Hertogenbosch. Vertrek: 29 oktober 1946 met tss Nieuw Holland Verblijf: Batavia, Mr. Cornelis en Kemajoran (Java), Algemeen Depot Materieel A.D.M. Uit Indië vertrokken 20 december 1949 per ss. Asturias Thuiskomst: 12 januari 1950 te Etten–Leur</p> <p>.</p> <p>Piet woont sinds 1961 in Udenhout, Kreitenmolenstraat 9. Hij is lid van het schrijversteam van Heemcentrum 't Schoor en initiatiefnemer van dit boek.</p>
--	--------------	--

Verklarende woordenlijst

Adat	Zeden
Arak-arak	Rijstbrandewijn
Atap	Bladeren van de arenpalm
Baboe	Wasvrouw
Baleh-baleh	Rustbank
Barang	Goederen
Batavia	Het huidige Jakarta
Batik	Kunstvorm, verven van textiel, kleding of wanddecoraties
Benedenstad	Oudste deel van Batavia met vissershaven en oude pakhuizen
Bersiap	Zich gereed houden
Bersia-siap	Vorbereidingen treffen
Betjah	Driewielige taxifiets
Borneo	Thans Kalimantan
Buitenzorg	Het huidige Bogor 60 km ten zuiden van Dhakarta
Celebes	Thans Sulawesi
Cheribon	Thans Cirebon
Demarcatielijn	Een door oorlogsvoerende partijen op papier getrokken grens
Dessa	Dorp
Djeroek	Grote sinaasappel met roze vruchtvlees
Djogjakarta	Thans Yogyakarta
Djongo	Jonge inlander als huisbediende
Goedang	Magazijn
Guna-guna	Letterlijk "stille kracht", witte of zwarte magie
Gurkha	Brits-Indische soldaat
Hollandia	Thans Jayapura
Indo's	Gemengde bevolking van Indonesië
Java	Thans Jawa
Kali	Rivier
Kampung	Kleine woongemeenschap
Klamboe	Muskietennet
Klapper	Kokosnoot
Klewang	Naar de punt breeduitlopende sabel
KNIL	Koninklijk Nederlands-Indisch Leger
Koelie	Indonesische arbeider
Kreteksigaret	Kruidnagelsigaret
Loerah	Dorpshoofd
Maleis	Taal van Indonesië
Mandihok	Gemeenschappelijke doucheruimte
Menteng Pulo	Militaire erebegraafplaats bij Jakarta
Merah putih	Rood-wit, kleuren Indonesische vlag
Merdèka	Vrijheid
Molukken	Thans Maluku
Mr. Cornelis	Thans Jatinegara, dorpje boven Batavia aan de weg naar Buitenzorg
NIWIN	Nationale Inspanning Welzijnsverzorging Indië
Oost	Nederlands-Indië
Pakkie-an-deftig	Tropisch kakikleurig (grauw-geel) uitgaansuniform
Papaja	Zoete tropische vrucht

Pasar	Markt
Pasar baroe	Nieuwe markt
Pasar glodok	Chinese markt
Pasar ikan	Vismarkt
Pisang	Banaan
Plopperbende	Zelfstandig opererende inlandse groepering
PNI	Perserikatan National Indonesia, de politieke groepering van Hatta en Soekarno
Puntjak	Bergtop, thans geschreven als puncak
Rampokkers	Inlandse terroristische groeperingen
Republik Maluka Salatan	Republiek der Zuid-Molukken
Sabil	Jongemannen opgezweept voor een heilige oorlog
Sarong	Wikkelrok
Sawah	Rijstveld
Sirihpruimtabak	Van betelbladeren
Sobat	Dienstkameraad
Soerabaja	Thans Surabaya
Sumatra	Thans Sumatera
Tandjong-Priok	Zeehaven van Jakarta, gelegen buiten de stad
Tangsi	Barak
Tempat tidur	Slaapplaats
Tjimahi	Thans Cimahi
TNI	Tendara National Indonesia, het Indonesisch leger
Tidur	Slapen
Trima kasi	Dank je wel
VOC	Verenigde Oost-Indische Compagnie

Onderdelen en rangen in het leger anno 1950

Onderdeel

Onderdeel	Globale grootte	Commandant
Groep	10	Korporaal
Peloton	30	2 ^e of 1 ^e Luitenant
Compagnie	120	Kapitein
Bataljon	800-900	Luitenant
Brigade	Meerdere bataljons	Kolonel
Divisie	Meerdere brigades	Generaal-majoor
Legerkorps	Meerdere divisies	Luitenant-generaal
Regiment	Niet operationeel	

Rang

Rang	Embleem
Soldaat	
Soldaat 1 ^e klas	V, mouw
Korporaal	2x V boven elkaar op mouw
Sergeant	3x V boven elkaar op mouw
Sergeant-majoor, titel majoor	3x V boven elkaar met daarboven kroon op mouw
Adjutant	• op kraag
Vaandrig	• op kraag
2 ^e Luitenant	* op kraag
1 ^e Luitenant	** op kraag
Kapitein	*** op kraag
Majoor, titel grootmajoor	* op kraag
Luitenant-kolonel, titel overste	** op kraag
Kolonel	*** op kraag
Generaal-majoor	**** op kraag
Luitenant-generaal	**** op kraag
Generaal	**** op kraag

Afwijkingen bij onderdeel

Onderdeel	Heet bij artillerie	Heet bij cavalerie
Compagnie	Batterij	Eskadron
Bataljon	Afdeling	Bataljon

Afwijkingen bij rang

Rang	Heet bij artillerie	Heet bij cavalerie
Soldaat	Kanonnier	Huzaar
Sergeant	Wachtmeester	Wachtmeester
Sergeant-majoor	Opperwachtmeester	Opperwachtmeester, titel opper
Vaandrig	Kornet	Kornet
Kapitein	Kapitein	Ritmeester

Bronnen

Bersselaar, C. van den, foto's, teksten en kranten van het Katholiek Thuisfront Udenhout
Bersselaar, C. van den, kalender Dorpsleven Udenhout, 1994 en 2007

Bersselaar, J. van den, "Mijn Dagboek" en foto's

Bataafse Leeuw, De, "7-Decemberdivisie" 1946 – 1986, Sectie Militaire Geschiedenis
Landmachtstaf.

Katholiek Thuisfront Udenhout, nieuws van bestuur en werkgroep van het maandblad

Melis, Jacobine, wonende in Wouw, werkstuk van een kleindochter over haar opa Kees
Melis uit Udenhout als soldaat in Indië

Messing, M.W.J., "Toen had je de politionele acties".

Ministerie van Defensie, Commando Dienstencentra, Bedrijfsgroep Informatievoorziening
Kerkrade.

Naalden, P.M., Eigen ervaringen over het verblijf in de tropen van oktober 1946 tot januari
1950

Naalden, P.M., "Sprokkels uit het verleden 1925 –1950 ", familie-uitgave 1999/2000.

Naeff, Fr. en anderen, "Het aanzien van Nederlands-Indië", Het Spectrum BV Haarlem
(fotoboek en toelichting op gebeurtenissen)

Oene, P. van, Persoonlijke ervaringen, foto- en documentatiemateriaal.

Oorlogskranten nummers 56 tot en met 65 (met bijlagen), uitgave 1995, Florence Uitgeverij
Amsterdam, met medewerking van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie, de
Koninklijke Bibliotheek en de pers

Opmaat, tijdschrift waarin opgenomen alle Nederlandse zeeschepen die tussen 1945 en
1950 een leger militairen vervoerden naar Nederlands Indië.

Pas, Adri, van de, foto's, documentatiemateriaal en artikelen.

Provinciaal Bestuur Broeders O. L. Vrouw van Lourdes te Dongen (Archief).

Rijswijk, B. van, "Onze jongens overzee", DVD

Roessel – Kolen, Annie van, Lid schrijversteam 't Schoor, documentatie- en fotomateriaal

Scouting St.-Lambertus Udenhout, kalender Dorpsleven Udenhout, 1994 en 2007

Smits, Noud, "Nou, tabee dan, ik groet je", uitgave Heemkundekring "De Kleine Meijerij"

"Soldaat Overzee", Uitgever H. L. Smit & Zoon Hengelo 1947

Wapenbroeders, Blad Nederlandse Strijdkrachten in Indonesië, 4^e jg. 19.5.1949, no 7
(Alons).

Colofon

Schrijversteam Heemcentrum 't Schoor

Dit boek is tot stand gekomen door het enthousiasme van vier oud-Indiëgangsters, namelijk Jan van den Bersselaar, Piet Naalden, Peter van Oene en Adri van de Pas. Leden van het schrijversteam van Heemcentrum 't Schoor hebben met genoeg bijgedragen met tekstbewerking, foto's en fotoselectie, lay-out en publicatie. De leden van het schrijversteam zijn Luud de Brouwer, Lia Clement – Verhoeven, Jan Denissen, Kees van Kempen, André van der Lee, Wim Maarse, Piet Naalden, Annie van Roessel – Kolen en Frank Scheffers.

Fotomateriaal

De in dit boek opgenomen foto's en andere afbeeldingen zijn afkomstig uit de persoonlijke collecties van Kees van den Bersselaar, Jan van den Bersselaar, Piet Naalden, Peter van Oene, Adri van de Pas en Annie van Roessel – Kolen. Een bijzonder woord van dank aan Annie voor het vele werk de Indiëgangsters uit Udenhout en Biezenmortel volledig in beeld te krijgen inclusief foto's.

Oplage

De oplage van dit boek is 200 exemplaren.

Financiering

De uitgave van dit boek is mede mogelijk gemaakt door subsidies van het Nationaal Fonds voor Vrede en Veteranenzorg en de Boudewijn van Gorp Stichting.